

י"ב סיון תשפ"ד
18 יוני 2024

בס"ד

לכבוד

ח"כ שמחה רוטמן – יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט ויו"ר סיעת הציונות הדתית

יצחק לוי – עוזר לענייני חקיקה

הנדון: פגישת היכרות עם עמותות אבות למען צדק וה.ל.ב. בנושא – הכרת פועלן של העמותות למען שוויון במשפחה ובהורות

וְהַלֵּךְ בְּדַרְכֵי לְבָבְךָ וּבְמַרְאֵה עֵינֶיךָ, אֲלֵא הַתְּרָה רְצוּעָה לִית דִּין וְלִית דִּינָן
(קהלת יא, פסוק ט)

עמותת אבות למען צדק

אבות למען צדק הנה עמותה רשומה בישראל אשר פועלת ומקדמת שוויון בין המינים בכל תחומי החיים;

★ **לחיזוק מעמד המשפחה** – אבן היסוד של החברה, והמקור לזהותו חוסנו ואושרו של הפרט; ילדי ישראל הם דור ההמשך המבטיחים את קיומה של מדינת ישראל, טיפוח וחיזוק המשפחה, עידוד הילודה, פיתוח חיים בקהילות תוססות ותומכות משפחה.

★ **הורות** – ילדים זקוקים גם לאב וגם לאם, לילדים יש זכות להורים והמדינה צריכה לעודד במשאביה בניית משפחות; נפעל לקדם את זכותם הטבעית של הורים לגדל את ילדיהם ללא הבדל בין המינים.

★ **שוויון** – אבן יסוד בחברה דמוקרטית, שוויון פורמלי בין המינים בחקיקה, בהחלטות ממשלה, בפעילויות מוסדות השלטון ובפסיקות בתי המשפט.

★ **זכויות גברים אבות ובנים** – קידום מדיניות חברתית בכל תחומי החיים, תוך שיקום וחיזוק מעמד התא המשפחתי, קידום הזכות להיות גבר ואבא כשווה ערך וזכויות בפני החברה הישראלית וכל מוסדות המדינה).

★ **העמותה יוזמת** הקמת קהילות תומכות לגברים במשבר.

★ **העמותה שותפה בפורום הארגונים למען המשפחה.**

★ **החזון שלנו** – לקדם את ערכיה לכדי תהליך תיקון וריפוי החברה הישראלית, עקב הנזקים האדירים, שנגרמו לאינספור משפחות, גברים, נשים, ילדים, אבות ואימהות, משום האפליה השיטתית.

★ **תפיסה חברתית** – העמותה מייצגת ציבור, אולי הרחב ביותר במדינת ישראל, קרי; לא רק גברים ואבות, אלא גם נשים ואימהות, ילדיהם, הוריהם וכן כל מי שערכי המשפחה, השוויון בפני החוק והורות יקרים בעיניו.

בין השגינו עד כה, ניתן למנות (רק כמה דוגמאות...):

★ **עצירת החתימה על אמנת איסטנבול** (אמנה בין-לאומית שמתייחסת לתחום האלימות כלפי נשים אשר מוצגת לציבור כאמנה למאבק באלימות נגד נשים, בעוד מהותה המוצהרת הינה השתלטות עוינת על אופיה של ישראל תוך יצירת מין פריבילגי – נשים). – ניתוח של האמנה מעלה כי **אמנת איסטנבול** חורגת מתחום הטיפול באלימות במשפחה אליו היא מתיימרת לכוון ומקדמת סדר יום שפוגע במשפחה ובלכידות החברתית בישראל. האמנה מבוססת על תפיסות קצה, ומושתתת על עקרון 'מלחמת המינים' שלדאבוננו מתפשטת בצעדים מהירים בעולם כולו וגם בישראל.

מדובר באמנה מסוכנת; החל בפגיעה בעצמאות הכנסת, החמרת הבעיה הדמוגרפית, עבור לאפליה מגדרית בחקיקה, לגיטימציה לאלימות נשים, עידוד סכסוך ושנאה בין המינים וכלה בשלילת חופש הדת וחינוך מחדש של ציבור שאינו מספיק 'ליברלי'.

[בשת"פ עם פורום הארגונים למען המשפחה](#) הצלחנו לשכנע את נשיא המדינה ואח' לא לחתום על האמנה.

★ **חוק שימוש בזרעו של נפטר לשם הולדה נובמבר 2023** – וועדת הבריאות בכנסת בהובלת ח"כ מירב בן ארי, ניסתה לקדם חקיקה אשר בפועל, לא הייתה אלא ניסיון מחטף במסגרתו יוכלו הורי ובת זוגו של נפטר או חלל צה"ל להורות על שאיבת זרעו לצורך הולדה **וזאת ללא צורך בהסכמתו מראש**. מדובר בגזלת זרעם של נפטרים (כ-100 חיילים שנהרגו במערכת **חרבות ברזל** בשלב הדיונים בוועדה).

זו הצעת חוק למתן אפשרות (הליך כירורגי) של קיצוץ אשכי הנפטר וקצירת ושימוש בזרעם של גברים שנפטרו וחיילים שנפלו, ללא הסכמתם.

במהלך הדיונים התברר גם כי הדבר אסור בכלל ע"פ ההלכה וחוק האנטומיה.

לאחר שלא הצליחה לגבש רוב למהלך (לאחר פעילות אינטנסיבית של הארגונים בוחרים במשפחה, בצלמו ואבות למען צדק מול חברי הכנסת וגיוס של מובילי דעה בחברה השמרנית למניעת הפקעת זכותם של גברים על גופם, ולידתם של ילדים ללא אב) הודיעה ח"כ מירב בן ארי על גניזת הצעת החוק.

היה זה ניסיון לעגן בחוק גניבת זרע מגופם של גברים מתים בישראל, תוך פגיעה בזכויות אדם ושימוש ציני בצערם של משפחות ראוי לכל גנאי.

הגיע העת לעצור את רמיסת זכויותיהם של גברים, אבות ובנים בחסות תפיסות פרוגרסיביות. מעניין מה היה השיח בתקשורת ובחברה, לו היו קוצרים ביציות מ-100 נשים רק בגלל דרישת הבעל ...

★ **הפסקת תמיכה כלכלית בעמותת פורום מיכל סלע** – בהתחלה חשבנו שמדובר בהלצה, משהו הומוריסטי שהמציאו בעמותת הנשים **פורום מיכל סלע**, "פרויקט חדשני וראשון מסוגו בישראל", **כלב נגד גברים!** ברור לכל בר דעת שמטרת הכלב להגן על האישה ולתקוף את הגבר על-פי פקודה, אלא אם מטרת הכלב היא שונה! **כלבי מיכל סלע** מעניק כלבי הגנה "מצילי חיים" לנשים מאוימות הנמצאות בסיכון גבוה. הכלב מוענק לאישה לכל החיים וחי כבן בית וחבר צמוד 24/7. הכלב הוא מתנה מצילת חיים, המאפשר איכות חיים של ביטחון פיזי ונפשי..

היקף האלימות והמסוכנות לנשים גדול משמעותית (בסדרי גודל) **בחברה הערבית**, וכאן עולה השאלה; כיצד כלב יגן על אישה כאשר הכלב נחשב לחיה טמאה בחברה המוסלמית, ומכאן המסקנה **שהכלבים נועדו לתקוף גברים יהודים בלבד!** מזעזע לחשוב שהמשרד לביטחון לאומי תקצב ונתן לגיטימציה ממסדית למיזם לא סביר: **כלבים נגד גברים יהודים בסך 2 מיליון ₪ בשנה.**

★ חוזר מנכ"ל משרד החינוך בנושא מדיניות משרד החינוך בכל הנוגע למשפחות להורים פרודים או גרושים –

צוות משותף לאבות למען צדק והעמותה לשוויון בהורות קיים פגישת עבודה עם סגן שר החינוך בה גובשו רשימה ארוכה של הסכמות בעניין מדיניות של שמירה אקטיבית על קשרי שני ההורים שהתגרשו/נפרדו עם הילד ועם בית הספר.

מדובר בתיקון משמעותי והתאמת ההנחיות לבתי הספר ולמוסדות החינוך השונים למצב דה-פקטו.

★ **תיקון חוק המזונות** – כבר בכנסת ה-9 נדון **החוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) התשמ"א-1981**, במספר

רב של דיונים בועדת החוקה חוק ומשפט. חברי הכנסת היוזמים היו: אמנון לין ז"ל (חטיבת לע"מ בליכוד), עקיבא נוף (ליכוד), משה עמאר ז"ל (מפלגת העבודה). מנחם בגין ז"ל, ראש הממשלה דאז, חתם יחד עם נשיא המדינה, ונתן תוקף לחוק – **מאז חלפו 41 שנים בהם פוסקים בניגוד לחוק הכתוב !!!**

בעקבות ההצלחה לשלב התחייבות הממשלה לתיקון עוול כלכלת הילדים, מזונות ילדים בגירושין, הוכן תיקון לחוק אשר יחזיר את השפיות למשפחות מתגרשות והאינטרס הכלכלי המעודד תלונות שווא והרחקת אבות מילדיהם יקטן משמעותית.

תיקון זה בא לידי ביטוי בסעיף 98 בהסכם הקואליציוני – הממשלה תפעל להסדרה של הסוגיות העולות לאור הדיון שהתנהל בבית המשפט העליון (**בע"מ 919/15**) ובהתאם לפסק הדין בו עלה "**כי אין מנוס מגיבושו של הסדר חקיקתי, סדור ומפורט**".

התיקון המוצע לכלכלת הילדים בגירושין: **תיקון סעיף 3 לחוק לתיקון דיני משפחה מזונות כדלקמן, ביטול סעיף הדין האישי והשארתי תיקון 3א משנת 1981**. בנוסף ביטול סעיף 19 המאפשר לבתי דין רבניים דיון על פי הדין האישי ותחולת תיקון החוק גם עבור מקרים בהם כבר ניתן פסק דין לתשלום דמי מזונות.

ועוד מגוון רחב של פעילויות בכל הנושאים המפורטים במסמך זה.

עמותת אבות למען צדק מובילה למודל בו המשפחות יישארו שלמות גם אחרי

הפרידה וטיפול אבות מעורבים בגידול הילדים יותר מבעבר.

תוכן העניינים

1	עמותת אבות למען צדק
9	תקציר
11	תחומי פעילויות העמותה ומטרותיה
11	ביטול חזקת הגיל הרך
13	נימוקים לביטול חג"ר
15	המלצתנו
15	מעורבות הרווחה בתיקי גירושין
17	המלצותינו
17	תיקון תקנון העבודה הסוציאלית
17	רקע
18	הוכחות לטענת האפליה המגדרית
19	הוראות התע"ס אשר מפלות גברים נפגעי אלמ"ב
20	מחקרים המציגים עדויות על אלימות הדדית
26	הצעת חוק השר י. מרגי לצמצום כוחן של העו"ס/פק"ס בהליכי גירושין
27	המלצותינו
28	ידידי ביהמ"ש ומומחים למיניהם
28	הכשרת השופטים
29	המלצתנו
29	דיונים בדלתיים סגורות
30	המלצתנו
30	הגבלת זמן הטיפול בתיקי גירושין
30	המלצתנו
31	נציבות תלונות הציבור על שופטים
31	המלצותינו
32	פסלות שופט
32	המלצתנו
33	תלונות שווא והנחיית הפרקליטות מס' 2.5
34	ההנחיה
35	תזכורת
36	קצת סטטיסטיקה על תלונות-שווא במסגרת גירושין
37	המלצותינו
38	טיפול שופטים ופרקליטות בתלונות-שווא
39	המלצתנו
39	ניכור הורי

39	.....	רקע
39	.....	מאפיינים
40	.....	האספקט המגדרי
40	.....	פליליזציה של הניכור ההורי
40	.....	מערכת המשפט ונוהל הנשיאה מס' 20-2
41	.....	מערכת הרווחה
42	.....	המלצותינו
43	.....	סרבנות גט ועגינות
43	.....	רקע
43	.....	סרבנות-גט ומגדר
44	.....	סטטיסטיקה על סרבנות-גט
45	.....	כמות היתרי נישואין לאישה שניה שניתנו
45	.....	תיקים שנפתחו בין השנים 2012 – 2017
46	.....	סנקציות שבית-הדין הרבני רשאי להטיל
46	.....	נתונים על מסורבי/ות-גט ומעוכבי/ות-גט
49	.....	מה עוד קורה "בשטח"
49	.....	עוד על הפליית גברים בביה"ד הרבניים
51	.....	המלצותינו
52	.....	דמי מזונות
52	.....	רקע
53	.....	מבוא ורקע היסטורי
55	.....	התיקון לחוק דיני משפחה (מזונות) תשי"ט-1959 – סעיף 3.א'
56	.....	גורמים נוספים בעלי השפעה מכרעת בנושא המזונות
56	.....	האמנה לזכויות הילד וועדת רטלוי
57	.....	ועדת שניט
58	.....	ועדת שיפמן
58	.....	תמצית מסקנות ועדת שיפמן
59	.....	הלכת המזונות החדשה – פסה"ד בבע"מ 919/15 ובבע"מ 1709/15
60	.....	טובת הילד = שוויון בנטל
61	.....	הלכת המזונות החדשה ככלי ריק מתוכן
61	.....	הלכת המזונות החדשה כסוג חדש של אפליה מגדרית
61	.....	העול המגדרי במזונות הילדים
62	.....	נקודות נוספות להתייחסות
62	.....	זכאות למזונות ע"פ גיל
63	.....	בתי הדין הרבניים
64	.....	הסכמי מזונות

65	שיעור גובה המזונות הראוי
67	גביית מזונות דרך המל"ל
67	תשלומים אחרים ע"י המל"ל
68	האספקט המגדרי – הפרשי שכר
68	לבור את המוץ מהתבן
69	בסיס
69	מחציות/הוצאות חריגות
69	מזור
70	תזכורת
71	המלצותינו
71	מיתוס פערי השכר
73	המלצותינו
73	אכיפת פס"ד להסדרי שהייה
73	פתח דבר
73	הבעיה
74	הפתרון המוצע
74	המצב כיום – ההוצאה לפועל כפתרון מידי
74	שכלול הפתרון
75	יתרונות
75	אי שוויון לגברים – לא רק בחוק
75	קצבת שארים
75	הצעתנו
76	יתום ויתומה
76	הצעתנו
76	שירות הביטחון
76	הצעתנו
76	מיסוי
76	הצעתנו
76	נהלי משטרת ישראל (תלונות אלמ"ב)
77	הצעתנו
77	בדיקה גנטית לאימות אבהות
77	הצעתנו
77	הדרה ואפליית בחוק
77	הצעתנו
78	סיוע בשכר דירה מביטוח לאומי
78	הצעתנו

78 ..... הגנה מפני אלימות.....

78 ..... הצעתנו

78 ..... סיוע למשפחות שבראשן הורה עצמאי (חד הורי).....

78 ..... הצעתנו

78 ..... גברים נפגעי אלימות.....

79 ..... הצעתנו

79 ..... אפוטרופסות על הילדים.....

79 ..... הצעתנו

79 ..... תשלום מזונות ילדים.....

79 ..... הצעתנו

79 ..... הקצאת מים (כמות מוכרת).....

79 ..... הצעתנו

79 ..... עבירת אונס.....

80 ..... הצעתנו

80 ..... מאסרי חוב מזונות.....

80 ..... הצעתנו

80 ..... החוק למניעת העסקת עברייני מין.....

80 ..... הצעתנו

80 ..... חיוב במזונות קטינים.....

81 ..... הצעתנו

81 ..... זכאות לדמי ביטוח לאומי (לילדים).....

81 ..... הצעתנו

82 ..... תשלום לחברת החשמל.....

82 ..... הצעתנו

82 ..... ענישה מופחתת לנשים – הריגה.....

82 ..... הצעתנו

82 ..... ענישה מופחתת לנשים – מסייע לאחר מעשה.....

82 ..... הצעתנו

82 ..... ענישה מופחתת לנשים – הפסקת הריון.....

83 ..... הצעתנו

83 ..... אפליה בתקנת 'שעת הורות'.....

83 ..... הצעתנו

83 ..... אפליית עקר הבית.....

83 ..... הצעתנו

83 ..... אפליה בייצוג בגופים ציבוריים.....

83 ..... הצעתנו

84 ..... אפליה במכרזים

84 ..... הצעתנו

84 ..... אפליה בספורט

84 ..... הצעתנו

84 ..... אפליה בייצוג בתאגידים ובחברות עירוניות

84 ..... הצעתנו

84 ..... אפליה בשירות הביטחון – חוק שיווי זכויות האישה

85 ..... הצעתנו

85 ..... אפליה בשירות הביטחון – חוק שירות הביטחון 1 – פטורים משירות

85 ..... הצעתנו

85 ..... אפליה בשירות הביטחון – חוק שירות הביטחון 2 – הגנה על מעמד

85 ..... הצעתנו

85 ..... אפליה בשירות הביטחון – חוק שירות הביטחון 3 – זמן השירות

85 ..... הצעתנו

86 ..... התאבדויות גברים בגירושין

86 ..... רקע

89 ..... לזכרם הי"ד

89 ..... המלצתינו

89 ..... הגבלת שכ"ט עו"ד למשפחה

89 ..... רקע

89 ..... המלצתנו

מסמך זה מציג את הנושאים העיקריים בטיפול בעמותות שלנו ואלו הם:

תחומי פעילויות העמותה ומטרותיה – הגדרה כללית ופירוט חלק מההישגים.

ביטול חזקת הגיל הרך – אחד הנושאים המרכזיים והחשובים ביותר הוא ביטול חזקת הגיל הרך (סעיף 25 בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962), סעיף שכבר פחות רלוונטי כיום לאור מעורבותם הגבוהה של אבות בגידול הילדים וחלוקת תפקידים בקרב המשפחה שונה מהמסורתית, אך מייצר, בעיקר, מלחמות בין ההורים.

מעורבות הרווחה בתיקי גירושין – מעורבות פקידות הסעד (**פק"ס**) בתיקי גירושין מייצרת בעיקר הרבה כאבי לב ומלחמות מיותרות בתהליכי הגירושין. **חייבים** להוציא אותן ממסגרת הגירושין, או לפחות להטיל עליהן פיקוח הדוק.

תיקון תקנון העבודה הסוציאלית – כדוגמא למיותרות של הפק"סיות בתהליכי הגירושין, הבאנו דוגמא לתקנון על-פיו הן פועלות (הוראת תע"ס מספר 3.28) והוא אחד המקורות לאפליה נגד גברים כך שהוא מייתר את מעמד הפק"סיות בהליכי גירושין.

ידידי ביהמ"ש ומומחים למיניהם – ואלו לא רק הפק"סיות... בתהליכי הגירושין מוצאים פרנסה מספר לא קטן של "מומחים", רובם מיותרים, ומביאים רק נזק לתהליך תחת מטרית **"ידידי ביהמ"ש"** או **"הזרוע הארוכה של ביהמ"ש"**.

הכשרת השופטים – רוב שופטי ביהמ"ש למשפחה אינם בעלי מומחיות בתחומים בהם הם נדרשים לשפוט וכך נוצר הצורך ב"**ידידי ביהמ"ש**". במקומם עדיף לתת לשופטים המיועדים לשפוט בביהמ"ש למשפחה הכשרה מתאימה בעזרתה יוכלו, ללא מתווכים, להשכין שלום במערבולת הגירושין.

דלתיים סגורות – אחד המנגנונים הידועים לשמצה במערכת הגירושין הם הדלתיים הסגורות מאחוריהן מתבצעות עבירות על החוק ביד רמה. ניתן בקלות למנוע את זה מבלי לפגוע בפרטיות המתדיינים.

הגבלת זמן הטיפול בתיקי גירושין – עוד רעה חולה של בתי המשפט למשפחה היא אי הגבלת המתדיינים והשופטים לפרק זמן הגיוני שלא יהרוס כל חלקה טובה שעוד נשארה במשפחה המתפרקת. בדנמרק זה שנה אחת! **נציבות תלונות הציבור על שופטים** – כביכול מנגנון בקרה לצמצום הנזקים אך בפועל גם הוא נגוע בחוליים מרובים מתועלת.

פסלות שופט – עוד אחת הנקודות הכואבות בחוק בתי המשפט היא אי יכולתו של בעל דין לפסול שופט.

תלונות שווא והנחיית הפרקליטות מס' 2.5 – עוד אחת הרעות-חולות שנוצרו במערכת המשפט ואכיפת החוק היא בעיית תלונות השווא שאינן מטופלות כראוי ויוצרות אין-ספור בעיות, במיוחד בפרשות גירושין.

טיפול שופטים ופרקליטות בתלונות-שווא – אחד הגורמים העיקריים ליצירת הבעיות הנובעות מהגשת תלונות-שווא הם השופטים עצמם שאינם פועלים, ברוב המקרים, נגד תלונות-שווא אותן הם מגלים באולמות המשפט עצמם. ניתן גם להורות לשופטים לנקוט בקנסות מחמירים לגבי דיוני הרחקה בעקבות תלונת שווא.

ניכור הורי – עוד רעה חולה מבית הגירושין היא תופעת הניכור ההורי שפוגעת קשות בילדי גירושין ובהוריהם.

סרבנות גט ועגינות – למרות הדעה הרווחת (כתוצאה מהינדוס תודעה מכוון) כאילו יש "המון" מסורבות-גט, מסתבר כי בפועל יש יותר גברים מסורבי-גט והפתרונות-כביכול שיש להם (בעיקר האישור לשאת אישה שניה) נדירים ובלתי מעשיים בעוד שנשים סרבניות-גט אינן נענשות כלל, אלא להיפך – מקבלות פרס בדמות מזונות-אישה בתקופה שבין פתיחת התיק לגירושין בפועל.

עוד על הפליית גברים בביה"ד הרבניים – ולא רק את בעיית סרבנות-הגט פוגש הגבר היהודי בביה"ד הרבני; בדומה לפק"סיות הרווחה, דייני ביה"ד הרבניים נוהגים באפליה קיצונית נגד גברים. אפשר לומר ככלל שבת-הדין הרבניים נוהגים ע"פ ההלכה רק כשזה משרת נשים ועוברים על ההלכה ברגל גסה כשמדובר בזכויות גברים.

דמי מזונות – פסיקות דמי המזונות בישראל הן מדע בידיוני הכפוף רק לדימויו הפורה של השופט/הדיין. למרות מסקנות ועדת שיפמן (שכבר הצהיבו דפיהן וגם עליהן יש לנו השגות) שלא חוקקו עד היום, ממשיכים שופטי ודייני ישראל להתעלל בגברים בפסיקות חסרות כל בסיס הגיוני ופרופורציות.

אלימות במשפחה – עוד בעיה אקוטית-מז'ורית בתחום המשפחה היא בעיית האלימות כאשר אין סיכוי שתיפתר אם ימשיכו להתייחס אליה בצורה הנוכחית.

אלימות של נשים – כדי לסבר את האוזן בטיעון שנשים אלימות לא פחות מגברים (חיזוק למחקרים המצוטטים), הוספנו פרק שמדגים את אלימותם של נשים.

אכיפת פס"ד להסדרי שהייה – מלחמת "חרבות ברזל" (כמו גם מגיפת הקורונה בזמנו) הציפה מחדש בעיה ישנה ומוכרת היטב לכל אב גרוש – אין אכיפה על אי קיום פסה"ד להסדרי שהייה ע"י האם בטענות שונות ומשונות והתחמקות המשטרה והרווחה. יוצא שכל משבר לאומי פותח פתח להפרת החלטות חוקיות בקשר לזמני שהות ושיבוש שגרת חייהם ויציבותם של הילדים.

אי שוויון לגברים – לא רק בחוק – אם כבר העלינו סדרה של אפליות גברים, הרי שיש עוד תחומים רבים בהם מופלים גברים לרעה על לא עוול בכפם ובפרק זה נפרט כמה דוגמאות בולטות.

התאבדויות גברים בגירושין – אחת התופעות הגדולות וכואבות במיוחד אשר המוסוות מעיני הציבור היא הכמות היחסית גבוהה מאד של מתאבדים מקרב הגברים בהליכי (או אחרי) פרשת גירושין. גברים אלו אמרו נואש לנוכח כתף קרה שמפנים אליו החוק, ביהמ"ש/ביה"ד הרבני, הרווחה, עוה"ד וכיו"ב ושמו קץ לחייהם.

הגבלת שכ"ט עו"ד למשפחה – במצב הנוכחי לעוה"ד יש מוטיבציה להאריך ולסבך את תהליך הגירושין משום שיוכלו לגבות הרבה יותר כסף מלקוחותיהם. חייבים לעצור זאת כי את המחיר משלמים בעיקר הילדים ולכן אנו מציעים לחוקק חוק המגביל את שכר הטרחה שיכול עו"ד לדרוש (וזוה גם משתלב היטב עם הצעתנו להגביל את משך התהליך).

תחומי פעילויות העמותה ומטרותיה

ביטול חזקת הגיל הרך

סעיף 25 בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962 נקרא "חזקת הגיל הרך" (להלן: חג"ר):

קביעת בית המשפט באין הסכם בין ההורים
25. לא באו ההורים לידי הסכם כאמור בסעיף 24, או שבאו לידי הסכם אך ההסכם לא בוצע, רשאי בית המשפט לקבוע את העניינים האמורים בסעיף 24 כפי שייראה לו לטובת הקטין, **ובלבד שילדים עד גיל 6 יהיו אצל אימם אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת.**

רבות כבר נאמר / נכתב / דובר על חג"ר, אבל דבר אחד ברור שריר וקיים מעל לכל ספק – **זהו חוק שביסודו הפליה מגדרית קיצונית** אשר עומד בניגוד מוחלט לשוויון ומעמיד את מגילת העצמאות, בה נאמר:

... מדינת ישראל ... תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות

כצ'ק בלי כיסוי !!! לא פחות !!!

מה עוד שהיא בכלל סותרת את התובנות מחוק אחר – סעיף 303 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 אומר:

המתת תינוק [א/226(1), (2)] [1939 תשכ"ו]
303. (א) **אישה שגרמה במזיד, במעשה או במחדל, למות ולדה שלא מלאו לו שנים-עשר חדשים, ובשעת המעשה או המחלל הייתה במצב של ערעור שיקול הדעת, משום שעדיין לא החלימה לגמרי מתוצאות הלידה או משום תוצאות ההנקה לאחר הלידה, הרי על אף היות העבירה לפי הנסיבות בגדר רצח או הריגה, דינה – מאסר חמש שנים.**

ת"ט תשל"ח-1978

(ב) **האמור בסעיף זה אינו בא לגרוע מסמכות בית המשפט להרשיע את מי שהואשם ברצח של ילד שלא מלאו לו שנים-עשר חדשים בעבירה של הריגה או של העלמת לידה, או לקבוע שאינו נושא באחריות פלילית מחמת אי-שפיותו או ליקוי בכשרו השכלי לפי סעיף 19.**

כלומר – המחוקק צפה מראש שיהיו מקרים של רצח ילדים ע"י אימהותיהם ובמקום מאסר עולם על רצח נתן עונש מופחת (5 שנים) על-כך... ועוד הפקיר את אותם תינוקות בסיכון, בידי מי שמסכן אותם יותר מכל (ראו להלן), במקום להעביר את הילדים הללו להורה השני (האב) כפי שהוא נוהג, בצורה כמעט מנדטורית, במקרה ההפוך, הקטין לנשים את העונש !!

ומדוע אמרנו "בידי מי שמסכן אותם יותר מכל"?! הדוגמאות שבקטעי העיתונות שלהלן (מבלי להיכנס למחקרים ומסמכי עמדה/רקע, ראה למשל פרק "Error! Reference source not found." בעמוד Error! Bookmark not defined. להלן), יסבירו זאת טוב מאיתנו:

אתא'לה!

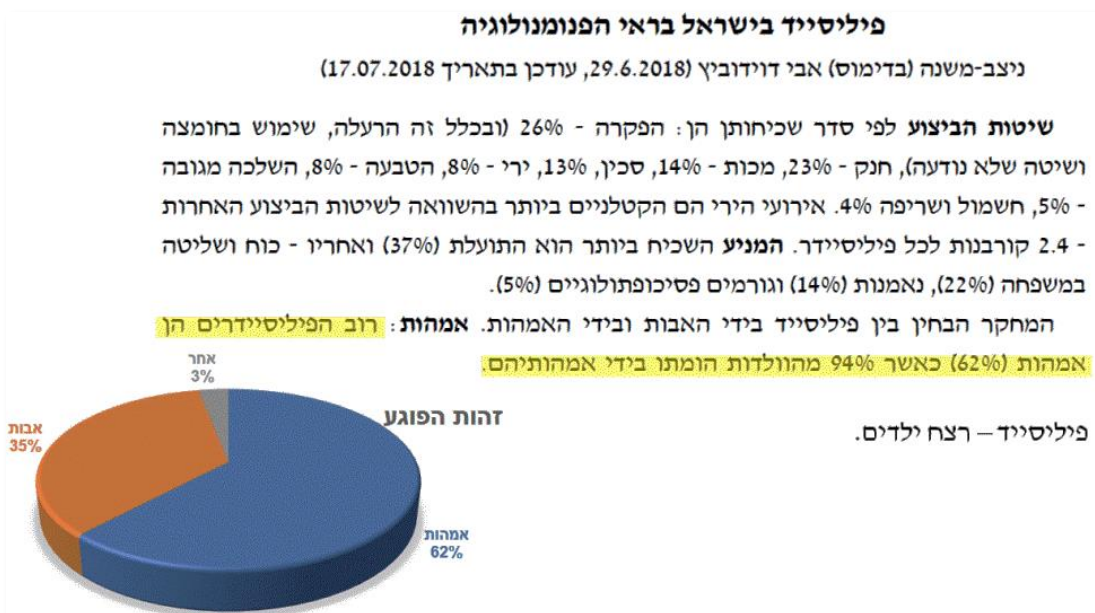
אמהות מתעללות יותר מאבות

דוח עמותת אלי (ארנון להגנת הילד) מגי' לה כי בשני שלישים ממקרי התעללות בילד, דים, האם היא הסוגעת ורק בשליש מהמקרים האב הוא המתעלל. מנהלת הצוות הקליני באל"י ברברה רייכרד הסבירה את הממצא, בכך שהאמא היא זו המכי לה את רוב הזמן עם הילדים. לכן מפני שרוב הלהצים מופעלים עליה, כאשר נוצר משבר שבו פוטנציאל לפגיעה בילד, היא זו שתתעלל. גם בהשוואה עולמית מתברר נתון זה שלפיו אמהות מתעללות יותר. בשנת 2003 הגיעו לעמותה 3,814 מקרים של התעללות בילדים. מתוך מקרי התעללות לות שביצעו הורים, 62 אחוזים בוצעו על ידי האם ר-38 אחוזים על ידי האב. 23 אחוזים מהמקרים התעללו שני ההורים בילד בו בזמן. עוד עולה מהרוח כי 40 אחוזים מההורים נוה

גים להעליב את ילדיהם ולהשפילם, 25 אחוז יום מכים את ילדיהם, 18 אחוזים מונחים אר תם ר-14 אחוזים פוגעים בהם מינית. "יש אמהות בישראל שלא בהכרח ראיות לגרל את הילדים שלהן", אמר גיל רונן מקואר ליציית האבות אשר כוללת ארגונים הפועלים למען זכויות הגבר במשפחה. רונן הוסיף כי "כאשר יש אם מתעללת ומולה אב מסור וטוב, חובתנו המוסרית למסור את הילדים למשמר רת האב. למרבה הצער, מערכת המשפט מעי בירה ילדים לחזקת האם באופן אוטומטי, גם במקרים שבהם יש ראיות מוצקות לכך שהיא מתעללת". רונן הוסיף כי תלונות שמגישים אבות וילדים נגד אמהות מתעללות אינן זור כות ליחס ראוי מהמשטרה, וכתבי אישום נגד אמהות הם רבר נדיר.

מרב דוד

איור 1 – אימהות מתעללות יותר מאבות (מעריב 24.8.2004) מתוך דו"ח עמותת אל"י

איור 2 – פיליסייד בישראל בראי הפנומנולוגיה (מתוך מחקר של נצ"מ-דימ. אבי דוידוביץ 17.7.2018)

האמהות המטורפות יוצאות מהחורים

פות, מזועזעות. מזכירות לאלפי ילדים שכבר כגרו, שהצליחו לשרוד בתנאים קשים בבית, את האמהות הטורפות שלהם. החשיפה זו, שמי טלטלת מדינה שלמה, אולי תסייע ותצדק את הצעקה הגדולה של מאות ילדים קטנים אחרים, חסרי אונים גם הם. ילדים שבשל תמימותם, לא מבינים שבבית, בחדרי החדרים, הוריהם מתעזזים לליים בהם.

אולי הקורבנות האחרונים, שלושת הילדים התמימים שנרצחו בידי מי שאמור היה לשמור עליהם, מצווים לנו במוותם להיות ערניים, להי תעניין, לברוק מה קורה אצל השכנים. אולי כך נשים לב, נלמד לקרוא את המכשלים, נלמד לפרש את העובדה שהם לא מחייכים, שחסרה להם שמחת חיים. אולי כך נתחיל לשמוע את הצעקות האילמות שלהם.

בעולם של הגדולים עוד לפני שהם בכלל יודעים איך מדברים, איך מתחננים. הלב מתקשה להבין שיש כל כך הרבה ילדים, שהמבט שלהם לא משקף שמחה, תמימות

עכשיו הן נחשפות, האמהות המכשפות האלה, שבחדרי החדרים, במחשכי הבתים, מתעללות, מכות, כולאות את ילדיהן הקטנים. בלי רחמים

או סתם עצב. העיניים שלהם משקפות פחד. פחד טהור, ואימה. פחד מהקרובים אליהם ביותר, מאמא או מאבא. בימים האחרונים, הרוגמאות האלה נחש

האם כמו נחיל נמלים, האמהות המטורפות יוצאות מהחורים? האם פתאום הן נחשפות, כמו המכשפות הרעות מהאגדות? עכשיו אפשר לספר. אפשר לדבר. אפשר לצעוק. יש אמהות רבות שבניגוד לציפייה, הן לא טובות, לא חמות, לא אוהבות את הבן או הבת הקטנים שלהן. הן פשוט לא שפויות. הן מטורפות.

עכשיו הן נחשפות, האמהות האלה, שבחדרי החדרים, במחשכי הבתים, מתעללות, מכות, כולאות את ילדיהן הקטנים. ילדים וילדות שלווים מדים על העולם סביבם דווקא מאותן מכשפות. ילדים רכים, חפים מכל פשע, שדווקא בבתיהם, המקום שאמור להיות מבחינתם המקום הבטוח ביותר בעולם, לומדים שהחיים אכזריים. ילדים שלומדים על בשרם, ועמוק בנפשם, איך לשרוד

איור 3 – האימהות המטורפות יוצאות מהחורים (מאמר של הדס שטייך 17.7.2018)

גם [ועדת שניט](#) שמונתה ע"י שרת המשפטים דאז, ציפי ליבני, במרץ 2006 [והגישה את מסקנותיה](#) בנובמבר 2011, **המליצה, חד-משמעית; למחוק את חג"ר מספר החוקים של מדינת ישראל**¹.

נימוקים לביטול חג"ר

- ★ **אמנות הבינלאומיות** – ביניהן; אמנת האו"ם לזכויות הילד מ-1989, אמנת האו"ם בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות מ-1966 וסעיף 8 לאמנה האירופית להגנת זכויות אדם וחירויות יסוד, מהן משתמע, כי לכל ילד זכות לקשר משמעותי עם שני הוריו, וגבר ואישה שווים זה לזה גם במישור של דיני משפחה. כאמור הזכות להורות ולהורים בהתאם לאמנת זכויות הילד (שישראל חתמה ואישררה), שם נאסרה בסעיף 2 לאמנה **אפליית הורה על רקע מגדרי**.
- ★ **החלטות האו"ם** – הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות משנת 2011 ומשנת 2019.
- ★ **עקרון טובת הילד** – הוכרע באופן חד-משמעי ע"י כל חוקרי הילדים המובילים בעולם להתפתחות הילד, למעשה בכל העולם המערבי, גם במדינות שלא ניתן לטעון כי הושפעו מהמשפט המקובל, ושפע מחקרים בזמן קיום החזקה הוכיחו, כי החזקה פוגעת בהתפתחות ילדים באינספור צורות – מאובדנות ועד נשירה ממסגרות חינוכיות, עבריינות וכיו"ב.
- ★ כאמור מעלה, חזקת הגיל הרך נשללה באופן חד-משמעי וגורף על-ידי מומחים בינלאומיים, [במסמך הקונצנזוס של 111 המומחים](#) מועלית אף הסכמה כי תינוקות ופעוטות זקוקים לטיפול לילי של שני ההורים אחרי פרידה או גירושין, מגיל ינקות.

¹ סעיף 9 בעמוד 62 בדו"ח הסופי.

United Nations
Committee on Economic, Social and Cultural Rights
 Forty-seventh session
 14 November-2 December 2011
 Concluding observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights
Israel

האומות המאוחדות
 הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות
 מושב 47
 14 לנובמבר – 2 לדצמבר 2011
 תצפיות מסכמות של הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות
ישראל

2011

United Nations
 Committee on
 Economic, Social and
 Cultural Rights

E/C.12/ISR/CO/3

22. The Committee is concerned that, in the case of a divorce, custody of children up to the age of six is always given to mothers, and that fathers are often required to pay child support awards that exceed their income, and if not that their freedom of movement is seriously curtailed. The Committee is concerned that divorced fathers often are required to visit their children in supervised visitation centers during their working hours, which leads to the accumulation of work absences and the risk of dismissal. (art.10)

The Committee recommends that the State party amend the Capacity and Guardianship Law so that custody of children up to the age of six is not always given to mothers, and ensure that child support awards do not lead to an inadequate standard of living for the father.

22. הוועדה חוששת כי במקרה של גירושין, משמורת על ילדים עד גיל שש ניתנת תמיד לאמהות, וכי אבות נדרשים לעתים קרובות לשלם סכומי מזונות ילדים העולים על הכנסתם, ואם לא, אזי חופש התנועה שלהם מוגבל באופן חמור. הוועדה חוששת כי אבות גרושים נדרשים לעיתים קרובות לבקר את ילדיהם במרכזי ביקור בפקוח בשעות עבודתם (מרכזי קשר), מה שמוביל לצבירת היעדרות בעבודה ולסיכון בפיטורים (סעיף 10 לאמנה לזכויות הילד).
 הוועדה ממליצה למדינה החברה לתקן את חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות כך שמשמורת על ילדים עד גיל שש לא תמיד תינתן לאמהות, ותודא כי סכומי מזונות ילדים לא יובילו לרמת חיים לא מספקת עבור האב.

איור 4 – החלטת הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות משנת 2011

United Nations
Committee on Economic, Social and Cultural Rights
 3 April 2019

האומות המאוחדות
 הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות
 3 לאפריל 2019

List of issues in relation to the fourth periodic report of Israel

רשימת נושאים (דרישות) ביחס לדוח התקופתי הרביעי של ישראל

Protection of the family and children (art. 10)
 22. Please provide information on:

הגנה על המשפחה והילדים
 (סעיף 10 באמנה לזכויות הילד)
 22. אנה ספק מידע אודות:

- (a) The progress made in repealing the "tender years" presumption provided in section 25 of the Capacity and Guardianship Law; [...]
- (d) The measures taken to address the concerns raised and recommendations made by the Committee in its previous concluding observations in relation to child support awards (E/C.12/ISR/CO/3, para. 22), and the number of no exit orders issued annually during the reporting period;

- (א) ההתקדמות בביטול יחזקת הגיל הרך הקבועה בסעיף 25 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות; [...]
- (ד) הצעדים שנקטו בכדי להתמודד עם החששות שהועלו והמלצות הוועדה בתצפיות המסכמות הקודמות שלה ביחס לתשלומי מזונות ילדים* (E/C.12/ISR/CO/3, סעיף 22), ומספר צווי עיכוב יציאה המונפקים מדי שנה במהלך תקופת הדיווח;

* בנוגע לסכומי מזונות ילדים אשר גבוהים מהכנסתם של אבות, הגבלת חופש התנועה שלהם וחיונם לראות את ילדיהם במרכזי קשר.

United Nations
 Committee on
 Economic, Social and
 Cultural Rights

E/C.12/ISR/Q/4

איור 5 – החלטת הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות משנת 2019

★ **עקרון האחריות ההורית** – כפי שנבדק והומלץ ע"י **ועדת רטלי** (משרד המשפטים, 2003), האחריות ההורית המשותפת ברוח **ועדת שניט** בהמלצתה לביטול חג"ר ושינויים פסיכו-סוציולוגים במשפחות בישראל, כאשר האב מעורב ומשתתף יותר בגידול הילדים, בטיפול בהם ובחינוכם.

- ★ **צמצום מקרי הגירושין בעצימות גבוהה** – חג"ר מעניקה בידי האם כוח בלתי מוגבל לקבוע ע"פ רצונה את התנאים והגבולות בשיתופו של האב בגידול ילדיו, היתרון שמעניקה חזקת הגיל הרך לאם כמי שמחזיקה בקטינים, יוצר מצבי ניתוק שרירותי של אבות מילדיהם ילדים מאביהם.
  - ★ **פסיקות ביהמ"ש למשפחה** – המשמורת המשותפת כפי שחלק גדל והולך מהשופטים תומך היום מאפשרת רצף הורי גם בתהליך של פירוד וגירושין, כפי שבא לידי ביטוי בהחלטות בענייני קטינים, במימוש זכותו של הקטין לקשר רציף ומשמעותי עם שני הוריו.
  - ★ **הצטרפות למדינות הנאורות** – ישראל היא המדינה היחידה בעולם המערבי בה עדיין שרירה החזקה וקיימת. בשאר מדינות העולם, חזקת הגיל הרך בוטלה.
  - ★ **חג"ר נחקה ב-1962** – בתקופה שבה רוב האימהות היו עקרות בית ואחראיות על גידול הילדים, ורוב האבות דאגו לפרנסה. מעל יובל שנים עברו מאז, ובמהלכם התחולל שינוי אדיר – אימהות, לוקחות חלק פעיל בפרנסת הבית, ואבות לוקחים חלק פעיל בגידול ילדיהם. אך החוק לא השתנה ובכך הוא יוצר אפליה מגדרית שלא מתאימה לתקופתנו.
- מומחים בינלאומיים ומישראל, החלטות האו"ם, עקרון אחריות הורית משותפת;** כולם נימוקים כבדי משקל לבטל את חג"ר ולצרף את מדינת ישראל למדינות העולם הנאור אשר הפנימו ויישמו, הלכה למעשה, את האחריות ההורית המשותפת וזאת כנגד טיעונים אינטרסנטים כלכליים שיש בהם רוח משני.

בשלה העת לבטל את חזקת הגיל הרך, תוך מתן מענה ראוי לטובת הילד כערך עליון.

המלצתנו

מוצע בזאת תיקון בדלקמן לסעיף 25 בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962 – לא באו ההורים לידי הסכם כאמור בסעיף 24, או שבאו לידי הסכם אך ההסכם לא בוצע, יקבע בית המשפט אחריות הורית משותפת.

הערה

ביטול חג"ר הייתה רק אחת מהמסקנות החשובות של וועדת שניט. הדו"ח הסופי והמלא, שהוזכר נ"ל, כולל גם המלצות נוספות אשר מין הראוי היה, כבר מזמן, לחוקק אותן!

מעורבות הרווחה בתיקי גירושין

בגלל אי-הכשרה מספקת של שופטי בימ"ש למשפחה בכל ההיבטים האנושיים (דיני נפשות) של מאבק הגירושין, הכניסו את הרווחה, על תקן "ידידי ביהמ"ש", כדי שישעו לביהמ"ש וישפכו אור על הצד האנושי בתיקי גירושין.

ידיד ביהמ"ש (*Amicus Curiae*) הוא מוסד משפטי מוכר בשיטות המשפט השונות זה מאות בשנים ומטרתו היא לסייע לביהמ"ש בסוגיה כלשהי, ע"י מי שאינו צד ישיר לסכסוך הנדון אך בעל ידע ברמת מומחה בתחום. לעיתים אף נקרא – "הזרוע הארוכה של ביהמ"ש".

במקור היה זה כלי להצגת עמדה ניטרלית בלבד בהליכים, תוך סיוע אובייקטיבי לביהמ"ש. בהמשך, התפתח מעמדו של המוסד כצד להליך, שאינו דווקא ניטרלי ואובייקטיבי, אלא שהוא מייצג, מתוקף תפקידו או עיסוקו, אינטרס או מומחיות שמן הראוי שישמעו בפני ביהמ"ש בסכסוך ספציפי.

ברוב שיטות המשפט האנגלו-אמריקאיות ולאחרונה גם בישראל, נקבע כי "ידיד בית המשפט" יצורף להליך אם יהא בנוכחותו בהליך כדי לתרום לגיבושה של הלכה בעניין מסוים, זאת על יסוד הצגת מלוא העמדות הרלוונטיות בעניין הנדון ותוך מתן ייצוג ופתחון פה ודעת לגופים מייצגים ומקצועיים.

בישראל, כמו הרבה דברים אחרים, הפך "ידיד ביהמ"ש" לכלי ניגוח ולקידום אינטרסים של ארגוני הנשים, עד כדי כך שלעיתים נדמה שהוא למעשה "אויב ביהמ"ש", לא פחות! פקידות הסעד (להלן: פק"ס) או עובדות הסעד, להלן: עו"ס) שנכנסו על תקן ידידי ביהמ"ש אשר, בביכול, מביאות לביהמ"ש את ההיבט הפסיכולוגי-סוציולוגי של סכסוך הגירושין אלא שמי שקיבל את ההחלטה לצרפן "שכח" להביא בחשבון שתי נקודות חשובות:

1. אין בהכשרתן, לא בפקולטות לעבודה סוציאלית באוניברסיטאות השונות ולא בביה"ס לפק"ס של משרד הרווחה, דבר וחצי דבר שמכשיר אותן להבין את הצד הפסיכולוגי של סכסוך הגירושין, אשר מהווה את אחת הבעיות הסבוכות ביותר בעולם מדעי הנפש.

2. ביה"ס לפקידות סעד של משרד הרווחה (בנין דימול ליד בורסת היהלומים ברמת-גן) היה מנוהל (ללא מכרז), עד לאחרונה, ע"י ארגון ויצ"ו שלו אינטרסים רבים ומנוגדים לטובת הזוג המתגרש וילדיו (ולעיתים אפילו לאינטרסים של ביהמ"ש עצמו), כך שהפק"סיות, בפועל, הן אויבות ביהמ"ש ומסייעות רק להכשילו בקבלת ההחלטות הנכונות. מדובר בכל בוגרות ביה"ס לפקידות סעד של משרד הרווחה בדורות האחרונים!!!

לחיזוק טענתנו בעניין הנזקים שגורמות העו"ס/פק"ס במעורבותן בתיקי גירושין, נביא את הדוגמא שלהלן אשר בה שופט, מי שהיה צריך לקבלן כ"ידידות ביהמ"ש", בעצמו, עזר כנגדו, חושף בפס"ד כי העו"סיות/פק"סיות עצמן גורמות לניכור הורי – מדובר בכבוד השופט ארז שני (אשר מונה כשופט-מוקד לניכור הורי עוד בתקופת הפיילוט ואין מנוסה ממנו בתחום זה בארץ), אשר קבע פהאי ליטנא בפסק דינו בתיק תלה"מ 65187-01-22:

"גיליתי תופעה חדשה – שירותי הרווחה יוצרים את המצב הזה, בשל התנהלותם" כב' השופט ארז שני: תלה"מ 65187-01-22

כותב שורות אלו יכול להעיד על כך מניסיונו האישי! כבוד השופט גם מאשר את שידענו מזמן; ארגוני הנשים פועלות נגדו רק בשל ניסיונו למנוע התעללות נפשית בילדים באמצעות ניכור הורי שמבצעות אימהות.

כך גם כב' השופטת-דימ' חנה בן עמי ז"ל (לשעבר מנהלת ביהמ"ש המחוזי בירושלים וסגנית נשיא לענייני משפחה) התבטאה נגד שירותי הרווחה:

★ "לעיתים התנהלותן של עובדות סוציאליות גובלת בפלילים",

★ "...עד מהרה נדהמתי לגלות כי לפקידות הסעד יש עניין בתוצאה אליה חותרים, ולשם כך כל דרך כשרה בעיניהן",

★ "למרבה הצער, התרשמותי היא כי במקרים רבים, עמדת העובדות הסוציאליות והתסקירים המוגשים על ידן, לא רק שאינם עוזרים לשופט, אלא שהם מהווים אבן נגף בדרכו להגיע לחקר האמת",

★ "נתקלתי במקרים של העלמת מסמכים, העברת מידע מוטעה ועוד. תקצר היריעה מלתאר",

★ "... נזק לא רק לקטין, אלא לכל המערכת המשפטית".

עוד מדברי כב' השופטת על עו"ס/פק"ס אפשר למצוא [בראיון שנערך עימה בערוץ 2 \(דאז\)](#).

לא הופתענו; למעשה [מבקר המדינה בדו"ח משנת 2019](#), התריע בפני כשלון והכחשת התופעה של משרד הרווחה אשר אינם פועלים לטובת הילד, שלומו ורווחתו.

המלצותינו

★ צריך להוציא את נשות הרווחה ממעגל מקבלי החלטות (או אפילו המלצות) של ביהמ"ש מאחר ואין להן שום מומחיות ראויה וכן; בגלל שהן לא מוסמכות בתחומים הנדרשים ומוטות מגדרית – תמיד יעמדו לצד האם/האישה וידאגו שתקבל את המשמורת וכך השופט הופך בלית-ברירה לחותמת גומי על החלטותיהן ועושה כדבריהן.

★ במקומן, ימלאו את תפקידי יידי ביהמ"ש, מומחים מקצועיים ובעלי שם (למשל – [פרופ' תרצה יואלס](#) בתחום הפסיכולוגיה של הגיל הרך וד"ר ענבל בר און קיבנסון בתחום הניכור ההורי), אשר אושרו ע"י הנהלת ביהמ"ש להופיע כידידי ביהמ"ש באולמות.

שירותיהם של מומחים אלו ישכרו ע"י המתדיינים ועל חשבונם למרות שחובתם ואחריותם יהיו כלפי ביהמ"ש (בדומה לעו"ד).

תיקון תקנון העבודה הסוציאלית

ואם כבר ברווחה ובעובדותיה עסקינן, נביא כדוגמא גם את דרך טיפולן בגברים על בסיס הוראת תקנון העבודה הסוציאלית (הוראת תע"ס) מספר 3.28 – "מניעה וטיפול בתופעת האלימות במשפחה" אשר כל מהותה – אפליית גברים ע"י עו"ס/פק"ס בתהליכי הגירושין.

זו רק אחת מההוראות המפלות גברים כגישה עקרונית.

רקע

לכל מי שעוסק בתחום הגירושין, אין ספק בדבר קיומה של אפליית גברים ע"י עו"ס/פק"ס לסדר-דין (להלן: "לס"ד"), נוכיח זאת בעיקר על בסיס המסמך: "מניעה וטיפול בתופעת האלימות במשפחה - הוראה 3.28 לפרק 3 בתע"ס" של משרד הרווחה.

נציג את התופעה, את ביטוייה, מקורותיה ונזקיה, ונציע פתרונות ומנגנונים למניעת הנזקים בעניין האפליה המגדרית המושרשת בהתנהלותן (או אי-פעילותן) של העו"ס/פק"ס לס"ד במשרדי מחלקות הרווחה של השלטון המקומי (אך עדיין כפופות ובאחריות מקצועית של משרד הרווחה) בעיקר בתחום הטיפול בגברים נפגעי אלימות במשפחה (להלן: אלמ"ב).

אחת הבעיות האקוטיות בתחום המשפחה (ובעיקר בעת משבר גירושין), הוא עניין מעורבותה של מחלקת הרווחה לכל אורך תהליך הגירושין (ולפעמים גם אחריו).

תפקידן/מעורבותן של העו"ס לס"ד בכל חלקי המרקם המשפחתי אשר נמצא במשבר קיצוני ועובר טלטלה עזה, כאשר לאותה פק"ס לס"ד אין הכשרה מספקת, ידע וניסיון וכן אמצעים לביצוע תפקיד כה מסובך.

דבר זה גם משתקף מדו"ח ועדת סלונים-נבו משנת 2008 וביתר שאת – מדו"ח מבקר המדינה משנת 2019 ([משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, טיפול המדינה במשפחות בהליכי גירושין ופירוד](#)) שם מצויין במפורש כי:

"למרות הגידול במספר הזוגות המתגרשים והשינויים החברתיים בשנים האחרונות בתחום הגירושין, כמו אימוץ תפיסות שוויוניות בחלוקת התפקידים בין אימהות ואבות וישונות רבה בפסיקותיהן של הערכאות המשפטיות בסוגיות משמורת, משמורת משותפת ומזונות ילדים, המצב החקיקתי נותר בעינו; כך נוצר מצב משפטי לא ברור שגרם לאי-ודאות בקרב הציבור ואצל גורמי המקצוע בתחום הרווחה, בנוגע למצב הנורמטיבי בתחומי משמורת ומזונות ילדים."

וכן: "תקנון העבודה הסוציאלית (התע"ס) אינו מספק לעו"ס לס"ד הנחיות מקצועיות עדכניות בתחומי משמורת ומזונות ילדים."

בתוקף כך אנו מוצאים, לרוב, אפליה לרעה, כלפי הגברים המעורבים, ביחס שנותנת הפק"ס לס"ד למשל; במקרים של נשים אלימות לעומת גברים אלימים.

בכלל, פניית משרד הרווחה בכל נושאי אלמ"ב תהיה תמיד לנשים נפגעות בלבד (לדוגמא – שלטי חוצות ובמיוחד פוסטרים במחלקות הרווחה הפזורות בארץ, בנושא אלמ"ב, תהינה תמיד לנשים בלבד).
כך גם הדרכת הפק"ס לס"ד וצוותי רפואה לחקירת מקרי אלמ"ב תהיה תמיד לחקור רק את הנשים (לדוגמא – טיפת חלב בקופ"ח, חדרי מיון וכיו"ב).

הערה

חשוב להדגיש שאין מסמך זה בא להעביר את נטל האשמה באלמ"ב מכתפי הגברים אל אגרופי הנשים אלא רק להצביע על העובדה, שכבר הוכחה במאות מחקרים ברחבי העולם (ועוד כמה מחקרים בארץ), שאלמ"ב איננו נחלת הגברים בלבד אלא מתחלק "חצי-חצי" עם נשים.

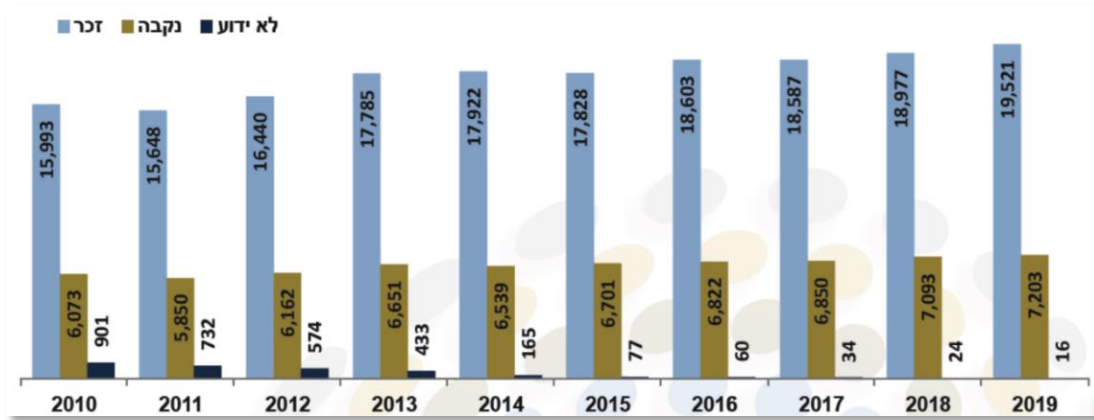
הוכחות לטענת האפליה המגדרית

★ [בשנתון של משטרת ישראל \(2019\)](#) ניתן לראות כי בשנת 2018, 27% מהתיקים שנפתחו בגין אלימות בין בני זוג היו בגין תלונות של גברים נגד נשים.

כלומר; 7,184 תיקים שנפתחו בגין תלונות על אלימות של בת הזוג כנגד בן הזוג.

העבירות כוללות לא רק עבירות אלימות גופנית, אלא גם עבירות רכוש, הסגות גבול, הפרות צווים ועוד.

למרות נתון זה – בכל התוכניות למניעת אלימות במשפחה, ישנה התעלמות מוחלטת מגברים נפגעי אלימות!
למשל:

איור 6 – לוח 1.46 תיקי עבירות בין בני זוג*** לפי מגדר החשוד²

הוראות התע"ס אשר מפלות גברים נפגעי אלמ"ב

1. **סעיף 8.1:** לנשים יש מקלט לנשים מוכות, לגברים יש הוסטל לגברים אלימים.
  2. **סעיף 13.5:** בהתייחסות לאוכלוסיות חלשות מוזכרות רק נשים, אך גברים נפגעי אלימות הם בגדר "חריגים".
  3. **סעיף 15.2:** הוסטל לגברים אלימים.
  4. **סעיף 15.3.3:** מצוין במפורש כי הגברים הם בדרך כלל האלימים והנשים הם בדרך כלל הקורבנות ...
- דוגמאות אלה **מוכיחות, מעל כל צל של ספק**, שמדובר בהוראה המפלה מגדרית כאשר הטיפול בגברים נפגעי אלימות לוקה בחסר לעומת הטיפול בנשים שנפגעות באלימות ומקבלות טיפול "מלא".
- יתר על כן; אין שום התייחסות בהוראת תע"ס 3.28 למקרה ההפוך בו, במבחן המציאות, הפק"ס לס"ד פועלות תוך האשמת הקורבן, כאשר הן שואלות את הנפגע לא אחת, "**מה עשית שהיא הרביצה לך**". כלומר; הן יוצאות מתוך נקודת הנחה שאין תופעה כזו של נשים אלימות ואם אישה הגיבה באלימות, הרי שבהכרח ישנה סיבה לכך...
- כאשר גבר הוא האלים, הוא נשלח למרכז קשר. במרכז הקשר ניתן לראות סיטואציות בהם הפק"ס לס"ד, לא אחת, פועלות על מנת להשפילו ולהענישו על התנהלותו גם כאשר הדבר לא הוכח עדיין. מבחינת הפק"ס לס"ד: **הוא אשם גם כאשר הוכח שהוא זכאי, ותלונותיו יקראו ע"י העו"סיות – תלונות שווא ...**
- לא כך הוא המקרה כאשר האימא היא האלימה. במקרה כזה, תיקחנה הפק"ס לס"ד צעד אחורה ותוותרנה לאימא רק כדי שלא תפגע בילדים פיזית... מצוותים לה תומכת שתעזור לה עם הילדים, מעיין שמרטפית שתטפל בילדים על חשבון משלם המיסים... עוזרים לה בטיפולים המתאימים לנפגעי עבירה על חשבון אותו אבא... ואף לא יהססו להוציא/להעלים/להשמיט מהתסקיר כל התייחסות לאלימות האם ...
- נראה, כאמור, כי נקודת המוצא הינה, שאם האישה הרימה יד על גבר, הוא זה שחייב היה לגרום לכך. הדבר דומה לנאנסת ששואלים אותה מה לבשת שגרמת לגבר לאנוס אותך?!
- היעלה על הדעת שזאת תהיה התנהלות של גוף האמור לתת טיפול אובייקטיבי הרואה כל מקרה לגופו???**

² *** בלוח 1.46 הסיכום של תיקי זכר ונקבה גבוה מסך כל התיקים בעבירות בין בני זוג בגלל תיקים שבהם תלונות הזדויות.

★ הוראת תע"ס 3.28 מנחה, למעשה, לאפליה בטיפול בין גברים ונשים. לא נדרשת פרשנות או "קריאה בין השורות" כי נכתב בצורה מפורשת ולא אחת – "גברים הם בדר"כ האלימים", "נשים הם בדר"כ הקורבנות".

... אוכלוסיית היעד המטופלת במרכז:

- ★ נשים (בד"כ) נפגעות אלימות במשפחתם (בד"כ ע"י בן זוג).
- ★ בני הזוג (בד"כ גברים) המתנהגים באלימות במשפחתם.
- ★ ילדים ובני נוער עדים לאלימות שנחשפו לאלימות במשפחתם.

מדובר בהנחיה מפלה ומכלילה אשר פוגעת באלפי גברים בכל שנה. הוראות התע"ס מגדירות אפליה חמורה בהתייחסות לטיפול בגבר נפגע אלימות במשפחה בהשוואה לטיפול באישה נפגעת אלימות במשפחה.

★ בדיון שנערך בכנסת בתאריך 28.05.23 על ידי חה"כ עוה"ד טלי גוטליב, הועלו סיפורים רבים אשר מראים אפליה ברורה בין התנהלות הרווחה כאשר יש אימא אלימה לבין המצב הפוך כשיש אבא אלים.

★ כך המקרה של נ', אב גרוש אשר סבל ממערכת יחסים אלימה ומשפילה מצד גרושתו שאף הורשעה פעמיים בבית המשפט (נתעלם לרגע מעניין הענישה הלא שוויוני בעליל בין גברים לנשים).

התנהלות מחלקת הרווחה בענייני הייתה לא מותאמת למציאות (בלשון המעטה); לא אחת הם ניסו לצייר את האם כאימא מטיבה לילדים כאשר בפועל, בחוות דעת רבות, הטענה הזאת הופרכה.

★ תיעוד נרחב של האפליה המגדרית של העו"ס לס"ד נגד גברים בנושא האלמ"ב בישראל, ניתן למצוא בספר "עבודה סוציאלית בישראל" (חובב, לונטל, וקטן, 2012). ספר זה שם לו למטרה לקבץ ולכלול את מגוון הנושאים שבהם עוסקת העבודה הסוציאלית בישראל.

בספר ניתן למצוא פרק שלם, המוקדש לעבודה סוציאלית פמיניסטית, אשר מדגיש את הטיפול הרגיש והמותאם לנשים (פרק 21 עמוד 479).

ברם; בפרק זה הגברים כאוכלוסיית-מטרה לא זוכים להתייחסות כלל למעט הגדרתם כקיימים, מנקודת המבט הפמיניסטית, רק כמגדר אלים כלומר: כמטרה להאשמות!

חשוב להדגיש כי הספרות המדעית שופעת בהוכחות ומחקרים המראים כי אלמ"ב כולל גם נשים אלימות (!) כלפי גברים ובמיוחד כלפי ילדים – זאת מחלה חברתית רעה, שפוגעת גם בגברים וילדים באותה המידה ולא רק בנשים.

לא יז אף יז שמידת האלימות בין שני המגדרים זהה כפי שנראה במחקרים שלהלן.

מחקרים המציגים עדויות על אלימות הודדית

קודם להצגת המחקרים, ברצוננו לשוב ולהדגיש כי אין מסמך זה בא להעביר את נטל האשמה באלמ"ב מכתפי הגברים אל אגרופי הנשים אלא רק להצביע על העובדה, שכבר הוכחה במאות מחקרים ברחבי העולם (ובעשרה מחקרים בארץ), שאלמ"ב איננו נחלת הגברים בלבד אלא מתחלק "חצי-חצי" עם נשים. כך גורסים גם החוקרים מהאקדמיה:

★ פרופ' שרה בן דוד באסופת המחקרים "[קורבנות גברים במשפחה – האם יש תופעה כזו?](#)" כותבת:

"מאמר זה מבקש להפנות את תשומת הלב למגדר הנאלם – גברים שהם קורבנות אלימות במשפחה או בזוגיות, ולזרות אור על תופעה שעד כה זכתה להתייחסות מוגבלת ביותר. חשוב להדגיש שאין הכוונה במאמר זה להמעיט או לשלול מכל בחינה שהיא את ההיקף והחומרה של אלימות זוגית כנגד נשים על-ידי גברים, אלא לנסות לבחון מחדש את הנושא ואת האפשרות של אלימות זוגית או לאלימות במשפחה פנים רבות, ובכלל זה, אלימות של נשים כנגד גברים".

ידוע זה מכבר באקדמיה (בכל העולם וגם בישראל, בעיקר באוניברסיטאות חיפה ואריאל), כי בנושאי אלימות במשפחה בכלל; נשים אלימות במידה שווה לגברים, ובאלימות כלפי ילדים, נשים "מחזיקות את הגביע" (ונסתפק, לצורך הוכחת העניין, [במספר הגננות שהורשעו](#) באלימות אכזרית כלפי ילדים, קטיני-קטנים, הנתונים להשגחתן בשנים האחרונות).

בכל מחקרי אלמ"ב מדובר, בצורה מפורשת וחד-משמעית, על סימטריה במעשי האלימות בין המינים **וחלקם אף מצביעים על אלימות נשית גבוהה מזו של גברים!**

★ במאמר הפרספקטיבה "[בין נכונות למוכנות: שינוי בתפיסה המגדרית של בעיית האלימות הפיזית ביחסים בין בני-זוג](#)" שהתפרסם ברבעון לעבודה סוציאלית "חברה ורווחה" (כרך ל"ט, חוברת 4, עמ' 633, דצמבר 2019), מצאנו:

"הדמיון בין המינים בשימוש באלימות בין בני זוג עשוי לאתגר את התפיסות המסורתיות בתחום, המניחות כי רק גברים או בעיקר גברים הם התוקפנים ונשים הן הקורבנות. על כן מוחלפות התפיסות המסורתיות-האסימטריות בהדרגה בתפיסות סימטריות יותר, המכירות בכך שגם גברים יכולים להיות קורבנות לאלימות. שינוי תפיסה זה מחייב הערכות מחודשות להתמודדות עם בעיית האלימות בין בני זוג ברמת המדיניות, הארגון והעובדים".

★ מאמר ביבליוגרפיה אשר מאגד **343 מחקרים** בתחום האלמ"ב ("References Examining Assaults by Women on Their Spouses or Male Partners: An Updated Annotated Bibliography").

*This annotated bibliography describes 343 scholarly investigations (270 empirical studies and 73 reviews) **demonstrating that women are as physically aggressive as men (or more) in their relationships with their spouses or opposite-sex partners.***

The aggregate sample size in the reviewed studies exceeds 440,850 people.

★ ["לקראת תיאוריה ופרקטיקה עדכנית להבנה והתמודדות עם אלימות פיזית בין בני-זוג: עדכון ושילוב עקרונות התיאוריה הפטריארכלית בתיאוריית המוטיבציות המגדריות"](#) ("חברה ורווחה, רבעון לעבודה סוציאלית", כרך ל"ט חוברת 1, עמודים 9-28) של פרופ' זאב וינשטוק ואח' מביה"ס לעבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה.

על רקע המתחים והמחלוקות הרווחות בתחום זה ראוי להקדים ולציין כי מחבר המאמר שייך לזרם של חוקרים המכונים "חוקרי אלימות במשפחה". חוקרים אלו מזהים את הדינמיקה הבין-זוגית כגורם עיקרי לבעיה. גישתם של חוקרים אלו שונה מגישתם של חוקרים המכונים "חוקרים פמיניסטים" או "חוקרי מגדר" המזהים את המבנה החברתי המוטא מגדרית כגורם העיקרי של הבעיה. **למרות הבדלי גישה מהותיים אלו, חוקרי אלימות במשפחה, כמו החוקרים הפמיניסטים, מחויבים לזכויות אדם ולשוויון מגדרי באותה מידה.**

★ [מחקרה של פרופ' שרה בן דוד "קורבנות גברים במשפחה – האם יש תופעה כזו?"](#) ומסקנותיו על הסימטריה ועל הסתרת הנתונים בנוגע לאלימות נשית. להלן, מתוך המחקר הנ"ל, לוח ממצאים משישה מחקרים שבוצעו בקרב האוכלוסייה הכללית שמצביעים על דומיננטיות האלימות ההדדית בקרב בני זוג אלימים:

שם המחקר	גברים בלבד	נשים בלבד	שניהם אלימים
סקר אלימות לאומי במשפחה, Straus et al 1975 as cited in Straus 2010.	25%	27%	48%
סקר תחלואה כפולה (co-morbidity) לאומי, 2002-1990, Kessler et al 2001, as cited in Straus 2010	23%	24%	54%
סקר לאומי ארוך טווח של בריאות מתבגרים & Whitaker, Haileyesus, Swahn & Saltzman 2007 as cited in Straus 2010	15%	35%	50%
מחקר בינלאומי של אלימות בפגישה 2006-2001, Straus 2008 as cited in Straus 2010	16%	29%	55%
מחקר הורות בינלאומי. Straus 2009 as cited in Straus 2010	12%	22%	66%
מחקר בריאות ותזונה פיליפיני. in Straus 2010 Ansara & Hindin 2009, as cited	22%	38%	40%

טבלה 1 – לוח ממצאים משישה מחקרים על דומיננטיות האלימות ההדדית בקרב בני זוג אלימים

מהנתונים המופיעים בטבלת ההשוואה בין ששת המחקרים הנ"ל, עולים שני ממצאים חשובים:

- ★ האחד, שאלמות נשים בזוגיות איננה תופעה זניחה שניתן להתעלם ממנה;
- ★ והשני – כי במרבית מקרי האלימות בזוגיות האלימות היא הדדית, וכי אחוז המקרים שבהם רק הנשים אלימות עולה על אחוז המקרים שבהם רק הגברים אלימים, או משתווה אליו.

עוד מסקנה מאד מעניינת העולה ממחקרה זה של פרופ' בן-דוד, מתייחסת למאבק שמנהלות תנועות הנשים נגד הגישה השוויונית:

מאבקן של תנועות הנשים בכל ניסיון לבטא התייחסות שוויונית לאלימות במשפחה, ובכלל זה, לעתים, אף הפחדה והחרמה של חוקרים ושל גישות סותרות, מספק הסבר נוסף להתעלמות הרווחה מתופעת האלימות הנשית בזוגיות. החמור מכול הוא כי מאבק זה חדר גם למדיניות הקבלה של מאמרים ומחקרים אקדמיים לפרסום...

המומחה העולמי בתחום האלמ"ב; פרופ' מורי שטראוס ז"ל, במאמרו על תהליכים שמבירים את תופעת ההסתרה וסילוף העובדות לגבי סימטריות מגדרית באלימות בזוגיות, מתייחס בהרחבה לשיטות הנקוטות בידי התנועות הפמיניסטיות כדי להסוות, להסתיר ולהילחם בגישה השוויונית, ומסכמן בשורה של "הוראות הפעלה" אירחיות שהוא מנסח:

1. הסתר את הנתונים.
2. הימנע מלאסוף נתונים שאינם הולמים את הגישה שדוגלת בדומיננטיות הפטריארכלית.
3. צטט רק מחקרים שמצביעים על אלימות גברים.
4. פרסם מסקנות שתומכות בגישות הפמיניסטיות גם אם אינן נובעות מהמידע.
5. יצר "עובדות" באמצעות ציטטות.
6. חסום פרסום מאמרים ונתונים שסותרים את האידאולוגיה הפמיניסטית, וחסום תקצוב מחקרים העלולים לסתור אידאולוגיה זו.
7. הטרד, איים והענש חוקרים שמחקריהם סותרים את האידאולוגיה הפמיניסטית.

החוקר גרהם-קוואן אף מציע הוראה נוספת:

8. "שחק" עם המספרים או עוות אותם, אם הנתונים אינם מייצגים את האידאולוגיה הפמיניסטית.

★ פרופ' מורי שטראוס ז"ל (המומחה העולמי בתחום האלמ"ב) מצביע במאמרו: "[Gender symmetry in partner violence: The evidence, the denial, and the implications for primary prevention and treatment](#)" על הסימטריה באלמ"ב ועל ההתעלמות מהעובדות המצביעות עליה וקובע כי:

The available evidence clearly indicates that there are many similarities in PV (Partners' Violence) perpetrated by men and women.

Major and credible studies suggest that women perpetrate physical attacks on male partners at the same or higher rates as men attack female partners and that motives for PV are generally parallel for men and women.

Even when severe violence is considered, only a minority of cases fit a profile of self-defense or violence in response to intimate terrorism.

★ המאמר: "**חוויות של אבות בסכסוכי גירושין בעצימות גבוהה מול שירותי הרווחה**" של ד"ר בני ביילי וד"ר רונית דרור המתמקד ב"חוויה" הטראומטית של "גברים שנאלצים להיכנס למטחנת הבשר (טיפול)" אצל עו"ס/פק"ס לס"ד כחלק מפרשת הגירושין, אשר כולל:

המקרים שמתארים האבות במאמר זה חושפים את חוויותם כלקוחות של שירותי הרווחה, הסובלים מהדרה ומאפליה מגדרית במקרים של סכסוכי גירושין קשים עם אם ילדיהם.

העובדה כי חוויה זו מוכרת גם במדינות נוספות במערב מחזקת את הרושם כי מדובר בבעיה קיימת וידועה הראויה להתייחסות מקיפה. כמו כן, היא מספקת אתגר גדול למערכות הממסדיות העובדות עם אבות בישראל, ובייחוד מערכת רווחה כשירות הומני האמון על הקלת סבלם של אזרחים במצוקה.

התמה על רגשותיהם המרכזיים של האבות – חוסר אונים, בדידות, עוול, פחד, תסכול וכעס – מספקת תיאור "מבפנים" של חוסר האמון הכללי במערכת הממסדית במגוון מצבים קשים.

מן הדברים עולה שהאבות חשים כהורים משניים, ממודרים ממעמדם ומזכויותיהם כהורים, ללא ראיות או אבחונים מקצועיים דיים, כחשודים מידיים במסוכנות פוטנציאלית וכקורבנות שקופים במצבים של אלימות האם כלפיהם או כלפי הילדים.

כשל מהותי זה של שירותי הרווחה להכיל באופן מוצלח את מצוקותיהם של אבות רבים בסכסוכי גירושין מעלה את השאלה החשובה כיצד כשל זה נותר בעינו?

כיצד ייתכן הדבר על אף עשורים של מחקר ופרקטיקה המתריעים על הבעיה ועל הכיוונים הרצויים למיתונה, ובמקרה של אבות – על החשיבות של נוכחותם ומעורבותם להתפתחות נפשית בריאה של ילדיהם (Lewis & Lamb, 2010).

★ עוד מקור מידע מצוין הוא ספרם של ד"ר יעל וילצ'יק-אביעד וד"ר עו"ד יואב מזא"ה: "**אלימות אילמת – גברים בקורבנות**" שהוא אסופה של מאמרים ומחקרים בנושא.

מעבר למחקרים הקיימים בנושא נערכו מספר דיונים בכנסת בנושא וכן הוקמו ועדות על-מנת לחוקרו:

- ★ [הכתבה: "אלימות נשים: האמת נחשפת אחרי 50 שנה" שהתפרסמה בערוץ 7](#) וכן הכתבה: "[היסטוריה בכנסת: דיון על זכויות גברים](#)" שהתפרסמה בעקבות המאמר הנ"ל, הן הזדמנות לבחון כיצד פרופ' זאב וינשטוק נושא דברים בדיון בוועדה לצדק חלוקתי ושוויון חברתי בראשות חה"כ מיקי זוהר:
- ★ [זו"ח וועדת בדיקה בנושא: "עבודתן של פקידות הסעד לסדרי דין" בראשות פרופ' ורד סלונים-נבו.](#)

"צוות הבדיקה התמנה ע"י סגן שר הרווחה הרב אברהם רביץ זצ"ל בתאריך 16 בינואר 2008. הרקע למינוי היו טענות של גורמים שונים בכל הנוגע לעבודתן של פקידות הסעד. כך, למשל, נטען, כי התרבות הארגונית והפרקטיקה הנוהגת במערך פקידות הסעד מוטות ומובילה לקיפוח גברים.

... ברוב המקרים ההכרות של העובדת הסוציאלית המטפלת במשפחה היא עם האישה ולא עם הגבר ובנסיבות אלו עשויה להיות לה אהדה לעניינה של האישה. וגם אם אין בהיכרות המוקדמת כדי ליצור הטיה נגד הגבר, עדיין ניתן להבין אם בנסיבות העניין יקנן בו חשש מפני הטיה מעין זו".

[פרופ' סלונים-נבו](#) שמה עוד כמה דגשים המתכתבים עם נושא האפליה המגדרית בעבודת הפק"ס לס"ד;

בפרק "נתוני רקע":

"בתי המשפט לענייני משפחה מייחסים בדרך כלל הערכה מרובה לפקידות הסעד ובמרבית המקרים הם נוטים לקבל באופן מלא את כל הקביעות וההמלצות שנכללות בתסקיריהן.

זאת ועוד, לא פעם נתקלות פקידות הסעד גם בצפייה או בתביעה, מפורשת פחות או מפורשת יותר, להכריע בכל הדילמות והספקות שמוצגות על ידן בתסקיר, ולא להעבירן להכרעת בית המשפט.

מצב דברים זה מעצים את הציפיות ואת המתח של ההורים שבמוקד התסקיר ביחס לעבודתן של פקידות הסעד, ועלול לגרום לתחושות תסכול וכעס במקרה של תסקיר מאכזב מבחינת אחד מהם או שניהם."

... ויש בידינו עוד כהנה וכהנה מקורות מידע והוכחות!

ברצוננו גם להסב את תשומת הלב, לידיעות על תת-דיווח והחשש של גברים מפניה לעזרה של גורמים רשמיים (רווחה, משטרה וכיו"ב), שמא יחוו התעללות נוספת מידי גורמים כאלו בבואם להגיש תלונה על אלימות בת הזוג – תופעה שנקראת 'מעצר המתלונן' קרי: **תלונת שווא.**

אין ספק כי תת דיווח זה תורם אף הוא לתחושה השגויה בדבר היות הגבר שייך למגדר הפוגע, כביכול, והאישה למגדר הנפגע.

הצעת חוק השר י. מרגי לצמצום כוחן של העו"ס/פק"ס בהליכי גירושין

גם כבוד השר יעקב מרגי הבין כי כוחן של עו"ס/פק"ס בביהמ"ש למשפחה / ביה"ד הרבני רב מדי, הרבה מעל ומעבר לכל פרופורציה (מה עוד, כפי שגם אנו טוענים – שאין להן את הכישורים והכישרונות הנדרשים), אך הוא תקף את הנושא מכיוון אחר – [בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962](#), בפרק השני: הורים וילדיהם הקטינים, בפסקה: הכרעת בית המשפט (פסקה 19), כתוב:

"19. לא באו ההורים לידי הסכמה ביניהם בעניין הגוגע לרכוש הקטין, רשאי כל אחד מהם לפנות לבית המשפט והוא יכריע בדבר. לא באו ההורים לידי הסכמה ביניהם בעניין אחר הנתון לאפוטרופסותם, רשאים הם יחד לפנות לבית המשפט, ובית המשפט, אם לא עלה בידו להביאם לידי הסכמה ואם ראה שיש מקום להכריע בדבר, יכריע הוא בעצמו או יטיל את ההכרעה על מי שימצא לנכון."

כב' השר מרגי ואח' הגיש בכנסת ה-19 את **פ/19/1568: הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון) – צמצום סמכות של פקידי סעד וגורמים אחרים להכריע בעניין קטין)**, התשע"ג-2013 – תיקון סעיף 19:

1. בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, בסעיף 19, הסייפה החל במילים "או יטיל את ההכרעה" – תימחק.

ואף הוסיף הסבר מפורט כהאי לישראל:

פעמים רבות מטיל בית המשפט את ההכרעה על פקידי הסעד ובכך יש כדי להעניק כוח רב לפקיד הסעד. האצלת הסמכות אל פקידי הסעד מעניקה לפקידיים סמכות מעין שיפוטית אשר אינה בגדר המומחיות המקצועית שלהם, הכוללת שיקול דעת רחב, בעוד אין כל פיקוח על החלטותיהם. במקרים רבים ממליץ פקיד הסעד על הסדר ראייה לטעמו ומפעיל לחץ על בני הזוג לקבלו. הצדדים, המודעים לכוח הרב הנתון בידי פקיד הסעד, נאלצים לא אחת לקבל את ההסדר המוצע, והכמעט כפוי, כדי שתנאי הפגישה עם ילדיהם לא יורעו. לפיכך, מוצע לבטל את האפשרות של בית המשפט לאצול את סמכותו להכריע בעניין הסדרי ראייה ובכל עניין אחר הנוגע לקטין ושההורים אינם מסכימים לגביו. כך, בית המשפט יוכל לשמוע את המלצותיהם של הגורמים המקצועיים המעורבים, אך הוא יהיה הגורם המכריע הבלעדי לעניין זה ...

נדמה לנו שאין צורך להוסיף הסברים נוספים ...

חייבים רק לציין שהצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת ה-17 על ידי ח"כ דוד אזולאי וקבוצת חברי הכנסת (פ/17/3331) ועל שולחן הכנסת ה-18 ע"י ח"כ דוד אזולאי (פ/18/1146).

כדאי גם לעיין בדו"ח הביניים של "הוועדה לבחינת מדיניות המשרד בנושא הוצאה של ילדים למסגרות חוץ-ביתיות ונושא הסדרי ראייה" (ועדת סילמן) כדי לקבל התרשמות נוספת באותו העניין.

המלצותינו

מהאמור לעיל וכפי שעולה הן מהשטח והן מהספרות האקדמית, נראה כי המגדר הגברי מופלה לרעה בהשוואה למגדר הנשי. כך עולה כי בעוד שהמגדר הגברי מוצג כדמוני הרי שהמגדר הנשי מתואר כקורבן האולטימטיבי, החלש והמסכן שאינו יכול להרע לזולת.

חלוקה דיכוטומית זו יוצרת אפליה ברורה אשר באה לידי ביטוי במישור הקליני טיפולי כמו גם במישור החוקי-משפטי. זאת ועוד, חלוקה דיכוטומית זו אינה מאפשרת קיומו של דיון פומבי ושוויוני בנושא, דיון אשר עשוי להביא לשינויים מתחייבים בחקיקה ובדרכי הטיפול.

בהתבסס על מחקרים ועדויות בנושא, אנו מאמינים כי מצב עניינים זה מקורו הוא בהכללת האספקט המגדרי כחלק מהדיון בכל הקשור לאלמ"ב.

הכללה זו לא באה כדי להשכיח שלום ולהביא לשוויון מגדרי אלא כדי להטות את חלוקת המשאבים והתקציבים לטובת המגדר הנשי ולהשתיק את הקול הגברי.

אנו, העמותות המגישות מסמך זה, מתנגדים לכך בכל פה !!! אנו טוענים, כי בכל דיון אשר בו נדון האספקט המגדרי – כגון: דיוני הוועדה (וגם תת-הוועדה המוצעת בהמשך), חייבים יהיו לכלול נציגות של ארגוני נשים ונציגי ארגוני גברים במשקל שווה, וזכות הייצוג, הדיבור וההכרעה בהם צריכים להיות מחולקים בצורה שוויונית.

אומנם אנו באים, במוצהר, מצד מגדרי (ארגוני גברים) ואומנם מחקרים הוכיחו כי דווקא גברים נפגעים יותר מתלונות שווא ומניכור הורי (ראו למשל: [PARENTAL ALIENATION: CANADIAN COURT CASES 1989–2008, Nicholas](#); [Bala, Suzanne Hunt, Carolyn McCarney, 15 January 2010](#))³, במיוחד בישראל שבה מתקיימת עדיין "חוקת הגיל הרך", אף על פי כן, אנו עומדים על כך כי הדיונים וקבלת ההחלטות יתקיימו באופן שוויוני בין נשים וגברים שכן, האלימות הינה תופעה א-מגדרית.

אלימות זאת אלימות! זאת אלימות! לא משנה מי הנפגע ומי הפוגע!

- ★ אנו טוענים כי הטיפול בנפגע האלימות צריך להיות מאוזן! והטיפול בפוגע צריך להיות שוויוני!
  - ★ לא יעלה על הדעת מצב בו כאשר האימה אלימה יצמידו לה סומכת שתעזור לה עם הילדים! (טיפול V.I.P.) לעומת זה שמקבל אב אלים שיראה את ילדיו רק תחת פיקוח במרכז קשר (במקרה הטוב).
  - ★ לא יעלה על הדעת שלא קיימים מרכזים לגברים נפגעי אלימות!
  - ★ לא יעלה על הדעת שכאשר גבר מתלונן על אלימות כלפי הילדים מצד אם ילדיו, יכריזו עליו כעל הורה מנכר ולא יאמינו למוצא פיו, ולעומת זאת כאשר אישה תתלונן על אלימות כלפי הילדים מצד אבי ילדיה (גם אם מדובר בדברי בדיה) היא מיד תזכה באימון מלא מצד העו"ס לס"ד, דבר אשר יביא להרחקת האב מילדיו.
- ולהלן עוד הצעות:

³ קיים כבר מחקר חדש ומעודכן יותר - [Gender and child custody outcomes across 16 years of judicial decisions regarding abuse and parental alienation](#) אשר מדגיש עוד יותר את מידת הפגיעות של גברים מניכור הורי.

- ★ לחוקק את הצעת החוק של כב' השר יעקב מרגי.
- ★ לשנות לאלתר את הוראת תע"ס 3.28 ולהפוך אותה **להוראה שאינה מנוסחת מגדרית** אלא כזו המתייחסת לנפגע האלימות ולפוגע ללא הבדל מגדר! **אנו גם מציעים את עזרתנו בסיוע לניסוח הוראה 3.28 המתוקנת.**
- ★ כך גם לגבי הוראות תע"ס אחרות מתחום המשפחה (3.4, 3.8, 3.11, 3.16, 3.20, 3.36, 3.37, 3.39, 3.41).
- ★ ההתייחסות של המערכת צריכה לתת **כלים טיפוליים לשני הצדדים ללא אפליה על רקע מגדרי!**
- ★ **להפסיק את השימוש במילים/מונחים** כגון **תוקף וקורבן** בהן מונצחת האלימות ללא אפשרות תיקון.
- ★ לחדש את פעילות ועדת המשנה של ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, לבדיקת הטענות על מדיניות של החמרה כלפי גברים בתחומי רווחה ומשפחה, שהקים חה"כ הרב אברהם רביץ זצ"ל עוד בנובמבר 2007.
- ★ תיקון מסמך "**אוגדן זכויות הורות ומשפחה - נציבות שרות המדינה**" (או בשמו החדש – "**זכויות הורות להורים בשירות המדינה**") של האגף לשוויון מגדרי בנציבות שירות המדינה.
- ★ ביטול/מניעת האפשרות להגשת "**דו"חות סודיים**" ע"י פק"סיות לס"ד לביהמ"ש בהם הן מסתירות מעיני (לחוב) האב מידע הקשור אליו וילדיו אשר ירשיע אותו בעיני המוטב.

ידידי ביהמ"ש ומומחים למיניהם

כפי שכבר הזכרנו מעלה – במקור היה מוסד **ידיד ביהמ"ש** כלי להצגת עמדה ניטרלית בלבד בהליכים, תוך סיוע אובייקטיבי לבית המשפט. בהמשך התפתח מוסד **ידיד ביהמ"ש** כצד להליך, שאינו דווקא נייטרלי ואובייקטיבי, אלא שהוא מייצג, מתוקף תפקידו או עיסוקו, אינטרס או מומחיות שמן הראוי שיישמעו בפני בית המשפט בסכסוך ספציפי.

פרשנות זו למעמדו של **ידידי ביהמ"ש** הפכה את המושג לנזיל וכך גם חדרו למסגרות ביהמ"ש למשפחה נשות הרווחה (עו"ס/פק"ס) אשר הביאו איתן **אג'נדה פמיניסטית קיצונית** כדי להטות את הכף בהחלטות ביהמ"ש לטובת הנשים.

זאת, מבלי להזכיר שופטות רבות שנכנסו למערכת לאותו צורך בדיוק (**רבקה מקייס והילה גלבו** כדוגמאות לשלילה), שופטים מכהנים אשר אינם מעיזים להמרות את פי ארגוני הנשים מפחד האיומים והלחצים שמופעלים עליהם, קלדניות בעלות אג'נדה אשר מטות בהקלדה (או ע"פ הוראות השופט/ת) את פני הדברים, עוזרות משפטיות שעובדות אצל שופטים וכותבות, בחלק גדול מהמקרים, את פסה"ד, ואפילו פקידות ביהמ"ש שמוצאות דרכים לחבל בהוצאת הצדק לאור. כך גם לגבי מומחים למיניהם – יש לאפשר לבעלי הדין להביא מומחים או להשתמש באיש מקצוע חיצוני ובלבד שהוא מופיע ברשימת המומחים המוכרים ע"י ביהמ"ש.

אם הצדק וההגינות הן האוריינטציה של ביהמ"ש למשפחה, יכול ביהמ"ש, במקום לכפות על אחד הצדדים "מומחה" כזה או אחר, לאפשר לו להביא מומחים משלו.

הכשרת השופטים

תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור שצרות רבות באות עליו צא ובדוק בדייני

ישראל שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל (תלמוד בבלי, שבת

קלט א)

חלק גדול מהכישלונות המהדהדים של ביהמ"ש למשפחה להביא לסיום "מוצלח" של תיקי גירושין ולמנוע מהילדים את כל הסבל (שגם כך הוא גדול ומשאיר צלקות לכל החיים), נובע מהכשרה בלתי מספקת של השופטים לטפל במקרים של **דיני נפשות**.

מינוי לשפיטה לביהמ"ש למשפחה נחשב כנחות (לרוב לרשמי הוצל"פ שכבר מגיעים עם אג'נדה פמיניסטית ברורה) והרבה מהפרסונות שמגיעים/ות לשם היו צריכים כבר מזמן להיזרק לשולי עולם המשפט.

חלק נכבד וחשוב באי-התאמתם לתפקיד נובע פשוט מהעובדה שאין להם הכשרה מספקת (ומכאן הצורך שלהם להכניס **ידידי ביהמ"ש** בדמות עו"ס/פק"ס כדי לקבל החלטות מתחום הפסיכולוגיה) – לא בתחום הפסיכולוגיה/סוציולוגיה, לא בתחום החשבונאות (לא יודעים אפילו לחשב דמי מזונות למשל) ועוד.

גם נציב תלונות הציבור על שופטים, בדו"ח השנתי שלו משנת 2018 מקדיש פרק מיוחד לשופטי ביהמ"ש למשפחה ואומר:

"התלונות על שופטי בית המשפט לענייני משפחה מצביעות על מספר בעיות וקשיים שהם ייחודיים בטיבם, או בעוצמתם, לבית משפט זה. עם הקשיים האלה מתמודדים שופטי ביהמ"ש למשפחה מדי יום ביומו. בין הקשיים האלה יש למנות את אופיים המיוחד של הדיונים, היחסים הטעונים בין הצדדים והמורכבות הרגשית הכרוכה בחלק ניכר מהסכסוכים".

ברור שכוונתו הייתה – לשופטי ביהמ"ש למשפחה אין את הכלים המתאימים לטיפול בבעיות הייחודיות לבימ"ש למשפחה, בעוד שמעיקרי תפקידו של השופט בבימ"ש למשפחה, אשר לרוב צריך לקבל החלטות קשות בנושאים רגישים במיוחד, שמעוררים לא פעם כעס ואנטגוניזם אצל מי מהצדדים, כולל החלטות שפוגעות בכיסו של מי מהצדדים.

בעניין זה מומלץ גם לקרוא את מאמרו של כב' השופט מרדכי בן-דרור: [הכשרת שופטים לכהונת השפיטה](#).

המלצתנו

★ להקים מגמה/קורס [במרכז להכשרה ולהשתלמות שופטים](#), בשיתוף פעולה עם אחת האוניברסיטאות, ששופט משפחה חייב ללמוד (ולסיים בהצלחה) לפני קבלת המינוי.

במגמה כזו יושם דגש מיוחד על ההיבט האנושי של בעלי-הדין, מצבם הנפשי (לחוץ עד כדי התאבדות) וכן תחומים אחרים (כמו: פסיכולוגיה של ילדים) נדרשים לידע של מי שישפוט אנשים ולמעשה יקבע את מהלכי חייהם.

★ להחזיר את **"משוּב השופטים"** ואף לתת לו משנה תוקף בצורת הגשה מחדש לוועדה למינוי שופטים כאלו שציונם נמוך במיוחד.

דיונים בדלתיים סגורות

סעיף 68 (ה) [לחוק בתי המשפט \[נוסח משולב\]](#), תשמ"ד-1984 קובע כי ענייני משפחה, כמשמעותם [בחוק בית המשפט לענייני משפחה](#), התשנ"ה-1995 (מלבד תובענות לפי [חוק הירושה](#), תשכ"ה-1965, שעילתן איננה סכסוך בתוך המשפחה ותובענות לפי [חוק השמות](#), תשט"ז-1956, ולפי [חוק קביעת גיל](#), תשכ"ד-1963) – יידונו **בדלתיים סגורות**, אלא אם כן הורה ביהמ"ש לדון בעניין, כולו או מקצתו, בפומבי.

הליך משפטי, כעיקרון, הוא הליך פומבי ומתנהל בדלתיים פתוחות, כך שבכל רגע נתון כל אדם יכול להיכנס לאולם ביהמ"ש, לצפות בדיון שמתנהל, וניתן אף לפרסם דברי שעולים מתוך המשפט, לרבות החלטות, עדויות וכיו"ב. נראה כי המחוקק ראה חשיבות רבה בקיום הליך פומבי, גם מפאת חשיבות עיקרון חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת, וגם מתוך הנחה שאין מחטא טוב יותר מאור השמש ...

החשיבות בהליך פומבי ברורה – צריך לתת כלי בידי הציבור לדעת מה ומי מתנהל ביהמ"ש במיוחד במקרים שיש להם עניין אישי בכך (עלולים להיפגע, למשל), **הצדק צריך לא רק להעשות אלא גם להראות!**

אך לכלל כלל יש יוצא מן הכלל; קיימים הליכים שהמחוקק ראה בהם חשיבות מיוחדת, והגדירם בחוק כי הם ידונו בדלתיים סגורות, כלומר באופן שאינו פתוח לכלל הציבור.

כך, למשל, הליכים בענייני משפחה סגורים לקהל הרחב וכן בביהמ"ש לנוער, אלא אם החליט ביהמ"ש אחרת. התכלית שעומדת מאחורי סגירת הדלתיים, היא **לשמור על קטינים, צנעת הפרט וכיו"ב.**

אולם, יש שופטים (וגם עו"ד) שמנצלים את הדלתיים הסגורות לעשות מעשי נבלה מבלי שהציבור ידע על כך, יכול יהיה להתלונן על כך ומבלי שיענשו.

לדוגמא (מקרה אמיתי עליו הוגשה תלונה לנציב הקבילות נגד שופטים שנמצאה מוצדקת) – השופט [יהורם שקד](#) מנסה לשכנע בעל-דין למחוק תביעה כספית שהגיש וכאשר נענה בסירוב; **מאיים** (לא פחות !!!) על בעל-הדין כי יצמצם את הסדרי השהייה שלו עם בנו (היחיד), כמובן מבלי שזה יופיע בפרוטוקול⁴. גם רבות התלונות על מחיקות/זיופי פרוטוקולים/פרוטוקולים שאינם משקפים את שנאמר באולם (ע"י שופטים ובחסות הדלתיים הסגורות) וכו'.

הדלתיים הסגורות הפכו לחרב פיפיות הפוגמת בעשיית הצדק בבימ"ש למשפחה.

המלצתנו

כדי לא לפגוע במטרה העיקרית של מנגנון "דלתיים סגורות", כלומר – כדי להמשיך להגן על פרטיות המתדיינים באמצעותו, יחד עם האפשרות למנוע זיופי פרוטוקולים ומעשים-שלא-יעשו אחרים, ולתת בסיס עובדתי אובייקטיבי לתלונות; אפשר, פשוט, להשתמש בהקלטות מולטימדיה (אור וקול) שיוקלטו באולם (או בלשכת השופט אם יעביר את הדיון לשם) **דרך קבע**. הגישה להקלטות אלו תהיה חסויה ומאובטחת ותינתן למוטב, לעוה"ד של הצדדים ולצדדים עצמם **בלבד** (הטכנולוגיה לצורך זה כבר קיימת ואף [בוצע פרויקט פיילוט כזה ע"י מחלקת המחקר של הנהלת ביהמ"ש](#)).

הגבלת זמן הטיפול בתיקי גירושין

עוד אחד מהכישלונות המהדהדים של ביהמ"ש למשפחה להביא לסיום "מוצלח" של תיקי גירושין ולמנוע מהילדים את כל הסבל (שמשאיר צלקות לכל החיים), נובע ממשך זמן הטיפול (השפיטה) בתיק הגירושין. משפטי גירושין נמשכים לעיתים שנים ארוכות של מריבות וכתישה הדדית מה שגורם (בעיקר) נזק נפשי רב לילדי הזוג המתגרש.

המלצתנו

הגבלת (בחוק) משך הזמן המקסימלי של טיפול בתיק גירושין לשנה אחת בלבד, כפי שעושים בהולנד, למשל. הגבלה כזו תלויה בעיקר בשופט שמנהל את המשפט כי ביכולתו לקצוב לכל פעולה משך זמן קצר ולהעניש את מי שלא עומד בו.

⁴ למזלו של בעל הדין האמור; עורכי-דינו היו אמיצים מספיק כדי להשתתף בהגשת התלונה ולתמוך אותה בתצהיריהם.

נציבות תלונות הציבור על שופטים

נציב תלונות הציבור על שופטים הוסמך בחוק לברר תלונות על התנהגות שופטים, במסגרת מילוי תפקידם. סמכות הנציב מתכללת שופטים רשמים ודיינים, בבימ"ש ובי"ד רבני והכל כהגדרתם ב[חוק נציב תלונות הציבור על שופטים](#), התשס"ב-2002.

הקמת הנציבות באה כדי לרכז את הטיפול בתלונות על שופטים בידי גוף מקצועי אחד ולשמש כתובת לכל אדם הרואה את עצמו כנפגע בשל התנהגותו של שופט במסגרת מילוי תפקידו, לרבות בדרך ניהול המשפט על-ידו.

להלן מספר נתונים שהתפרסמו בדו"ח השנתי של הנציבות:

ב-2018 הוגשו 904 תלונות על שופטים ודיינים, 97 הוגשו בידי עו"ד ואילו הרוב המכריע (803) הוגשו מטעמם או בידי לקוחותיהם – בעלי-דין, עדים, קורבנות עבירה אסירים וגופים מוסדיים. ארבע בקשות בירור הוגשו על ידי שרת המשפטים, נשיאת ביהמ"ש העליון ונשיא ביה"ד השרעי לערעורים. הדבר המעניין הוא שהנציב מצא לנכון להקדיש הסבר מיוחד למצוקתם של שופטי ביהמ"ש למשפחה, שסופגים (לדבריו) קללות והכפשות קשות ברשתות החברתיות.

אך אֵלֶּיהָ וקוֹץ בָּהּ – סעיף 24 (ואחרים) לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, נוטל את העוקץ מהחוק ומקיים הנציבות בכלל:

★ למשל – אם בעל-דין מחליט להגיש תלונה (מה שמצריך אומץ רב) על השופט שלו, גם אם תמצא התלונה מוצדקת, **הוא לא יוכל לעשות בה שימוש** (למשל; לבקש פסילת השופט הנילון ומינוי אחר במקומו). להיפך – הוא חושף את עצמו לסיכון (וודאי) שהשופט יתנקם בו, בהמשך המשפט, על הגשת התלונה (ואל תספרו לנו שזה לא יקרה כי יש לשופטים "**מזג שיפוטי**"...).

★ יתר-על-כן – אם תלונה נמצאת מוצדקת; מן הדין הוא שהעברייני (השופט או העו"ד) ייענש על מעשיו, אבל אין בכל חוק נציב תלונות הציבור על שופטים שום כלי לענישת השופט הסורר (פרט, אולי, להערה לתיקו של השופט או, במקרים חמורים, העברת הדיון לוועדה למינוי שופטים אשר יכולה ע"פ חוק, לסלק את השופט מכהונתו).

אולם, נקיטת פעולה מתבקשת והגיונית כמו; במקרה של תלונה מוצדקת, פסלות אוטומטית של השופט וכן העברת התיק לשופט אחר ולמחוז שיפוט אחר, כלל איננה בנמצא.

בנוסף, עצם העובדה שהנציב נבחר מקרב שופטים בדימוס של ביהמ"ש העליון כבר פסולה מעיקרה מהיותו בשר מבשרה של המערכת, מה שפוסל אותו משיפוט אובייקטיבי.

מצד שני – הניסוח הקיים גם פותח פתח לבעלי-דין רצידיביסטים (מועדים) לחזור ולהתלונן תלונות-שווא ולהטריד את המערכת, אך כנגד חיסרון זה ניתן לפעול בקלות ע"י הוספת פיסקה בחוק הבוחנת את מספר התלונות שהגיש כל בעל-דין.

המלצותינו

★ כדי שיוכל למלא את תפקידו בצורה ראויה, יש לתת לנציב קבילות נגד השופטים **שיניים אמיתיות**, כפי שעשתה לאחרונה השרה [אורית סטרוק](#) כאשר, מהיותה חברת הוועדה לבחירת שופטים, בדקה את תיקי השופטים המועמדים לקידום ופסלה את אלו מביניהם שנמצאה תלונה מוצדקת בתיקם (ראה המאמר "**ניגוד עניינים בעליון? "לא ייתכן שאח יברר תלונה על אחיו"**" באתר [News1](#)).

- ★ לחייב, ע"י תיקון [בחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב-2002](#), פסלות אוטומטית של שופט שנמצאה נגדו תלונה כמוצדקת והחלפתו בשופט אחר וממחוז שיפוט אחר.
- ★ לחייב, ע"י תיקון באותו החוק; ששופט שצבר 3 תלונות מוצדקות, יעלה באופן אוטומטי לוועדה לבחירת שופטים ויהיה צפוי לסילוקו מהתפקיד.
- ★ לחייב בחירת נציב תלונות הציבור נגד שופטים שלא מתוך המערכת המשפטית (מהאקדמיה, למשל).

פסלות שופט

בסעיף 77א [לחוק בתי המשפט \[נוסח משולב\]](#), תשמ"ד-1984, מפורטות כל העילות לפסלות שופט. העילה הכללית-עיקרית לפסלות שופט היא "שופט לא יישב בדין אם מצא, מיזמתו או לבקשת בעל דין, כי קיימות נסיבות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט". בנוסף קובע החוק מספר עילות ספציפיות:

"שופט לא יישב בדין בידעו שמתקיים אחד מאלה:

- (1) צד להליך, בא כוחו או עד מרכזי, הוא בן משפחה של השופט או שקיימת ביניהם קרבה ממשית אחרת;
- (2) יש לשופט עניין כספי ממשי או עניין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בעד להליך, בבא כוחו או בעד מרכזי, או שלבן משפחה מדרגה ראשונה של השופט יש עניין כספי ממשי או עניין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בעד להליך או בבא כוחו;
- (3) בטרם התמנה לשופט היה השופט מעורב באותו עניין הנדון בהליך שלפניו בבא כוח, כבורר, כמגשר, כעד, כיועץ מקצועי, כמומחה, או בדרך דומה אחרת".

את בקשת הפסלות מגישים, למרבה הגיחוך, לשופט עצמו וכמו-כן קובע החוק כי על שופט שהועלתה בפניו טענת פסלות לדון בה לפני כל טענה אחרת, וכן; כי על החלטתו המנומקת של השופט בעניין הפסלות ניתן לערער בפני בית המשפט העליון בלבד.

בשנים האחרונות מסתמנת מגמה הנובעת מפסיקתה של נשיאת ביהמ"ש העליון, לשעבר השופטת אסתר חיות, להתחשבות כמעט אוטומטית ב"טעמים של מראית פני הצדק" כשיקול רלבנטי בהליכי פסלות שופט. הקושי בהליך של בקשה לפסלות שופט בבימ"ש למשפחה הוא קושי מהותי הכורך בו גם משמעות דיונית-פרוצדורלית וגם משמעות מהותית.

ראשית דבר, הליך לפסילת שופט בבימ"ש למשפחה מחייב בסיס ראייתי מוצק ובמילים אחרות, הוכחה מובהקת וחד-משמעית כי מתקיים חשש ממשי למשוא פנים של השופט, המחייב אובייקטיבית את פסילת ביהמ"ש. זאת לנוכח העובדה כי בעל-הדין סבור שאין סיכוי שדעתו של שופט בימ"ש למשפחה תשתנה במהלך המשפט, ואין זה משנה אילו ראיות יובאו לפניו. שיטה זו של פסלות שופט טומנת בחובה מכשול של אגו וגאוות השופט שלא יסכים לפסול את עצמו (כאילו והוא מקבל פרמיות על כל תיק נוסף שהוא מטפל בו...).

השיטה מונעת, בפועל, את האפשרות מבעלי-הדין לקבל את יומם בביהמ"ש, במיוחד באותם מקרים קיצוניים בהם בעל-דין הגיש תלונה על השופט ועתה יש לו את כל הסיבות להאמין שהשופט "יחפש אותו" ... בעניין זה כדאי לעיין במאמרו של יששכר (איסי) חזן-צבי – "[האם שופטים הם כבני אדם? כינון דמות השופט בראי כללי הפסלות](#)".

המלצתנו

פסלות שופט ניתן יהיה לבקש ישירות מנשיא ביהמ"ש, שיכול לבחון את הבקשה בצורה יותר אובייקטיבית.

תלונות שווא והנחיית הפרקליטות מס' 2.5

סוג מיוחד של אלימות בה נוקטות נשים הוא הגשת תלונות-שווא על אלימות במשפחה (להלן: "אלמ"ב") ועבירות מין הפכה בשנים האחרונות לחלק בלתי נפרד מתיקי גירושין ומהווה בין 50 ל-90 אחוז מהתיקים (!).

הערה

המספרים המצוטטים בפרק זה הם למיטב ידיעתנו ובחיתוך בין המקורות השונים, בעיקר משום שלא מתקיים שום מעקב מסודר (עד הסתרת מידע מכוונת!), לא במשטרה, לא בפרקליטות ולא בבתי המשפט, וכנראה לא במקרה (!).

ראו התייחסות זהה גם ב"פרק א': היקף התופעה" בספר "תלונות שווא בגין עברות מין ואלימות במשפחה" של ד"ר יואב מזא"ה [בהוצאת קהלת](#).

הגשת תלונה על אלימות במשפחה (או עבירת מין) ע"י אישה כנגד (כל) גבר, מובילה תמיד להוצאה מידית (לפני בדיקה וחקירה) של הנילון מביתו, הרחקתו והפקרתו (או אפילו מעצרו), ניתוקו מילדיו והפקעת רכושו וכספו, מצב בו נקבעו כבר de-facto פסה"ד במשפטי הגירושין, כך שלמעשה הדיון המשפטי מתייתר (כי מה כבר נותר לעשות לאחר מכן – המורחק יאלץ, אם בכלל יוכל, להוציא כספים רבים ולהמתין זמן רב עד שיתברר עניינו בביהמ"ש).

בנוסף, תמיד תפנה המתלוננת, כבר למחרת בבוקר, לביהמ"ש ותבקש (ותקבל כמעט אוטומטית) צו הגנה/הרחקה שיקבע את העוולה ואף ישמש אח"כ בהליכים כהוכחה-כביכול להאשמותיה של האישה (הנה, הרי הצליחה לשכנע שופט וקבלה צו...). לתשומת לב – למרות שמדובר בדין פלילי לכל דבר ועניין, לא חלה על הוצאת צו ההגנה/הרחקה חובת ההוכחה כמו בכל דין פלילי אחר... מספיקה עדות המתלוננת בלבד!

עברות מין ואלמ"ב הן בעיות אמתיות וקשות ויש להעניש בגינן בחומרה רבה!

היעדר התייחסות לתופעה הנרחבת (מדובר בהרבה אלפי תלונות בשנה!) של תלונות שווא (בכלל ובתיקי גירושין בפרט), מערערת את ההצדקה לפעולות של רשויות האכיפה, וגורמת פגיעה קשה ולא מידתית בבילונים.

תלונות השווא גם פוגעות, במידה ניכרת, בקורבנות-אמת וביחס של המערכת לתלונותיהם.

כדי להשיג את האיזון הראוי על המערכת לפעול בשני ערוצים גם יחד: מצד אחד להחמיר את הענישה בגין עברות מין ואלימות במשפחה שהוכחו ונמצאו כתלונות אמת, ומצד האחר – לנקוט צעדים משמעותיים כלפי מי שמגיש תלונות שווא.

מרבית התלונות בתיקי גירושין נועדו לייצר לאב דימוי כוזב של הורה אלים ופוגע. כאשר מוגשת התלונה, נפתח במשטרה תיק חקירה פלילי ולא פעם מורחק האב מביתו ומילדיו עוד לפני הביור.

אך גם אם אינו מורחק מביתו, היחס כלפיו משתנה; אם בביהמ"ש או בביה"ד, או ברווחה, מאחר והחשד נשאר, ללא קשר לתוצאות החקירה.

לעיתים האב אף עובר משפט ציבורי ע"י משפחתו, סביבתו החברתית, מקום העבודה שלו, והדבר מהווה פגיעה אנושה וקשה בחייו גם כאשר שמו מזוכה לאחר מכן מכל תלונה.

"ידיעות כוזבות [א/123] [תשל"ג]"

243. המוסר לשוטר או למי שמוסמך להגיש תביעה פלילית, ידיעה על עבירה כשהוא יודע שהידיעה כוזבת, דינו - מאסר שלוש שנים, ואם העבירה היא פשע - מאסר חמש שנים; ואין נפקא מינה אם הוגשה תביעה פלילית בעקבות הידיעה ואם לאו".

חוק העונשין, תשל"ז-1977, פרק ט': פגיעות בסדרי השלטון והמשפט (סעיפים מ-236 ואילך), ביניהם במיוחד סעיף 240 (עדויות סותרות) וסעיף 243 (ידיעות כוזבות), קבע במפורש כי תלונות-שווא תטופלנה ע"פ ההליך הפלילי ותגוררנה מאסרים רבי-שנים.

אך המשטרה והפרקליטות אינם מעמידים לדין פלילי נשים מתלוננות-שווא !!! גם כאשר מתברר, משלב הגשת התלונה ועד להחלטת הפרקליטות אם יש מקום להעמיד את הנלון לדין !!! וכל-כך למה? כי יש להם גיבוי מטעם פרקליטות המדינה (משרד המשפטים) בצורת הנחית הפרקליטות מס' 2.5.

ההנחיה

בשנת 1993 הוציא פרקליט המדינה דאז את הנחיה 2.5 שנועדה, במקור, לקבוע את "מדיניות התביעה בהעמדה לדין של עד תביעה ו/או מתלונן שחזר בו במשפט מעדותו במשטרה" בעיקר לגבי קטינים שהגישו תלונה נגד קרוב משפחה בנושאי אלימות ועבירות מין כדי למנוע אפשרות הפעלת לחץ עליהם לחזור בהם מעדותם.

בין השנים 1996 עד 2004, עת כיהנה הגב' עדנה ארבל כפרקליטת המדינה וכיאה וכיאות לשליחותה הפמיניסטית-רדיקאלית (ולהתנהלותה בכלל הראויה לוועדת חקירה ראו למשל את [התנגדויות שהוגשו למינויה](#), מאמרים [שפורסמו בעיתונות](#) באותה תקופה ו[למדור עדנה ארבל](#) באתר של יואב יצחק News1), הכניסה "תיקונים קוסמטיים" בהנחיה כדי לתת בידי חברותיה כלי שטני חדש להתעללות בגברים.

הערה

יש להדגיש ולתקן טעות ציבורית רווחת ולהסביר שהנחיה 2.5 איננה שוללת פתיחת חקירה פלילית נגד חשוד/ה בהגשת תלונת-שווא, כפי שמקובל לחשוב, אלא "רק" משאירה את השיקול לכך בידי הפרקליט/ה המטפלת/ת בתיק, ובל נשכח שאותו פרקליט/ה סביר שיצק/ה מים על ידיה של הגב' ארבל...

אך בפרקליטות בה למעלה מ-80% נשים (רובם מינויים פמיניסטיים מכווני-מטרה) ברור לכל מאן דבעי מה תהיה אותה החלטה ...

מאז הכניסה הגב' ארבל את השינויים בהנחיה והרחיבה את מטרת ההגנה שהיא מספקת כך שנכללות בה, בפועל, גם נשים המגישות תלונות-שווא, שולחים עוה"ד את לקוחותיהן (נשים בלבד) להגיש תלונות-שווא במשטרה על אלמ"ב מתוך ידיעה ברורה כי:

1. גם כאשר תתגלה העובדה שהתלונה הייתה תלונה שקרית – לא תענשנה מגישות התלונה (בגלל "הענות" המשטרה והפרקליטות להוראות ההנחיה) כמתחייב מחוק העונשין, וכן,
2. תגובת המשטרה המיידית תהיה הוצאת הבעל מביתו ובכך קביעה בפועל של פסקי הדין במשפט הגירושין.
3. התלונה תביא לסיום מהיר של תיק הגירושין – כסף קל לעוה"ד של האישה !

מה שחשוב הוא שבפועל, כתוצאה ישירה ממדיניות הפרקליטות בתקופת ארבל, כאשר אישה מגישה תלונה נגד גבר, הפרקליטות מגישה כתב אישום באופן אוטומטי (אחוז ההעמדה לדין בתיקי אלמ"ב טיפס מ-50% ל-88% בין השנים 1995 ל-2001. ולא ברור היכן הוא עומד עכשיו).

לעומת זאת, אם מתברר שהתלונה הייתה כוזבת (מה שקורה בין 50 ל-95% מהמקרים), ואפילו אם האישה חוזרת בה מהתלונה ומודה כי שיקרה, אין נוקטים נגדה צעדים כלשהם. גם תלונות-שווא שנחשפות במהלך המשפט (ובניגוד להוראות הנהלת ביהמ"ש!) אינן "זוכות" לטיפול הראוי.

במילים אחרות: **הגשת תלונות כזב היא כיום אופציה מפתה במיוחד עבור נשים נקמניות**

– הצלחת המהלך מובטחת ואין בו כל סיכון!

ארבל לא הסתפקה במתן ההנחיה דלעיל; היא אף הקימה משטרת נשים מיוחדת, עם השם הנורא: "ועדות להערכת מסוכנות", שכל תפקידה להתעלל בגברים באופן שעוקף לחלוטין את המשטרה הכחולה ואת החוק.

תזכורת

מפלגת הצינונות הדתית אף הכניסה למצע הבחירות שלה נקודת ייחוס זו (אך עד היום לא עשתה דבר בנושא ...):

ציונות דתית 100% מחשלת ימין

100 תבנית היסוד דיני המשפחה

אז מה נעשה בכנסת הקרובה כדי לשים סוף לתלונות השווא?

- נפעל לביטול הנחיה מס' 2.5 מטעם פרקליט המדינה ובמקומה יקבע כי במקרים בהם ימצא כי מדובר בתלונות שווא, יוגש כתב אישום כנגד המתלונן וכנגד עו"ד במידה והגשת תלונת השווא הייתה בעצתו, למעט במקרים חריגים.
- נקבע כי בכל תלונה בגין עבירת מין או אלימות במשפחה, יצהיר המתלונן כי לא מדובר בתלונת שווא וכי הוא מודע לעונשים הקבועים בעניין.
- נקבע בחקיקה פיצוי גבוה ללא הוכחת נזק לנילון במקרה ובית המשפט קבע כי מדובר בתלונת שווא.
- נקבע בחקיקה הקמת מרשם "מתלונני שווא" פתוח לעיון הציבור ובוא יפורסמו שמות מתלונני השווא לאחר שבית המשפט יפסוק כי מדובר בתלונת שווא.

בדרך זו נביא להורדה דרמטית של תלונות השווא בין בני זוג ובכלל. נדאג לטובת הילד ולחברה מתוקנת ובריאה יותר.

איור 7 – מתוך עלון הבחירות של הצינונות הדתית (1 מתוך 2)

100 תניות היטיב הצינות הדתית
דיני משפחה

התנהלות המדינה, בתי המשפט ובתי הדין בסוגיה מביאה במצטבר לעשרות אלפי הורים הקורסים תחת עול המזונות. ילדים רעבים כפשוטו, כאשר נמצאים במשמורת האב, אפליה חמורה על רקע מגדרי בו האב מופלה לרעה אל מול האם, מאבקים יקרים, נמשכים ומכוערים הפוגעים בילדים ובהמשך גידולם במשפחה מפוצלת אך תומכת ובזבוז שעות שיפוט רבות בשל חוסר בהירות וקביעה ברורה של מזונות הילדים.

מה נעשה בכנסת הקרובה כדי לדאוג לתיקון עול המזונות הלא שיווני?

- נביא שורת תיקוני חקיקה ברוח החלטת מועצת הרבנות הראשית בנושא. ובהתאם לעקרונות שנקבעו בפסיקת ביהמ"ש העליון:
- ✓ נקבע בחקיקה כי ברירת המחדל בגירושים היא משמורת משותפת וחלוקת זמני שהות שווה - נקודת המוצא היא ששני ההורים אחראים לגידול הילדים בצורה שווה. למעט אם בית המשפט ימצא סיבות המצדיקות לעניין לפסוק אחרת בהתאם להמלצות ועדת שניט.
- ✓ נפעל לביטול "הדלתיים הסגורות" בפרסום פסקי דין כברירת מחדל בבתי המשפט - שקיפות בהליכים בבתי המשפט ובתי הדין על מנת לחשוף לביקורת את פסיקות בתי המשפט חאת תוך שמירת חסיון הצדדים.
- ✓ נבטל את סעיף 8(ב) לחוק הגנת השכר התשי"ח-1958. - בכך תבוטל האפשרות לעקל את כל המשכורת של הורה לטובת גביית תשלום מזונות ילדים - כל אדם זכאי למינימום משכורת שתשאר לו כדי להמשיך ולחיות את חייו.
- ✓ נקבע בחקיקה דמי מחייה מינימאליים להורה על פי מצבו האישי והתעסוקתי שיהיו מוגנים מפסיקת דמי מזונות.
- ✓ נקבע בחקיקה מנגנון חישוב אחיד לדמי מזונות, בהתאם להכנסות ההורים, גיל הילדים ומספרם, ולחלוקתם בין ההורים בהתאם לחקיקה ולהערכות עלות גידול ילדים ע"י גופי מקצוע כלכליים ממשלתיים וחופץ ממשלתיים.
- ✓ נקבע בחקיקה מנגנון תפעולי יעיל ומהיר שיאפשר הגשת בקשות לקביעה מחודשת של גובה המזונות לבני זוג שיחפצו בהתאמת גובה המזונות לדמי המזונות המעודכנים.
- ✓ נקדם הכשרה מקצועית לשופטים ודיינים לטיפול בניכור הורי.

100% ממשלת ימין
הצינות הדתית
באמצעות הצלאל סנווניץ

איור 8 – מתוך עלון הבחירות של הצינות הדתית (2 מתוך 2)

חומרי רקע בנושא זה תמצא בלינקים הבאים:

- ★ ["תלונות שווא בגין עבירות מין ואלימות במשפחה"](#) – ספרו של עו"ד ד"ר יואב מזא"ה, בהוצאת קהלת
- ★ ["תלונות השווא נגד גברים יוצרות עומס"](#), ערוץ 7
- ★ ["שנאת גברים משחררת"](#) – ד"ר צבי סדן, ערוץ 7
- ★ ["אלימות במשפחה – תופעת תלונות השווא"](#) – נצ"מ-דימ. ד"ר פיני יחזקאלי
- ★ ["שורש הרע של ציר הרשע"](#) – ניב עמית News1

קצת סטטיסטיקה על תלונות-שווא במסגרת גירושין

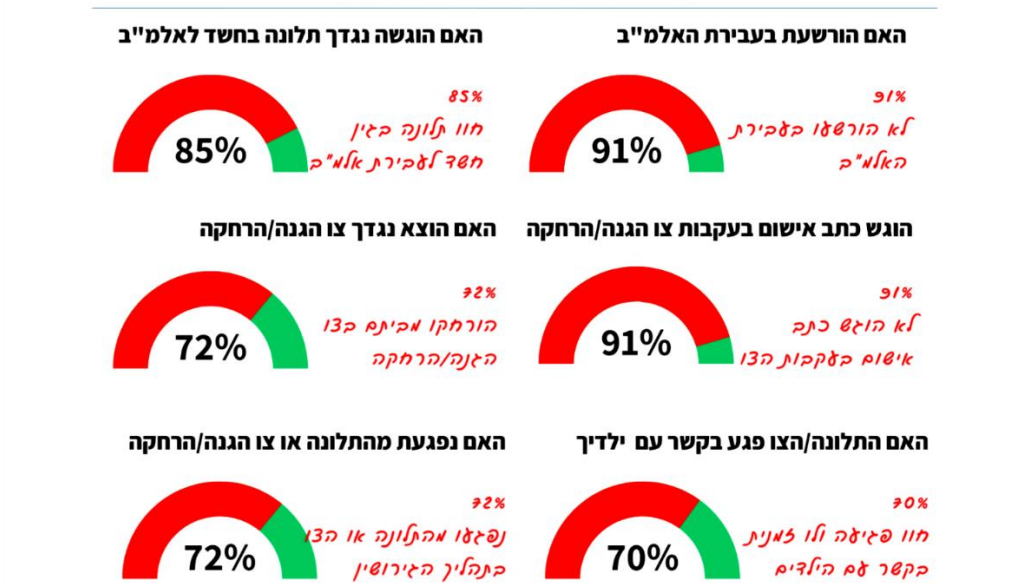
במהלך החודשים האחרונים של שנת העבודה 2023 ביצענו סקר בקרב האבות הגרושים, סקר אשר נועד לבחון תהליכים בביהמ"ש למשפחה וביה"ד הרבניים ואת השפעתם על קשרי אבות וילדיהם בעקבות גירושין.

הנתונים הפתיעו גם אותנו, בעיקר התוצאות החד-משמעיות על שימוש לרעה בהליכים משפטיים והגשת תלונות-שווא על אלמ"ב ועבירות מין והשפעתם לרעה על הקשר בין האבות לילדיהם.

להלן מעט מתוצאות הסקר להמחשה:

- ★ כ- 2,100 אבות גרושים נפגעו משימוש לרעה בהליכים משפטיים נגדם.
- ★ כ-5,250 ילדים נפגעו במהלך השנה כתוצאה מפגיעה בקשר עם אבותיהם.
- ★ נגד 85% מהאבות הגרושים הוגשה תלונה על אלמ"ב.
- ★ 91% (מתוך אותם 85%) מהאבות שהוגשה נגדם תלונה על אלמ"ב – לא הורשעו בביצוע אותה העבירה.
- ★ נגד 72% מהאבות הגרושים הוצא צוו הגנה/הרחקה.
- ★ נגד 91% מתוך אותם האבות להם הוצא צוו הגנה/הרחקה – לא הוגש כתב אישום בביצוע אותה העבירה!
- ★ 72% מהאבות הגרושים נפגעו בעקבות הוצאת צוו הגנה/הרחקה נגדם.
- ★ ל- 70% מהאבות הגרושים נפגע הקשר עם הילדים, ולו לזמן קצר, בעקבות תלונת שווא או הוצאת צוו הגנה/הרחקה נגדם.

שימוש לרעה בהליכים משפטיים

איור 9 – שימוש לרעה בהליכים משפטיים

ניכר כי רוב משמעותי בקרב האבות הגרושים חווה שימוש לרעה בהליכים משפטיים בדמות תלונות-שווא והוצאת צווי הגנה/הרחקה שאינם מחויבי המציאות, כתוצאה מכך הקשר של רוב האבות הגרושים עם ילדיהם נפגע.

המלצותינו

1. הגדרה פרטנית ומדויקת, בחוק, מאיזה שלב בתהליך ומאילו עילות נחשבת תלונה כתלונת-שווא.
2. הגדרה מדויקת בחוק כי עונש מאסר על הגשת תלונת-שווא הוא חובה! (ולא אופציה לשיקול דעתו של פרקליט או שופט כלשהו).

3. על מגיש/ת תלונות-שווא רצידיביסטי – יוכפל העונש !
4. המשטרה והפרקליטות חייבים **לנהל מרשם מדויק** (כולל פס"ד שניתנו בתיקים כאלו), **תוך שמירת ההגדרות הנדרשות**, כדי לקבל תמונת-אמת בקשר להיקפי התופעה וחוקר אלמ"ב (משטרה) אשר היטה את הכף בהגדרות מטעות – יענש בכל חומרת הדין.
5. לצורך כך (המרשם) גם יוגדרו מחדש סעיפי סגירת תיקי חקירות באלמ"ב ועבירות מין (כי היום נעשה שימוש מגוחך בסעיפים הקיימים מה שגם מגדיל את אי-הסדר במעקב).
6. עוה"ד נגדם הוגשה תלונה על יזום תלונות-שווא של לקוחותיהם יענשו בצורה דומה למתלונני-השווא.
7. ריענון **הנהלים של הנהלת בתי-המשפט** בעניין הטיפול בתלונות שווא המתגלות בתהליך המשפט ("**שופטים ידווחו למשטרה על תלונות שווא במשפטי גירושים**", ישראל היום 30.5.2021).
8. הערכת מסוכנות תבצע **אך ורק** ע"פ **הוראות משרד הבריאות ואך ורק** ע"י בעלי תפקיד שהוסמכו לכך אחרי שעברו הכשרה מתאימה.

טיפול שופטים ופרקליטות בתלונות-שווא

קבוצה אשר מרבה להיתקל בתופעת תלונות-השווא היא השופטים (בעיקר בביהמ"ש לענייני משפחה). שופטים, שרכשו להם שם של מי ש"חתימתם קלה", חווים בעת התורנות שלהם "הצפה" של פניות נשים למתן צווי הגנה, ואילו שופטים, הנתפסים כקפדנים וכמחמירים, יעבירו תורנות "שקטה", כמעט נטולת פניות כאלה. מפגש נוסף עם התופעה הוא כאשר המשטרה דורשת בבתי-משפט הארכת מעצר, במקרים שלא הצדיקו מעצר מלכתחילה (בנוסח הטענה המוכרת: "**עדיף שבית המשפט ישחרר**") או כאשר מוגשים כתבי-אישום במקרים מובהקים, שבהם היה צריך התיק להיסגר.

הנהלת בתי המשפט הוציאה הוראות לשופט כיצד לטפל בתלונות שווא שמתגלית באולמו, אולם ניסוחן של ההוראות הוא כזה שמשאיר אותן לפרשנות (נרחבת עד פרועה!). בפועל, למרות שהרבה תלונות מתגלות בתהליך המשפט באולם, רוב השופטים, רוב הזמן, אינם עושים דבר בעניין זה ואפילו כאשר הם עצמם כותבים (בפרוטוקול ו/או בהחלטותיהם) את דבר החשיפה של תלונת השווא. דוגמא בולטת לכך הייתה סיפור חשיפתו (ותלונת השווא נגדו) של **בב' השופט אסף זגורי** – העיתונאית שרון שפורר פרסמה ב-25.5.2017 באתר **המקום הכי חם בגיהנום** שם נכתב, בין היתר:

"99 אחוזים מהנשים שנבדקו בבדיקת פוליגרף בבית המשפט לענייני משפחה, נמצאו דוברות שקר". את הדברים הקשים האלו אמר לאחרונה סגן נשיא בית המשפט לענייני משפחה במחוז צפון בכנס של לשכת עורכי הדין, אסף זגורי. זגורי מרבה להתארח בכנסי הלשכה, והמקום הכי חם בגיהנום חושף כעת כי זו לא הפעם היחידה שבה הביא את הסטטיסטיקה הזו בפני עורכי הדין של הלשכה. עורכת דין ששמעה את דבריו בכנס שעסק בענייני משפחה שערכה הלשכה ביוני 2016 בשנה שעברה סיפרה: השופט זגורי ישב בפגל שהנחתה עו"ד מורן סמוך שהיא יו"ר הועדה לתלונות שווא בלשכה. היא שאלה את השופט אם הוא נתקל בתלונות שווא ואני זוכרת שהוא אמר שב-90% מהתלונות שראה נשים יצאו דוברות שקר. ... שאלתי אותו: 'באיזה אחוז מהתיקים אתה שולח בכלל לבדיקות פוליגרף?' ואז הוא אמר לי שבמעט מאוד, רק בתיקים שבהם הוא מרגיש שיש משהו מגיפוליטיבי, שם ביקש בדיקה. אבל הוא לא אמר את זה בהרצאה – זה נאמר רק אחרי שאני ניגשתי אליו".

המלצתנו

כמו בסעיף 7 נ"ל – יש לכתוב מחדש ולרענן לשופטים את הוראות הנהלת בתי-המשפט למקרים בהם מתגלית תלונת-שווא בדיונים ולחייב אותם להעביר כל מקרה כזה לחקירת המשטרה.

ניכור הורי

רקע

תסמונת הניכור ההורי (Parental Alienation Syndrome) הוא מונח פסאודו-מדעי שנטבע ב-1985 ע"י הפסיכיאטר ריצ'רד א. גרדנר (Richard A. Gardner). המונח מתאר מצב שבו ילדים מנתקים קשר עם אחד ההורים (**ההורה המנוכר**), מתוך תהליך של הסתה ושטיפת מוח של ההורה השני (**ההורה המנכר**).

גרדנר האמין שמקבץ התנהגויות שראה בכמה משפחות, במהלך תביעות למשמורת ילדים, יכול לשמש לאבחון מניפולציה פסיכולוגית או השפעה בלתי הוגנת של הורה על הילד, בדרך כלל ע"י ההורה שמנסה למנוע מערכת יחסים מתמשכת בין הילד ובני משפחה אחרים על רקע של פרידה או גירושין.

גרדנר קבע שכמעט תמיד אימהות הן ההורה המנכר ולכן זכה לתמיכה של קבוצות למען שוויון זכויות לאבות, שכן הוא איפשר לאבות להסביר את חוסר הרצון של ילדיהם לבקר אותם ולהטיל את האשמה על גרושותיהם.

לעומת זאת; קבוצות נשים מתחו ביקורת על התסמונת (בכלל), בחשש שהיא תאפשר לאבות מתעללים לטעון שהאשמות על התעללות מצד האם או הילד הן תוצאה של הכפשה ושטיפת מוח מצד האם המנכרת. בניסיונותיהן לבטל את ההכרה בתסמונת הניכור ההורי הגיעו ארגוני הנשים עד להגזמות פרועות של עיסוק בחיי המין של גרדנר וכיו"ב.

כיום מקובל להתייחס לניכור ההורי כתסמונת א-מגדרית.

תסמונת הניכור ההורי מאוזכרת לרוב במסגרת הליכי גירושין קשים ומאבקים על משמורת ילדים, במיוחד כהגנה מפני האשמות של אלימות במשפחה או התעללות מינית.

מאז הגדיר גרדנר את התסמונת "עברו הרבה מים מתחת לגשר", התרבו המחקרים והחוקרים בתחום והתפתחו שיטות אבחון וטיפול.

על אף חשיבותו הרבה (**בל שנה מצטרפים ע"פ הערכות כ-30 אלף ילדים חדשים למעגל הרשע הזה** הנקרא **ניכור הורי** ובכך נגזר דינם לצאת ממסגרת אוכלוסיית הילדים (ואח"כ הבוגרים) הנורמטיביים. הניכור ההורי משאיר צלקות בל ימחו בנפשותיהם אשר ירסו את ילדותם ויפגעו גם באורחות חייהם הבוגרים).

סינדרום ניכור הורי לא טופל כלל בוועדות המיוחדות (**ועדת רוטלוי, ועדת שניט**) שמונו לצורך הענות מדינת ישראל ל"**אמנת האו"ם בדבר זכויות הילד**" אשר נחתמה ע"י ישראל ביום 3 ביולי 1990.

הלקויות בעניין חוסר טיפול נאות בתופעת הניכור ההורי לא טופלו עד היום בשום צורה שהיא (חוץ ממערכת המשפט אליה נתייחס בהמשך).

מאפיינים

בניסיון להגדיר את סינדרום הניכור ההורי, ד"ר ענבל קיבנסון בר און (המומחית בארץ לעניין הניכור ההורי) מתארת מצב שבו "ילד מתוכנת לישנא את ההורה האחר, והוא עוין כלפיו, כשבעצם היסטוריית היחסים המוקדמת, טרום הגיתוק, היא תקינה לחלוטין".

איזה עוד מאפיינים יש לניכור הורי? ד"ר קיבנסון מזהה 4 מאפיינים עיקריים:

- ★ **הראשון** – הוא מצב שבו מערכת היחסים בין ההורה לבין הילד הייתה תקינה, ולא היה בה דבר שינבא את עוצמת הניתוק.
- ★ **השני** – פרקטיקות הוריות תקינות, כלומר; אנחנו מסתכלים על מיומנויות ההורה כמו ויסות, ההתקשרות שלו לילדים, ההיכרות שלו איתם. לפעמים אנחנו מזהים פערים שלא ניתן להסביר אותם רק לפי מה שההורה האחר או הילד טוענים.
- ★ **השלישי** – זיהוי של פעילויות אקטיביות, פעמים רבות מכוונות, למידור ההורה האחר ולחבלה מכוונת בקשר שלו עם הילד.
- ★ **והרביעי** – סימני הניכור אצל הילד, למשל תחושות והתנהגויות של חרדה ושל פחד.

האספקט המגדרי

הסיבה העיקרית לאי-קיום דיון פומבי נאות ושינויים מתחייבים בחקיקה ובדרכי הטיפול שיביאו לחיסולה של תופעת הניכור ההורי היא הכללת האספקט המגדרי כחלק מדיון זה.

דווקא אנו, העמותות המעורבות, אשר פועלות בבירור מהפן המגדרי (ארגוני גברים) ולמרות שמחקרים כבר הוכיחו שדווקא גברים נפגעים יותר מניכור הורי (למשל: [Parental Alienation: Canadian Court Cases 2008](#)–1989), במיוחד בישראל שבה קיימת עדיין 'חזקת הגיל הרך', מתנגדים לכך בכל פה !!!

אין לאספקט המגדרי מקום בדיון בנושא הניכור ההורי והוא נועד, אך ורק, להסטת תשומת הלב העיקרית מהנושא לשולי הדיון ולמקום שרק ירחיק את כל העוסקים בו מהאפשרות לדיון הוגן והגיוני ולאפשרות למצוא פתרונות קונסטרוקטיביים לטובת כל המעורבים בו (ובעיקר – הילדים).

חובה על כל מי שדן בנושא להתמקד בזכויות הילד, כולל ובמיוחד אלו הנוגעות בפגיעות הנובעות מהניכור ההורי, ולהוציא ביד חזקה ובזרוע נטויה כל התייחסות או אפילו דיבור על נושא שיהיה בעל גוון מגדרי.

כחלק מיוחד ונוסף תחת הכותרת של האספקט המגדרי – דיוני ועדות הכנסת השונות חייבים לכלול הן נציגות מארגוני הנשים והן נציגים מארגוני הגברים וזכות הדיבור וההכרעה בהם צריכה להיות מחולקת בצורה שוויונית.

פליליזציה של הניכור ההורי

ניתן, אולי, להשתמש [בחוק העונשין, תשל"ז-1977 סעיף 368ג](#). (התעללות בקטין או בחסר ישע, תיקון מס' 26 תש"נ-1989) כחוק על-פיו יופלל כל מי שגרם לקטין ניכור הורי, אך אין זה מספיק ומדויק.

התעללות בקטין או בחסר ישע (תיקון מס' 26) תש"נ-1989

368ג. העושה בקטין או בחסר ישע מעשה התעללות גופנית, נפשית או מינית, דינו – מאסר שבע שנים; היה העושה אחראי על קטין או חסר ישע, דינו – מאסר תשע שנים.

חייבים לנסח **תיקון חדש של חוק העונשין שיגדיר במדויק את הניכור ההורי כמעשה פלילי של התעללות נפשית בקטין** שגורר בעקבותיו עונשים כבדים הן של מאסר ממושך והן של פיצוי כספי, ללא הוכחת נזק, לשיקום הקטין.

מערכת המשפט ונוהל הנשיאה מס' 20-2

לאור עליית הנושא לכותרות והרגישות גבוהה בשנים האחרונות לגבי זכויות הילד וטובתו, פנינו בשנת 2018 לנשיאת ביהמ"ש העליון (לשעבר) אסתר חיות בעניין זה.

לאחר התייעצויות עם נשיאי (וסגני הנשיאים) בתי-המשפט למשפחה ופרויקט פיילוט, הוציאה הגב' חיות את "[נוהל 2-20 טיפול בתי המשפט לענייני משפחה בהליכים דחופים שעניינם חשש לפגיעה במוגנותם של ילדים והבטחת הקשר בין הורים לילדיהם](#)".

הנוהל נכנס לתוקף כהוראת שעה (כדי שיעבור "תקופת הרצה" לפני שיהפוך לחוק) מיום ז' בחשוון התשפ"א, 25.10.2020.

עיקרו של הנוהל – "... לקבוע סדרי עבודה אחידים לבתי המשפט לענייני משפחה, אשר יבטיחו מתן מענה ראשוני, יעיל ומהיר⁵ להליכים דחופים שעניינם חשש לפגיעה במוגנותם של ילדים והבטחת קשר בין הורים לילדיהם. זאת באמצעות קביעת דיון מהיר ושקילת מתן סעד זמני שיש בו לקדם את טובת הילד ...".

כדי לממש עיקרון זה נבנה מנגנון יעיל המאפשר הענות מהירה (דיון ראשון תוך 14 יום מהגשת הבקשה אפילו אם התיק במצב עיכוב הליכים) לבקשת הסעד, החל משלב הליך יישוב הסכסוך ועד שהילד נעשה מבוגר וענייניו אינם נידונים יותר בביהמ"ש למשפחה.

מנגנון זה גם כולל חידוש/תקדים (ברמה בינלאומית) של הקצאת שופטים מיוחדים (כדוגמת [כב' השופט ארז שני](#)) שיתמחו בנושא הניכור ההורי, בכל מחוז, אליהם יעביר ביהמ"ש את הדיון במידה ושוכנע שאכן יש יסוד לתלונות.

מערכת הרווחה

על מערכת הרווחה, בעיקר בהקשר זה של תופעת הניכור ההורי, כבר נאמר ונכתב רבות:

א. [דו"ח מבקר המדינה 1397 \(פרק 3 "טיפול המדינה במשפחות בהליכי גירושין ופירוד"\)](#) – מבקר המדינה מותח ביקורת, על זמני המתנה בלתי סבירים, לתסקירים, העדר הנחיות מקצועיות ונהלי עבודה בנושא ניתוק קשר בין ילדים להוריהם, העדר הבשרה מתאימה, כאשר ההכשרה הקיימת מוטה מגדרית, **מרכזי קשר מתפקדים למעשה כמרכזי ענישה לאבות** (עפ"י רוב), העדר מענים ייעודיים לילדים.

כשלים אלה, מובילים לעליה דרמטית במספר הילדים הסובלים מניכור כלפי אביהם (על-פי-רוב).

מבקר המדינה, קבע כי:

"נזקים חריפים וכואבים עלולים להיגרם למשפחות המצויות בהליכי גירושין ופירוד. לנזקים אלו השלכה שלילית מתמשכת לא רק בטווח הקצר – עד למתן ההחלטה בעניין המשפחה המתפרקת, אלא יש לה השלכה על כל פרט במשפחה ועל כולם יחד, גם בטווח הארוך".

- ב. חלק מאבחנות מבקר המדינה בדו"ח האמור מעלה חופפים לחלוטין גם את [מסקנות ועדת סלונים-נבו \("עבודתן של פקידות הסעד לסדרי דין"\)](#) וכדאי לחזור ולעיין בהם כחלק מלימוד האספקט של מערכת הרווחה בעניין זה.
- ג. ["מסקנות הוועדה המיוחדת לזכויות הילד בעקבות החלטה על דיון מהיר – ביקורת על מערכות הרווחה בקשר שבין הורים ילדים, הוועדה המיוחדת לזכויות הילד מיכל שיר סגמן"](#).

⁵ מהירות הטיפול הראשוני בניכור הורי, כמו במקרה רפואי, היא קריטית ובעלת חשיבות עליונה.

הערות

1. מסיבה שאינה ברורה לנו, ארגוני הנשים ובראשם מכון רקמן (אוניברסיטת בר-אילן) מנסים בכל אמצעי שברשותן לאיין את בעיית הניכור ההורי ולטאטא אותה אל מתחת לשטיח בטענות מטענות שונות אשר כולן חסרות בסיס ובניגוד לכל הגיון והסבר ומתוך אינטרסים שאינם ראויים.

אנו מגנים בכל פה התנהלות זו וקוראים לוועדה להוקיע גישה זו ולמנוע אותה כל דרך אפשרית.

2. נצפו גם ניסיונות לחבר בין פעולות הוועדה לקידום מעמד האישה לבין הוועדה המיוחדת לזכויות הילד.

חיבור זה מחזיר אותנו לסיפור עתיק היומין של יצירת רושם (הינדוס תודעה) של חיבור אוטומטי בין אינטרסים של נשים לזכויות הילדים, תוך השארת הגברים 'מחוץ לתמונה'.

ניסיונות עשייה תחת צל מעוות שכזה רק מזיזים את מרכז הכובד מענייני זכויות הילד לענייני זכויות האישה ובכך פוגעים במטרתה העיקרית של הוועדה וביכולתה להגיע לפתרונות נכונים ומיטיבים לילדינו.

אנו מגנים בכל פה תופעה זו וקוראים לוועדה להוקיע גישה זו ולהקפיד על שוויון מגדרי מוחלט, זכויות הילד עומדות מעל לכל שיקול מגדרי.

המלצותינו

- 1. במערכת הרווחה – כל העוסק בטיפול בבעיה נקרא לפנות למשרד הרווחה בדרישות הבאות:**
  - א.** לבנות תוכנית הכשרת-חובה מיוחדת בנושא ניכור הורי לכל פקידות הסעד (עם דגש על פקידות הסעד לסדרי דין ולחוק הנוער) המכהנות.
  - ב.** להכניס את נושא הניכור ההורי כפרק חובה בתוכנית הלימודים בביה"ס להכשרת פקידות של משרד הרווחה (בניין דימול, ליד בורסת היהלומים ברמת-גן).
  - ג.** להכניס את נושא הניכור ההורי כפרק חובה בתוכנית הלימודים בכל הפקולטות העוסקות בעבודה סוציאלית והכשרת פקידות סעד.
- 2. בכנסת ובחקיקה – כדלקמן:**
  - א.** לפתח ולנהל מערכת מעקב ודיווח על הורים מנכרים ("מרשם המנכרים"); לקבוע בחקיקה ממשלתית באמצעות משרד הרווחה, כי אם קבע ביהמ"ש שהורה הינו מנכר, יפורסם שמו במרשם, שיהיה פתוח לעיון הציבור במסגרת חובת ידוע הציבור – פרסום שמם (ביוש) צפוי להוות הרתעה משמעותית.
  - ב.** תיקון חוק העונשין והגדרת ניכור הורי כעבירה פלילית – ביוזמת [הוועדה המיוחדת לזכויות הילד](#) יקבע בחקיקה (תיקון [חוק העונשין, תשל"ז-1977](#)) כי הניכור ההורי יוגדר כעבירה פלילית הנושאת עונשי מאסר וקנסות חמורים – ניכור הורי מהווה צורה חמורה מאד של אלימות והתעללות נפשית בקטין, נדרשת החמרה בחוק העונשין על כל פגיעה מכל סוג בקטינים.

ג. חקיקת חוק (פלילי!) למניעת ניכור הורי – על בסיס [נוהל 20-2](#) ובהליך חקיקה זריז ככל שאפשר! (להחיל אותו גם על בתי-הדין הרבניים). **נשמח לסייע בניסוח החוק!**

ד. תיקון [חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, תשכ"ב-1962](#) כך שתישלל האפוטרופוס מהורה מנכר – יקבע בחקיקה כי תישלל האפוטרופוס מהורה מנכר לאור התיקון לחוק שיגדיר את המעשה כעבירה פלילית ואלימות והתעללות נפשית בקטין, כפי שכבר מקובל בכמה מדינות בעולם.

ה. במסגרת התיקונים שהוצעו נ"ל [לחוק העונשין, תשל"ז-1977](#) ו/או [לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, תשכ"ב-1962](#), יש להוסיף גם **פיצוי כספי לילד מנוכר** – לקבוע בחקיקה, כי אם קבע ביהמ"ש שהורה מנכר את הילד כלפי משנהו, הילד המנוכר זכאי לפיצוי סטטוטורי מההורה המנכר, ללא הוכחת נזק, בסכום של 250,000 ₪ כפיצוי ראשוני ובנוסף 50,000 ₪ לכל שנה נוספת.

סרבנות גט ועגינות

רקע

רב הבלבול בשימוש במונחים סרבנות-גט ועגינות; יש הגדרות שונות למסורב/ת-גט, למשל – לפי ביה"ד הרבניים – מסורבת-גט היא אישה שהוצא לבעלה פס"ד המורה לו ליתן לה גט והוא מסרב לקיימו (לנושא פסה"ד – ראה פירוט לעיל), בעוד שאליבא דארגון נעמ"ת; מסורבת-גט היא כל אישה שבעלה מסרב ליתן לה גט או שכורך את הסכמתו לכך בתנאי (ויתור על כתובה, גובה המזונות, חלוקת רכוש וכיו"ב), כלומר; מרגע פתיחת תיק הגירושין ברבנות האישה מיד מוגדרת כמסורבת-גט (אליבא דארגון נעמ"ת).

מסמך זה יסתמך על ההגדרות כדלקמן:

★ **עגונה** – עגונה היא אישה (או גבר) נשוי/אה שמקום הימצאו של בעלה/אשתו אינו ידוע. כיום כוללים בהגדרת העגינות גם מקרים בהם מקומו של בן/בת הזוג ידוע, אך הוא/היא נמנע/ת מלשחרר את הצד השני בגט (במצא/ת מחוץ לישראל או בישראל) ומסיבות כאלה ואחרות לא ניתן לאכוף אותו/ה לגט.

★ **סרבנ/ית-גט** – סרבנות היא מצב שבו אחד מבני הזוג מסרב לתת (או לקבל) גט למרות שבית הדין החליט שיש לעשות כן ואף קבע מועד לסידור הגט. בנוסף ישנם הליכי גירושין מתמשכים שאין להגדירם כמקרי סרבנות אלה:

- **מעוכב/ת-גט** – אישה (או גבר) שבעלה/אשתו מסרב/ת לגרשו/ה וביה"ד לא נתן פסק-דין המורה על גירושין (יצוין כי בהגדרות אלו נכללים/ות בין היתר גברים/נשים אשר נדרש מהם/ן לוותר על זכויות כמו – כתובה, גובה המזונות, חלוקת הרכוש וכיו"ב, בתמורה למתן הגט).

- **גברים עגונים או מסורבי-גט** – למרות שעל-פי התפיסה ההלכתית; גבר לא יכול להיות עגון.

בפועל קיימים עשרות גברים שמקום המצאה של האישה ידוע (או שלא) ומסיבות כאלה ואחרות לא ניתן לאכוף אותה לקבל גט.

סרבנות-גט ומגדר

בשעה שגבר מסרב ליתן גט מרצונו (כנדרש ע"פ ההלכה), יכול ביה"ד הרבני להפעיל נגדו סנקציות בצורת צווי הגבלה לרוב ועיקולים מגוונים, כולל סנקציות כדוגמת פרסום תמונתו ברבים ("בייש") ואף מאסר עד לתקופה של 10 שנים.

גירושין יהיו תקפים רק אם הבעל נתן גט לאשתו, לפני ביה"ד הרבני ושני עדים, מרצונו החופשי.

אין לביה"ד הרבני סמכות להכריז על סיומם של נישואין יהודיים תקפים כאשר הבעל מסרב לתת גט, כי גט שנתן הבעל בעקבות הפעלת לחץ שפגע ברצונו החופשי אינו תקף ("**גט מעושה**"), אלא אם כן בי"ד נאמן להלכה, הפעיל את הלחץ, מבלי לחרוג מהעילות או המקרים שההלכה מכירה בהם כמותרים.

סטטיסטיקה על סרבנות-גט

הנהלת ביה"ד הרבניים פרסמה ביום 14/02/2017 דו"ח בעניין סרבנות-גט, ממנו עולה כי בתקופה שבין 2012 עד 2017, **יותר ממחצית מתיקי סרבנות-הגט היו של נשים** כפי שנראה מטבלה 2 להלן:

סך תיקי אב (זוגות)	מגדר		שנת קבלת ההחלטה
	זכר	נקבה	
2012	42	53	95
2013	37	57	94
2014	52	56	108
2015	74	83	157
2016	143	142	285
2017	34	36	70
סכום כולל	382	427	809

טבלה 2 – מדדי שכיחות מקרים של סרבנות גט

הערות

- ★ המגדר נקבע לפי צד' ב' – הנתבע בתיק
- ★ ייתכנו מספר מועט של תיקים שמופיעים ביותר משנה אחת כיון שהתקבלה החלטה בשנה כלשהי והחלטה נוספת באותו תיק בשנה אחרת. לדוגמה; מקרה של פס"ד לגירושין, שלאחריו ניתנה החלטה של חיוב-גט בשנים שונות, יוצג פעמיים, כל פעם בשנה בה התקבלה ההחלטה הרלוונטית.

ע"פ הנהלת ביה"ד הרבניים; סרבן או סרבנית-גט הם מי שניתן לחובתם פס"ד המחייב בגירושין באחת משתי הדרגות העליונות בארבעת סוגי פסה"ד של גירושין: **חיוב או כפייה** (או כל לשון אחרת המחייבת גט), והגבר מסרב לתת גט או האישה מסרבת לקבל גט במועד שנקבע להם ע"י ביה"ד לסידור הגט.

מהנתונים הנ"ל עולה כי נמצאו סה"כ **427 נשים שסירבו לקבל גט לעומת 382 גברים שסירבו לתת גט.**

ברור גם מהדו"ח (ראה טבלה 3 להלן) שאין הלימה בין סרבנות-גט של נשים לסנקציות שנפסקו להן – לגברים הוצאו 69 פקודות מאסר לעומת **אפס (0) פקודות מאסר נגד נשים!**

הדבר נובע מכך שכל צו הגבלה לנשים מצריך את אישורו של נשיא ביה"ד הרבני הגדול (הרב הראשי). כמו-כן; הטלת הסנקציות נעשית בצעדים מדודים, אם בכלל, כפי שניתן לראות בדו"ח ביה"ד הרבניים בנושא סרבנות-גט.

שנת ההחלטה	זכר	נקבה	סה"כ	מאסר זכר
2012	18	2	20	19
2013	10	3	13	19
2014	3	1	4	15
2015	5	0	5	7
2016	9	1	10	9
2017	1	-	1	-
סכום כולל	46	7	53	69

טבלה 3 – בימות ההחלטות על כפיית-גט ומאסרים

הערות

- ★ לפי מספר ההחלטות מסוג "פקודת מאסר והטלת עונש" שסיבת המאסר הינה סרבנות גט.
- ★ לא הוטלו עונשי מאסר על נשים כלל.
- ★ תקופת המאסר המינימלית שהוטלה על סרבן-גט – 3 ימים.
- ★ תקופת המאסר המקסימלית שהוטלה על סרבן-גט – 10 שנים.
- ★ מאסר בפועל – תקופת המאסר המינימלית שישב בפועל סרבן-גט – יום אחד (חושב מתאריך ההחלטה למאסר ועד תאריך הגט).

תקופת המאסר המקסימלית שיושב (עדיין, בעת כתיבת מסמך זה) בפועל סרבן-גט: כ-14 שנים (השלים 10 שנים והוטל מאסר נוסף, בלא הגבלת זמן, מכוח [חוק בתי דין דתיים \(כפיית ציות ודרכי דיון התשט"ז-1956\)](#)).

ועוד כמה פרטים מעניינים שדלינו [מהדו"ח](#) הנ"ל:

כמות היתרי נישואין לאישה שניה שניתנו

★ כיון שתהליך מתן היתר לשאת אישה שניה הינו תהליך ארוך ומורכב המצריך את אישור נשיא ביה"ד הגדול (הרב הראשי), התיק נפתח בתחילה בביה"ד האזורי, ולאחר שמתקבלת החלטה עקרונית נפתח תיק בביה"ד הגדול ורק לאחר אישור של נשיא ביה"ד הגדול מתקבלת החלטה סופית לאישור הנישואין בביה"ד האזורי.

★ לאור מורכבות התהליך, הנתונים להלן מוצגים בחלוקה לביה"ד הגדול ולביה"ד האזוריים:

תיקים שנפתחו בין השנים 2012 – 2017

נפתחו 210 תיקים בביה"ד האזוריים בנושא היתר נישואין לאישה שניה.

נפתחו 102 תיקים בביה"ד הגדול בנושא היתר נישואין לאשה שניה.

סנקציות שבית-הדין הרבני רשאי להטיל

בחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), התשנ"ה-1995 נקבעו סנקציות שביה"ד הרבני רשאי להטיל על בעל שנקבע בפס"ד של ביה"ד הרבני שעליו לתת גט לאשתו והוא לא קיים את פסה"ד.

ביה"ד רשאי לפגוע בזכויות האלה, כולן או מקצתן:

- פקודת מאסר נגד סרבן-הגט למעשה ללא הגבלת זמן,
- צו עיכוב יציאה מהארץ לצורך הגבלת יציאתו מהארץ,
- קבלה, הארכת תוקף או החזקה של דרכון (למעט לצורך חזרה לישראל),
- קבלה או החזקה של רישיון נהיגה,
- אפשרות להתמנות/להיבחר למשרה בגוף מבוקר/המוסדר ע"פ דין או לשמש במשרה כזאת,
- עיסוק במקצוע המוסדר ע"פ-דין (רופא, עו"ד וכיו"ב),
- הגבלה על פתיחת חשבון בנק, שימוש בו או החזקתו (הליך "לקוח מוגבל מיוחד"),
- הגבלה על הוצאת כרטיס אשראי או שימוש והחזקה בו,
- הגדלת גובה המזונות,
- עיקול מקרקעין ומיטלטלין של הסרבן,
- עיקול גמלה או קצבה שמקבל סרבן-הגט ועוד.

הסנקציה החריפה ביותר היא צווי מאסר, ולאסירים – בידוד בכלא.

כל זאת בנוסף לעובדה, הגובלת באבסורד מוחלט, שביה"ד הרבניים **מחייבים גברים מסורבי-גט בתשלום מזונות אישה ומדור לסרבנית ובכך, בפועל; הם מעודדים נשים לסרב לקבל את גיטן !!!**

סירוב ביה"ד להטיל סנקציות על האישה-הסרבנית מחד ומאיזך הקביעה שהגבר-המסורב יצטרך להמשיך לשלם מזונות, לעיתים במשך עשרות שנים, **מעודדת, הלכה למעשה, את האישה-הסרבנית להמשיך**

לעגן את הגבר !!!

נתונים על מסורבי/ות-גט ומעוכבי/ות-גט

ע"פ הערכות נעמ"ת, יש אלפי נשים מסורבות-גט (כאמור מעלה; נעמ"ת, כמו רוב ארגוני הנשים, רואה מסורבת-גט בכל אישה אשר בעלה מסרב לתת לה גט או כורך את הסכמתו לכך בתנאי). כמו-כן, יש נשים רבות אשר מלכתחילה אינן מגישות בקשה לגט מחשש לסירוב מצד בעליהן למתן הגט ולקיומם של הליכים ממושכים בבי"ד.

בהתבסס על הגדרת ביה"ד הרבניים, נמצא כי **במרץ 2021 היו רשומים 51 תיקים פתוחים של סרבנות גט, וב-20** מהם המועד האחרון למתן הגט היה בשנת 2019 או לפני כן. ב-6 השנים האחרונות משך תהליך הגירושין הממוצע מפתיחת תיק הגירושין ועד למתן הגט עומד על 137 יום.

עוד עולה מנתוני ביה"ד הרבניים כי **845 תיקים שנפתחו לפני שנת 1999** עדיין נתונים בהליכים (חמש שנים ומעלה). כמו-כן יש לציין כי פס"ד מסוג חיוב או כפייה הם מיעוטם של פסה"ד של גירושין. למשל; [מתשובה של הנהלת ביה"ד הרבניים על בקשה \(על-פי חוק חופש המידע\) מאוגוסט 2020](#) עולה כי פס"ד מסוג חיוב או כפייה היו רק **9% מכלל פס"ד לגירושין שניתנו בשנים 2016 – 2020**.

מאז נקבעו הסנקציות בחוק ועד לסוף שנת 2002 השתמשו בתי-הדין הרבניים בסנקציית המאסר 26 פעמים, כפי שעולה מטבלה 4 שלהלן. כמו-כן עולה כי בביה"ד הרבניים הוחלט להטיל סנקציות ב-312 תיקים (לעיתים הוטלה על אדם יותר מסנקציה אחת). נוסף על-כך עולה כי בעקבות הסנקציות ניתן גט ב-154 מקרים (כ-49%):

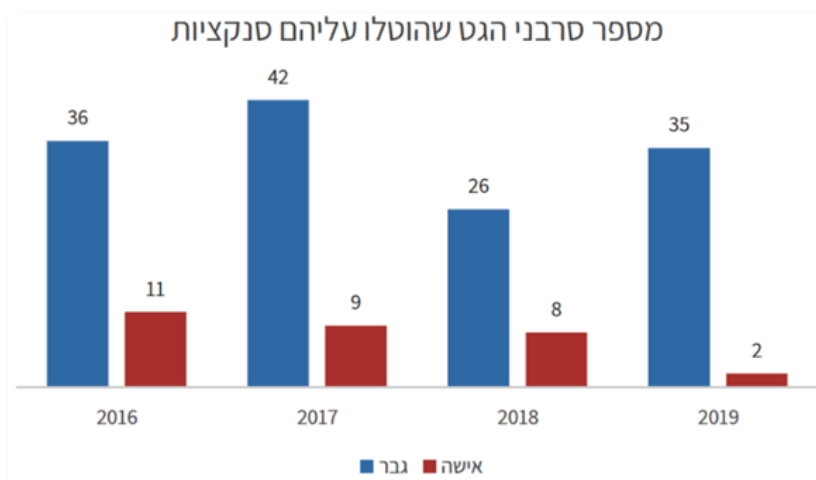
מספר הפעמים שנעשה שימוש בסנקציה	הסנקציה – פגיעה בזכות
212	עיכוב יציאה מן הארץ
187	קבלה, החזקה או הארכה של דרכון
243	קבלה, החזקה או חידוש של רישיון נהיגה
55	היכולת להיבחר או לשמש במשרה על-פי דין או בגוף מבוקר
67	עיסוק במקצוע המוסדר ע"פ דין או עיסוק הדורש רישוי או היתר ע"פ דין
211	פתיחה או החזקה של חשבון בנק או היכולת למשוך שיקים
23	בעת מאסר – שלילת רישיון להתהלך חופשי ו/או לקבל חופשה מיוחדת ו/או הקדמת שחרור
26	שלילת חופש (מאסר בפועל)

טבלה 4 – השימוש המצטבר בחוק לאכיפת פס"ד ע"י ביה"ד הרבניים עד 31 בדצמבר 2002

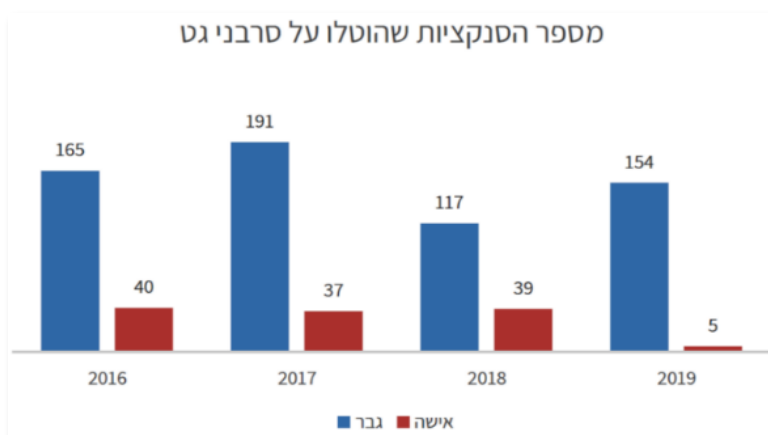
כל ההגדרות והנתונים הנ"ל מתוקפים ונמצאים גם במסמכים:

- ★ "נתונים על סנקציות שהוטלו במטרה להביא לקיום פסקי דין של גירושין" (של מרכז המידע והמחקר של הכנסת, ראה [חומרי הרקע של ישיבות הוועדה](#)),
- ★ "סרבנות גט בישראל – רקע הלכתי, משפטי, היקף התופעה והדרכים לטיפול בה",
- ★ "מסמך רקע לדיון בנושא מעוכבות גט ומסורבות גט בישראל, מוגש לוועדה לקידום מעמד האישה" של [מרכז המידע והמחקר של הכנסת](#).

כדי להמחיש באופן ויזואלי עד כמה אין הלימה בין סרבנות-גט של נשים לעומת גברים הן בהטלת סנקציות והן במספר הסנקציות שנפסקו בביה"ד הרבניים, נביא להלן 2 גרפים שהופיעו במסמך "נתונים על סנקציות שהוטלו במטרה להביא לקיום פסקי דין של גירושין" אשר הוזכר נ"ל:

איור 10 – מספר סרבני-הגט שהוטלו עליהם סנקציות, לפי מגדר

איור 11 – מספר הסנקציות שהוטלו על סרבני-הגט, לפי מגדר

עוד טבלה שיש בה מידע משמעותי (שלא נחשף במקומות אחרים בדו"ח הנהלת ביה"ד הרבניים!) היא טבלה 5 שלהלן – סנקציות שהוטלו על סרבני-גט לפי שנה וסוג הסנקציה:

סה"כ	2020	2019	2018	2017	2016	הסנקציה
159	42	26	25	29	37	הגבלה בבנקים
165	43	26	27	34	35	מניעת קבלת או החזקת רישיון נהיגה
142	33	23	24	34	28	צו עיכוב יציאה קבוע
123	26	21	21	28	27	מניעת קבלת דרכון
88	21	13	15	19	20	מניעת עיסוק במקצוע מוסדר על פי דין או עסק הטעון רישוי
76	16	9	16	17	18	מניעת כהונה בתפקיד ציבורי
20	5	7	2	2	4	שלילת/הגבלת גמלה
13	4	1	2	6	0	חובה ללבוש בגדי אסיר בכלא ומחוצה לו (מ-2017)
3	1	0	1	1	0	הכנסה נוספת לבידוד מעת לעת ובלבד שעברו 7 ימים מתקופת הבידוד
12	2	2	2	3	3	הכנסה לבידוד ובלבד שעברו 30 יום מיום מתן הצו לתקופה של עד 7 ימים
6	1	1	0	1	3	הגבלת תנועה לאסיר
8	1	1	0	4	2	הגבלת שחרור מינהלי
8	1	1	0	4	2	הגבלת שחרור לפני תום תקופה
17	3	1	2	7	4	הגבלת קניית מצרכים לאסיר
12	2	1	1	5	3	הגבלת עבודה לאסיר
12	1	1	0	6	4	הגבלת מכתבים לאסיר
12	1	1	1	5	4	הגבלת חופשות לאסיר
15	1	2	2	6	4	הגבלת החזקת חפצים לאסיר
13	1	1	2	6	3	הגבלת ביקורים לאסיר
7	1	1	2	3	0	איסור שהייה באגף התורני בכלא (מ-2017)
9	3	2	1	3	0	איסור קבלת מזון בכשרות מהדרין (מ-2017)
5	0	1	2	2	0	איסור השתתפות במסגרת לימודית בכלא (מ-2017)
6	3	0	1	2	0	איסור החזקת חומרי כתיבה וקריאה, למעט סידור, בבידוד בכלא (מ-2017)
931	212	142	149	227	201	סה"כ

טבלה 5 – סנקציות שהוטלו על סרבני-גט לפי שנה וסוג הסנקציה

מה שמעניין במיוחד בנתוני טבלה זו היא העובדה שביה"ד הרבניים נטלו לעצמם סמכויות לא להם והרחיבו את מכלול הסנקציות שהקנה להם החוק. למשל: הגבלת קניית מצרכים לאסיר, הגבלת עבודה לאסיר, הגבלת מכתבים לאסיר, הגבלת חופשות לאסיר, הגבלת החזקת חפצים לאסיר ואחרות הן סנקציות השמורות לשב"ס.

מה עוד קורה "בשטח"

- ★ יש על ענייני גירושין מספר לא מבוטל של סיפורים ואנקדוטות מפורסמים כגון זה של הגב' טל גיל שהייתה נשואה לבעלה במשך שלושה ימים בלבד (!!!) אך גררה את ההליכים (ובכך יצרה סרבנות-גט) במשך 3 שנים לצורך סחטנות כספית, עד שביה"ד, באישור נשיא ביה"ד הרבני הגדול, אישר לפרסם את שמה לצורך ביוש (Shamming).
- ★ בנוסף; בפעם הראשונה בהיסטוריה, אושר ע"י הרב הראשי (אב ביה"ד הרבני הגדול) להכניס למאסר סרבנית-גט רק בשנת 2022 !!! והיא היחידה שנכנסה (למספר מזערי של ימים).

אף אדם לא צריך להיות כבול בנישואין בכוח לאדם אחר.

- ★ הסיפור של הרב שולי רנד אשר סובל מסרבנות-גט ארוכת שנים בעקבות נקמה וסחטנות כספית מצד פרודתו; מיכל רנד, וכנגדה לא מופעלות הסנקציות.
- אין קשר בין עניין סרבנות-גט לבין העניין שגבר יכול להינשא בשנית ואישה לא. להיפך; אישה יכולה להיכנס להיריון מגבר אחר, במיוחד בתקופה מתירנית זו, ולהביא ילד ממזר לעולם שבסופו של דבר ירשם כילדו של הגבר (והוא אף יאלץ לשלם עבורו מזונות) ללא שום היגיון גם אם הם אינם גרים באותו הבית.
- בסוף דבר נאמר, ליבנו יוצא לכל אדם שמסורב גט בין אם הוא גבר ובין אם הוא אישה. החיים של שניהם נהרסים מהעוול הנורא הזה ועוד יותר – של ילדיהם ! אך אל לה לכנסת ישראל להשאיר סעיף המפלה לרעה גברים על מזבח הפרוגרסיביות הרדיקלית האופפת סעיף זה.

עוד על הפליית גברים בביה"ד הרבניים

- ההפליה האנטי-גברית שלטת כיום גם בביה"ד הרבניים, הגבר יקבל יחס מפלה בדיון בינו לבין אישה, בחובד הדיוני ובחובד המהותי. בעקבות [הכתבה הראשונה בערוץ 7](#) חשוב להבהיר:
- בחובד הדיוני** – ההפליה הפסולה מתבטאת בעיקר בחוסר הזדמנות לגבר להזים, בחקירה נגדית, כזבים של האישה, או לחילופין – מחיקת תצהירו של גבר, שהוא מעשה שגרתי ביה"ד הרבניים בישראל, כאשר אין כל מניעה פרוצדוראלית מלנהוג כך.
- בנוסף לכך; הגבלת הזמן לטיעוני גבר בהשוואה לאישה (אשר מקבלת זמן בלתי מוגבל).
- כמו-כן; גילויים רבים נוספים ובכללם השהייה מכוונת של בירור תביעות גבר מול מענה כמעט מידי בבירור תביעות אישה. כאשר בפני הדין הרבניים שתי גרסאות עובדתיות, כל אחת מפי עד אחד בלבד – זו של גבר ולמולו זו של אישה, ביה"ד הרבניים קובע, באופן שרירותי וללא כל הנמקה מהותית.
- בחובד המהותי** – ניקח לדוגמא את הליך קביעת "מזונות הילדים"; ההפליה מתבטאת בקביעת "צרכים" פיקטיביים של ילדים, אלו המוגדרים "הכרחיים" ואלו המהווים מותרות, לצורך כיסויים נדרשים סכומי-עתק ו"חלוקת" המותרות בדרך של "שוויון" בין ההורים, כשכל סכום הכסף משולם באותו מעשה בי"ד מכיסו של האב וללא כל פיקוח על הוצאת סכומי הכסף האמורים ויעודם בפועל.

כמו-כן, לא ברור כיצד ביה"ד הרבני, בהרכב מסוים, קובע, למשל, כי לכיסוי כל צרכיו ההכרחיים של ילד נדרש סכום חודשי בסך – 600 ש"ח (לא כולל מדור) ואילו אותו הרכב קובע כי לכיסוי צרכיו ההכרחיים של ילד נדרש סכום חודשי בסך – 1,485 ש"ח (לא כולל מדור) המהווה הפליה מוחלטת, והכל – כאשר הן נתוני שני הילדים והן נתוני הוריהם, דומים עד כדי זהות מוחלטת ממש.

חשוב להבהיר: [החוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\)](#), [התשי"ט-1959 תוקן \(תיקון מס' 2\) בשנת 1981](#) (ראו גם תצהירו של הח"כ לשעבר עקיבא נוף, יוזם התיקון, לעמותת אבות למען צדק במסגרת בג"צ 2511/17. ע"פ התצהיר; **הפליית האבות הגרושים בתשלום מזונות ילדים תוקנה כבר לפני 40 שנה!**)

אביו ואמו של קטין חייבים במזונותיו. בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא.

את סוגיית הדין-האישי פתר המחוקק בפרשנות האומרת כי **לאישה אין דין אישי** ועל-כן היא חייבת במזונות מכח סעיף 3א לחוק.

הפליית גברים נוספת ניתן למצוא גם [בחוק בתי-דין הרבניים \(קיום פסקי דין של גירושין\)](#), [תשנ"ה-1995](#) אשר מפלה גברים באופן ברור בסרבנות-גט מכיוון שהוא כולל חסמים בפני הוצאת צווים מגבילים נגד נשים, חסמים שאינם קיימים בהוצאת צווי הגבלה נגד גברים והדיינים, יש לומר, מוסיפים על ההפליה בחוק בהימנעות מהפעלת סנקציות נגד נשים.

427 סרבניות-גט בין השנים 2012 ל-2017 (כך עולה [מנתוני הנהלת בתי הדין הרבניים](#)) **יותר ממחצית הסרבנים היו נשים**, אשר סירבו לקבל גט ובכך פגעו בגברים אך, בכל-זאת, ניתן לראות בדו"ח כי הוצאו 69 פקודות מאסר נגד גברים סרבני-גט **לעומת אפס נגד נשים**.

אין הלימה בין היקף סרבנות-גט של נשים לבין אכיפת פס"ד נגד נשים אלימות !!!

בעידן בו הביטוי "**שוויין מגדרי**" משמש בלי להטיה לרעת של גברים, הגיעה העת שבתי הדין יפעילו את מלוא סמכותם במידה שווה בסכסוכים משפחתיים ובין השאר יטילו הגבלות על נשים אלימות הכובלות את הגבר בזוגיות לכל הפחות בכלים המוגדרים בחוק.

ברוח השוויון הפורמלי, נכון לחייב אישה סרבנית-גט בתשלום "**מזונות איש**" (תמונת-בבועה למזונות אישה בהם מחויב גבר) עד אשר תחדל מסרבנותה. יובהר כי **על-פי הדין האזרחי** ניתן לחייב אישה ב"**מזונות איש**" בהתאם למוגדר [בחוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\)](#), [תשי"ט-1959](#) סעיף 2 (שם זה נקרא "**מזונות בן זוג**") ומאחר והניסוח בחוק כתוב בצורה א-מגדרית; זה מחייב גם לגבי גבר וגם לגבי אישה.

כמו-כן; ניתן לפטור את ה/גבר/האיש מתשלום כתובתה, כאמצעי להפעלת לחץ עליה וזאת עוד לפני הטלת ההגבלות המוגדרות בחוק שניתן להטיל על הגבר.

ביה"ד הרבני, בין היתר, מתעלם גם מכל אחד מאלה הפוגעים אנושות בגבר – שבר נפשי עמוק עת מתפרקת משפחתו, מצבו הנפשי הירוד של גבר, ריבוי הליכים משפטיים, ניתוקו מילדיו המעצים כל משבר נפשי, עלילות שווא במשטרה של אשתו כנגדו הגורמות למעצרו, להרחקתו מביתו, לניתוקו מילדיו.

בעידן פרוגרסיבי בו הביטוי 'שוויון מגדרי' משמש כלי להטיית משפט לרעת גברים, הגיעה העת ליתן בידי ביה"ד הרבני סמכויות שוות וזהות בסכסוכים משפחתיים ובין השאר להטיל הגבלות על נשים אלימות הכובלות את הגבר בזוגיות לכל הפחות בכלים המוגדרים בחוק.

ברוח השוויון הפורמלי, נכון לתקן את החוק ולחייב אישה סרבנית-גט בתשלום "מזונות גבר", כמו גם לשלול ממנה את דמי המזונות שלה, עד אשר תחדל מסרבנותה, וכן לחייבה בתשלום מדור לבעלה וקנס/פיצוי בגובה עלות כתובתה.

המלצותינו

1. לקבוע בחוק (להוסיף להצעת החוק) תשלום "מדור מעוכב-גט" תלוי-זמן לאדם המסורב-גט ללא תלות במינו או צורך באישור ערכאה משפטית כלשהי ובערך של מחצית משכר הדירה שהוא משלם.
2. להחיל סנקציה כלכלית מקבילה על נשים, שתקרא "מזונות איש/מעוכב-גט" וכן לשלול מסרבנית-גט את דמי המזונות שלה, עד אשר תחדל מסרבנותה.
3. להגדיר קנס/פיצוי/סנקציה נזיקית מהותית "כתובת איש/מעוכב-גט" שתהיה שוות-ערך לכתובת האישה סרבנית-הגט לטובת הגבר המסורב, וללא צורך בהוכחת הנזק.
4. להחיל פקודות מאסר ושאר הסנקציות המנויות בחוק ללא הבדל בין המינים.
5. להטיל הגבלות גם על נשים הכובלות את הגבר בזוגיות לכל הפחות בכלים המוגדרים בחוק במידה שווה לזו המופעלת על גברים (כולל מאסרים).
6. למחוק את סעיף 1(ג) מהצעת החוק (הנמצאת כרגע בהכנה לקריאה שניה ושלישית בוועדת חוקה, חוק ומשפט), כך שלא יהיה צורך באישור מיוחד של נשיא ביה"ד הרבני הגדול לצורך ענישת נשים סרבניות-גט, או, לחלופין, להחיל סעיף זה בצורה שווה הן על גברים והן על נשים.
7. למחוק את סעיף 1(ה) מהצעת החוק מאחר והוא כבר לא יהיה רלוונטי אחרי ביצוע סעיף 6 נ"ל
8. למחוק את סעיף 2(א)(3) מהצעת החוק מאחר ומהותו בפועל פגיעה בילדים (מונע מהסרבנית לממש את הורותו).
9. מרשימת הסנקציות כדאי למחוק את:
  - (א) רישיון נהיגה – משום שזה יפגע ביכולתו להביא את הילדים בזמני השהייה,
  - (ב) עיסוק במקצוע מוסדר, חשבון בנק וברטיסי אשראי – יפגע ביכולת לשלם מזונות,
  - (ג) הגבלת מבקרים, חומרי כתיבה ומכתבים – משום שזה יפגע בקשר עם הילדים.

הגיעה העת לשוויון מגדרי אמיתי ולא רק כמס שפתיים לארגוני הנשים !!!

דמי מזונות

רקע

קביעת מזונות, אף-על-פי שיש תיקון [לחוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\)](#), תשי"ט-1959, משנת 1981 של חה"כ- לשעבר עקיבא נוף אשר אומר במפורש שההורים משלמים ביחד את ההוצאות (סעיף 3.א).

אביו ואמו של קטין חייבים במזונותיו. בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא.

אך **אף בית משפט** לא מבצע אותם וקובע סכומים שלא משאירים לא יכולת מחייה לאב ועל כך מוסיפים עוד מחציות שכלל אינן מוזכרות בחוק או בכול מקום אחר בעולם, כאשר אין משמורת משותפת כך שיוצא שהסכומים מאוד גבוהים במערב לעומת ההכנסה ולא ניתן בכלל לעמוד בהם ולהמשיך לחיות

כך הפכו המזונות למקל חובלים נגד גברים בישראל !!!

הסדרת חלוקת התמיכה הכלכלית (**מזונות**) של ילדים, בין הורים בפירוד/גירושין בעייתית מאד ויוצרת מגוון רחב (ובואב) של נקודות התייחסות:

- ★ הורים בהליכי גירושין חווים כיום חוסר וודאות ניכר באשר לגובה המזונות של ילדיהם ואופן חלוקתם בין ההורים; בעיה משמעותית מאוד המעסיקה אותם ומביאה לקשיים ומתיחות רבה בנוסף לזו הקיימת כבר ממילא בסיטואציה כזו ולהגברת הלהבות במאבק הגירושין.
- ★ הכרעה בנושא עלות גידול הילדים וגובה ההשתתפות – במצב זה, פונים בני זוג בהליכי גירושין לבתי המשפט למשפחה (או בתי הדין הרבניים) כדי להכריע בשאלות של גובה התמיכה הכלכלית בילדים והסכום שיוטל על כל הורה.
- ★ כל תיק כזה נבחן כיום, באופן פרטני ולאורך פרק זמן לא מבוטל (מה שמגביר עוד יותר את הלחץ והלהבות), ע"י ביהמ"ש למשפחה/ביה"ד הרבניים ונקבעות קביעות שונות (מאד לא אחידות ואפילו סותרות), בעיקר בגלל שביהמ"ש/ביה"ד עמוסים בפניות בנושא מזונות וגם הם לא תמיד נתמכים בכלים הנכונים לספק תשובות ברורות ומדויקות (כמו "מחשבון מזונות", למשל).
- ★ תחושת קיפוח – שני הצדדים להליך הגירושין, ללא קשר עם המציאות, מסתובבים "בתחושת בטן" שהם מקופחים ולא מקבלים את התייחסות הנכונה (מה שלעיתים, לצערנו, נכון).
- ★ בעיית חוסר חקיקה – הנושא של הסדרת נושא המזונות עלה בשנים האחרונות על סדר היום הציבורי בעקבות ועדות ציבוריות שהוקמו (בעיקר מדובר בוועדת שיפמן) ופס"ד תקדימיים של ביהמ"ש העליון (כמו בע"מ 919/15, למשל) לא הוסדר עד היום בחקיקה היוצרת וודאות ברורה ומתווה עקרונות מנחים מדויקים לשאלות שבמחלוקת.
- ★ כמו כן, הפסיקות המתקבלות כיום בביהמ"ש / בביה"ד הרבניים אינן תואמות לאמור [בחוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\)](#), תשי"ט-1959 (בעיקר מדובר בסעיף 3.א. שנוסף בתיקון משנת 1981).

★ בכלל – התפיסה (הלא אחידה) המקובלת היום בביהמ"ש וביה"ד הרבניים, באופן אובייקטיבי, למעשה פוגעת בזכויות יסוד ומנוגדת לעקרונות החוקתיים, כפי שכתב עוה"ד ד"ר יואב מזא"ה במאמרו "[מזונות ילדים – בין מיתוס למציאות: הדין הדתי, הפסיקה ומה שביניהם](#)":

"... פסיקת המזונות לפי התפיסה המקובלת פוגעת בזכויות יסוד ומנוגדת לעקרונות החוקתיים שמעוגנים בחוקי היסוד ובפסיקת בית המשפט העליון. מלבד פגיעתה הקשה בזכות לשוויון, היא פוגעת גם בזכות לקיום אנושי בכבוד, בזכות החוקתית לממש את ההורות בפועל ואף בחופש העיסוק ובזכות הקניין..."

★ בנוסף קיים הגורם האנושי; מערכת המשפט והרווחה (כמו גם המשטרה וגורמים אחרים) אינם מיועדים ואינם בעלי כלים לטיפול באנשים העוברים הליכי גירושין ואינם מבינים את מצבם הנפשי הכולל גם זעם ונקמה וגורמים אחרים שאולי נראים לא רלוונטיים אך משפיעים בצורה משמעותית על התנהגותם.

★ חוסר בהדרכה והנחיה – על כל אלו נוסף את העובדה שאין סנכרון בין הגורמים העוסקים בדבר (שופטים, רבנים, עו"ס/פק"ס, אנשי משטרה ואחרים) וחלק גדול מהגורמים לא מכיר את הוראות הדין והפסיקה בתחום.

הגיע הזמן לעצור את מחול השדים הזה ולייצר חוק, כלים ומנגנונים ליישום שיתנו תמונה חד-משמעית, ברורה ומפורשת, עוד מתחילת הליך הגירושין, ובכך לכבות מראש את כל להבות המאבק ולייצר תשתית דיפלומטית לסיומו המהיר והפשוט ובעיקר – ללא גרימת נזקים לילדי הזוג המתגרש.

מבוא ורקע היסטורי

גברים יהודים בישראל מופלים לרעה, באשר לתשלום מזונות ילדיהם. הדבר סותר את העובדה שעקרון השוויון הוכר כעיקרון-על במדינת ישראל.

עפ"י [החוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\), תשי"ט-1959](#), על גברים ונשים יהודיים חל הדין האישי, אולם רק אבות/גברים אמורים, ע"פ הפרשנות המקובלת על בתי המשפט למשפחה ובתי הדין הרבניים, לשאת במזונות ילדיהם (ולעיתים גם במזונות אחרים וגם ילדי אחרים)⁶ עד גיל שש⁷.

הערה

כאן המקום להזכיר ולהדגיש [שהחוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\), תשי"ט-1959](#) (כמו גם [חוק המזונות \(הבטחת תשלום\), תשל"ב-1972](#)) לכאורה מדבר בלשון א-מגדרית: "מזונות לבן זוג" ... "המזונות שאדם חייב לספק לבן-זוג" ... וכיו"ב, אך בפועל **מפנה אצבע לעבר גברים כחייבים בלבדיים במזונות**, לא זו אף זו אלא שהשופטים (וכלל מערכת המשפט) מתייחסים בעיקר לגברים כחייבי מזונות תוך שהם מפרשים "אדם חייב במזונות" כאילו ונאמר "גבר חייב במזונות" ...

⁶ סעיף 4 [בחוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\), תשי"ט-1959](#).

⁷ שנים רבות, הייתה קיימת מחלוקת פוסקים בסוגיה, האם חובת האב לשאת בדמי המזונות היא אבסולוטית עד גיל 6, או עד גיל 15. ראה הרחבה בנושא בפרק "זכאות למזונות ע"פ גיל" בעמוד להלן.

בנוסף, בעניין זה נזכיר גם את המקורות (ביבליוגרפיה) הבאים:

★ מאמרה של עוה"ד טלי אויזרוביץ: "[בדיקה: 46% מהמשכורת הולך למזונות](#)" על בסיס מחקר שנערך במשרדה על בסיס למעלה מ-100 פסקי-דין שפורסמו בתיקי גירושים ומזונות בבתי המשפט לענייני משפחה ברחבי הארץ.

★ המאמר "[התגרשתי ואני משלם מזונות. עכשיו יש לי 4,800 שקל בחודש, ולגרשתי 13,200 שקל. זה שוויון?](#)" של טלי חרותי-סובר שהתפרסם בעיתון Globes.

★ המאמר "[מזונות בישראל – לך תמכור בליה](#)" של אלי דניאל שהתפרסם באתר News13⁸

★ המאמר "[מזונות ילדים במדינת ישראל](#)" של עוה"ד יעל גיל.

★ הספר "[קביעת דמי מזונות וחלוקתם בין ההורים](#)" של ד"ר יואב מזא"ה, מיכאל שראל ואריאל קרלינסקי ("קהלת").

★ המאמר "[תשלומי מזונות תוך שימור יחס הכנסות ההורים: סתירות בפרקטיקה המשפטית ופתרונות מעשיים](#)" של פרופ' בועז צבאן מהמחלקה למתמטיקה באוניברסיטת בר-אילן.

★ הרצאת ד"ר יואב מזא"ה "[מזונות ילדים: הפער בין הדין הדתי לבין מה שבתי המשפט מספרים על הדין הדתי](#)".

★ פרק מתוך הרצאתו של ד"ר יואב מזא"ה "[מזונות ילדים](#)".

עוול נגרם בכך, לאורך שנים, כלפי גברים, לנוכח חוק זה (שפרשנותו המעוותת, כאמור מעלה, היא הפליה מגדרית); אבות שהשתכרו סכומים נמוכים או שווים לאימהות וטיפלו בילדיהם באופן שווה או כמעט שווה, נאלצו להעביר, לידי האם, לעיתים, את רוב משכורתם (ולפעמים אפילו יותר ממנה וזה בניגוד אפילו לסעיף 1.5(1) בחוק.

5. אין אדם חייב לספק מזונות לבן-משפחה לפי סעיף 4 אלא במידה שנתקיימו שלוש אלה:
(1) יש בידו לעשות כן לאחר סיפוק הצרכים של עצמו, של בן-זוגו ושל הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן-זוגו.

מצב זה יצר בעיה עמוקה בחברה הישראלית. גברים (ולפעמים גם ילדיהם) אשר הגיעו למצב כלכלי קשה ביותר, עברו להתגורר בבית הוריהם ואף ישנו על ספסל בפארק (מה שלרוב גם ניתק אותם מילדיהם) או שנאלצו לעבור על החוק ("עבודה בשחור") לצרכי פרנסה, עבודות בלתי הולמות או אף גניבה. מצד שני; היו נשים, אשר בעליהן לא היו יכולים (או מיעוטם שסירבו) לשלם את דמי המזונות⁹ או שלא היו יכולים (או מיעוטם שסירבו) לטפל בילדים כך שהן וילדיהן הגיעו למצב כלכלי קשה ביותר¹⁰ בכל מקרה – **טובת הילדים נפגעת קשות.**

הקושי של המדינה היה ביישום עקרון חשוב זה באופן מהותי, עמוק וראוי, כך שלא יפגע במגדר כזה או אחר ובפרט, על מנת שלא תפגע טובת הילדים. [בבג"ץ 10662/04](#) (שעסק בזכאות לקצבאות ביטוח לאומי לנשים שבבעלותן רכב פרטי), נקבע כי:

⁸ יוער בעניין הכותרת למאמר כי המילים נאמרו במפורש לכותב מסמך זה ע"י השופטת רבקה מקייס.
⁹ בעניין זה קיימת טענה שעדיין אין לה מענה, שאין שום דרך לפקח על מה שעושה האם עם כספי המזונות. לדעתנו יש והיא תפורט בהמשך.

¹⁰ בעניין זה קיימת טענה שכאשר זה קורה (אצל נשים בלבד), המדינה באמצעות הביטוח הלאומי, משלמת להן את דמי המזונות.

"הזכות למינימום של קיום אנושי בכבוד מצויה בליבו ובגרעינו של כבוד האדם. מינימום של קיום בכבוד הוא תנאי לא רק לשמירה ולהגנה על הכבוד האנושי, אלא גם למיציאת זכויות האדם. בניגוד לטענת המשיבים, אין לראות בזכות למינימום של קיום אנושי בכבוד זכות הנגזרת מן הזכות לכבוד האדם, אלא יש לראות בה זכות המהווה ביטוי ממשי של כבוד האדם. מבין שלל המשמעויות שניתן להעניק למושג "כבוד אדם", היסודית ביותר היא זו הנוגעת לכבודו הסגולי של האדם, לתנאי הישרדותו ההכרחיים ביותר. לא ניתן לקיים את הזכות לכבוד, בלא לכבד את זכותו של אדם לתנאים מינימאליים של קיום אנושי".

גם בבג"ץ 66/033 נקבע כי:

"קיימת זכות לכל אדם להתקיים בכבוד, כי הזכות הנה זכות חוקתית, אשר מקורה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו".

למרבה הצער, זכויות בסיסיות כאלו עדיין אינן נחלתם של גברים במדינת ישראל. לשאלה הבסיסית "כמה מזונות משלמים גברים יהודיים במדינת ישראל" לא נוכל לקבל תשובה פשוטה וברורה או אפילו אחידה (בין פסה"ד השונים בנושא) משום שהסכום הסופי מושפע מהרבה מאד גורמים שחלקם בכלל לא ניתן למדידה בכלים מתמטיים אובייקטיביים וחד-משמעיים למרות שמדובר בהתחשבות מתמטית בסיסית טהורה.

התיקון לחוק דיני משפחה (מזונות) תשי"ט-1959 – סעיף 3.א'

במאי 1981 (לפני יותר מ-40 שנה) התקבלה בכנסת הצעה לתיקון חוק של ה"כ-דאז אמנון לין, עקיבא נוף ומשה עמאר, לחוק דיני משפחה (מזונות) התשי"ט-1959. השינוי/תיקון (להלן גם: "תיקון תשמ"א") העיקרי והמשמעותי בחוק הייתה הוספת סעיף 3.א' כדלקמן:

3א (א) אביו ואמו של קטין חייבים במזונותיו.
(ב) בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא.

בדברי ההסבר הנלווים להצעת החוק נאמר:

"על פי המצב הקיים חלה חובת דמי מזונות הקטין על האב, גם כאשר הילד בחזקת אמו, וללא התחשבות הולמת ביחס ההכנסות בין האב לאם. כך קורה שאב העובד כשכיר צריך להמציא לידה של האם חלק ניכר משכרו, גם אם האישה מרוויחה ממקורותיה שלה סכומים שווים ואף רבים יותר מזה של הבעל לשעבר.

מצב זה מחמיר עוד יותר באותם מקרים שבהם הגבר בונה בית חדש, והכסף שהוא ממציא לידי אשתו-לשעבר הריהו למעשה על חשבון אשתו ובניו החדשים.

במקרים רבים, ובמיוחד בילדים שלמטה מגיל 6, הרי שהאב גם נאלץ, למורת רוחו, להשאיר את הילד בחזקת האם, וגם – משום שהילד בחזקת האם – לשלם לידה את דמי המזונות.

החזקת הילד בידי האם הופכת במקרים רבים כאלה לאמצעי, המביא כספים ומשמש ככלי נקם כלפי הבעל לשעבר.

לעתים גם אין בקרה כי כל הכספים המשולמים במזונות לקטין אמנם יוצאו על הקטין לצרכיו.

מכל הסיבות הללו באה הצעת התיקון לחוק במטרה לחלק את המעמס הכספי בפועל בין שני ההורים ביחס הולם להכנסתם הריאלית, ובאופן שלא יפגע באורח חד צדדי בילדים מנישואים שניים".

חה"כ-לשעבר עקיבא נוף, יוזם הצעת החוק, אף הצהיר על כך בהצהרה שנתן לעתירת [בג"צ 2511/17](#) של עמותת "אבות למען צדק".

הפרשנות הפשוטה והמקובלת (כפי שגם נראה להלן מציטוטי משפטים) לתיקון תשמ"א מראה:

(א) שחובת המזונות חלה על שני ההורים.

(ב) שיש להתחשב בהכנסות כל אחד מההורים בקביעת סכום המזונות, בכל גיל, ללא קשר למשמורת.

פרשנות זו אומרת שמאז פס"ד (שהפך [להלכת פורטוגו](#)) (1981, עובר לתיקון תשמ"א), שופטי ביהמ"ש למשפחה (וערכאות הערעור שמעליהם) פוסקים בניגוד לחוק.

גורמים נוספים בעלי השפעה מכרעת בנושא המזונות

כאמור, שורש נושא המזונות נטוע בחוק דיני משפחה (מזונות) תשי"ט-1959, אך לאורך השנים (מאז תיקון תשמ"א), נוספו גורמים אחרים בעלי השפעה משמעותית למצב אליו הגענו היום.

ביניהם נזכיר את וועדות רוטלוי, שניט ובעיקר שיפמן, עליהם נדון להלן וכן הלכת המזונות החדשה הנובעת מפסה"ד המפורסם של בג"צ [בבע"מ 919/15](#) (ו-1709/15) וכן אחרים שבאו בעקבותיהם), והמאמר/מחקר המפורסם של [דיין בית הדין הרבני בנתניה הרב אריאל אליהו על גובה המזונות הנפסקים](#).

האמנה לזכויות הילד וועדת רוטלוי

מזונות ילדים הם דבר המקובל בכל העולם ומוצדק מטעם חובת ההורים לזון את ילדיהם.

גם האמנה הבינלאומית לזכויות הילד של האו"ם נגעה בנושא זה כחלק מזכויות הילד ואפשר לקרוא על כך בהרחבה במאגר הידע [באתר בית איזי שפירא](#) ובערך [אמנת זכויות הילד](#) בוויקיפדיה. עצרת האו"ם אמצה את נוסח האמנה ב-20 בנובמבר 1989 והיא נכנסה לתוקף בספטמבר 1990. ישראל אשררה את האמנה ב-4 באוגוסט 1991 כדי לקיים את מחויבויותיה, הקים, ביוני 1997, שר המשפטים-דאז, צחי הנגבי, [ועדה לזכויות הילד הידועה יותר בשם ועדת חטלוי](#), שתפקידה היה להגיש המלצות ליישום הוראות האמנה בחקיקה.

כב' השופטת-דימ' סביונה חטלוי שעמדה בראשות הועדה, בנתה ועדה רחבת ידיים שעסקה בכמעט כל היבט אפשרי של זכויות הילד והשינויים הנדרשים בחוק כדי ליישם אותן ... פרט לאחד הנושאים הבעייתיים, כאובים והקשים ביותר – **זכויות הילדים בעת גירושי הוריהם**.

מדובר, בעיקר, בנושאי המשמורת (כפי שקראו לה אז או האחריות ההורית בשמה החדש) ומזונות הילדים. מכאן נוצר הצורך ליצירת ועדות נוספות (ועדות שניט ושיפמן) שישלימו את עבודת ועדת חטלוי בתחום זכויות הילד בעת גירושי הוריו.

ועדת שניט

במרץ 2005 הקימה שרת המשפטים-דאז ציפי לבני (לאחר עבודת הכנה יסודית של טומי לפיד ז"ל) את הועדה הידועה בשם "[הועדה הציבורית לבחינת ההיבטים המשפטיים של האחריות ההורית בגירושין](#)" או "ועדת שניט" ע"ש פרופ'-אמריטוס דן שניט שעמד בראשה. בכתב המינוי התבקשה הועדה לבחון את אופן יישום הכללים הקבועים [בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962](#) בנוגע למימוש ההורות ולקביעת המשמורת וחלוקת זמני השהות בעת הגירושין (אשר יש להם השפעה מכרעת, אם כי מבחינה משפטית לא בהכרח, על קביעת המזונות). הועדה התבקשה לשים דגש בהמלצותיה לעניין הצידוק להמשיך את תחולתה של "חזקת הגיל הרך", שבסעיף 25 לחוק, הקובעת שילדים עד גיל שש יהיו אצל אימם, אלא אם כן החליט בית המשפט שיש סיבות מיוחדות לקבוע אחרת (שגם לה יש השפעה מכרעת על קביעת המזונות). כמו-כן התבקשה הועדה להציע דרכים לשכלול הכלים העומדים לרשות בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הדתיים לשם קביעת טובת הילד בנוגע להסדרים אלה. למרות הקשר הלוגי הברור, לא התבקשה הועדה לתת המלצות בעניין גובה המזונות וחלוקתם בין ההורים.

הערה

בעניין זה, מן הראוי להדגיש שיש טעות-מובנית בין כמעט כל העוסקים בנושא "לערבב" בין ענייני משמורת (אחריות הורית) לבין הסדרי שהייה (ראייה) ובין המזונות.

החוק בישראל מפריד בין שלושת הנושאים הללו כאילו ואין ביניהם קשר ובכך מאפשר לשופטים פסיקות לא סבירות בהן גם כאשר הורים חולקים ביניהם את האחריות בחלקים שווים עדיין צריך הגבר לשלם מזונות לגרושתו עבור ילדיהם המשותפים.

ההמלצות שהגישה הועדה בדצמבר 2012 (כמעט 7 שנים לאחר הקמתה!) כוללות הצעת חוק להסדרת האחריות ההורית המשותפת למימוש זכויות הילד ולהבטחת טובתו, הן בעת שההורים נשואים והן בעת שהם גרושים, והצעות חקיקה בקשר להתדיינות בעניינים הקשורים לילדים בבתי המשפט לענייני משפחה ובבתי הדין הדתיים.

כאן המקום להזכיר כי הועדה, למרות שהורכבה מרוב מוחלט של נשים, חלקן תחת כובע של ארגוני נשים (כמו ויצ"ו ונעמ"ת) וחלקן תחת כובעי תפקידיהן הרשמיים (משטרה, פרקליטות ואחרים), הגיעה, בין השאר, למסקנה הברורה שחייבים למחוק את "חזקת הגיל הרך" מחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (שיש לו השפעה מכרעת על נושא המזונות ועל נושאים חשובים אחרים) וזאת למרות שלא היה בועדה ולו נציג אחד של ארגוני הגברים.

שר המשפטים-דאז, יעקב נאמן ז"ל, שקבל את [דו"ח הוועדה](#) (לאחר שני סבבי תיקונים), בחן הצעות החקיקה עליהן המליצה הועדה והחליט להעביר מסקנות הועדה ליועץ המשפטי לממשלה לשם הכנת תזכיר הצעת חוק בנושאים בהתאם להמלצות הועדה ובכך נגנזו, סופית, הועדה ומסקנותיה.

היו אמנם מספר ניסיונות לחוקק את מחיקת "חזקת הגיל הרך" אך, כאמור, הם לא צלחו בעיקר בשל התנגדות שדולת הנשים והועדה לקידום מעמד האישה בכנסת. לא הייתה כל התייחסות של המחוקקים לשאר מסקנות הועדה.

ועדת שיפמן

כאמור מעלה; למרות הקשר הלוגי הברור, לא התבקשה ועדת שניט לתת המלצות בעניין גובה המזונות וחלוקתם בין ההורים. לאחר הפעלת לחצים רבים בעיקר מצד ארגוני הגברים דאז, מינה שר המשפטים-דאז, חיים רמון, ביוני 2006, את הועדה הידועה בשם "[הועדה לבדיקת דיני המזונות בישראל](#)" או "ועדת שיפמן" ע"ש פרופ' פינחס שיפמן שעמד בראשה.

למרות פניות רבות מצד ארגוני הגברים ולמרות הניסיון בועדת שניט, סירב משרד המשפטים לכלול גם נציג מטעמם בועדה, אך לעומת ועדת שניט, התאפשר לנציגי ארגוני האבות (ואני ביניהם) להופיע בפני הועדה ולשאת את דברם (מה שככל הנראה מאד השפיע על מסקנות הועדה שקבלה את המלצותינו לאמץ את המודל האוסטרלי לחלוקת נטל המזונות בין ההורים).

הועדה, שהרכבה גם הוא¹¹ ראוי לבחינה מעמיקה מההיבט המגדרי, הגישה את מסקנותיה לשר המשפטים-דאז, פרופ' יעקב נאמן ז"ל, בנובמבר 2012 וביניהן – קביעה ברורה, מפורשת וחד-משמעית שגובה תשלומי המזונות (כולל "מחציות") צריך להיקבע לפי: (1) הכנסות כל אחד מההורים (2) זמני השהיה (הסדרי ראייה) של הילדים אצל כל אחד מההורים.

אלו הם שני האלמנטים המשמעותיים ביותר (מבחינת הקף כספי) מתוך המודל האוסטרלי. כך, תיאורטית, במצב בו שני ההורים מרוויחים משכורות דומות והילדים שוהים אצל כל אחד מהם כמחצית מהזמן, אין בכלל תשלום מזונות מאחד ההורים למשנהו.

ובדיוק כמו בועדת שניט, מאז הוגש דו"ח מסקנות ועדת שיפמן לשר המשפטים, הוא נגנז במגירות שרי המשפטים שחלפו מאז ולא הגיע לחקיקה. לא מעט ביקורות נשמעו על מסקנות ועדת שיפמן אך, כמו ועדת שניט, היא הייתה פריצת דרך מאד משמעותית לתקופתה ושינתה את הלך המחשבה של כל המעורבים בנושא המזונות.

מפאת חשיבותם לנושא מסמך זה, נביא להלן את תמצית מסקנות ועדת שיפמן:

תמצית מסקנות ועדת שיפמן

עיקרי הדו"ח/המסקנות:

★ "חובה זו (להבטיח שהורים ימלאו את אחריותם ההורית לתמיכה כלכלית בילדיהם) היא חובה אזרחית, בדומה לחובות אחרים שהמדינה מטילה על אזרחיה. בחובה זו נושאים, עקרונית, שני ההורים שווה בשווה", כלומר –

מזונות שוויוניים בבסיסם.

¹¹ כמו הרכב וועדת שניט המוזכר נ"ל.

★ "האבחנות בדינים האישיים בין ילדים שונים, בין אב לאם, ובין גילאים שונים, הומרו בנוסחה קבועה ושווה החלה על כל בני הדתות, ואשר ניתנת, בדרך כלל, להפעלה פשוטה ונוחה ללא צורך בריבוי התדיינות, ממנה סובלים בראש ובראשונה הילדים עצמם", כלומר – **מעט החקיקה תהיה ביד כל שופט נוסחה מתמטית פשוטה וברורה (מחשבון) לקביעת גובה המזונות ונוסחה זאת תקיים בצורה שוויונית וזהה בכל תיקי הגירושין.**

★ "הנוסחה שאותה גיבשה הועדה נשענת בראש ובראשונה על הכנסתם היחסית של שני ההורים ועל ימי הטיפול שכל אחד מהם מקדיש לילד", כלומר – **בסיס הנוסחה הן משכורות כל אחד מההורים וזמני שהות הילדים אצל כל אחד מהם.** מקור הנוסחה, המודל האוסטרלי, לוקח בחשבון גורמים נוספים כמו הנחות במס, מענקים שונים ועוד.

★ הצעת הועדה "הולכת בעקבות הדין וחשבון שהוגש לא מכבר לשר המשפטים של "הועדה לבחינת ההיבטים המשפטיים של האחריות ההורית בגירושין" (ועדת שניט).

המסקנה המשותפת, של שתי הועדות היא, שהאחריות הטיפולית והכלכלית בילדים מן הדין שתחול עקרונית בשווה על שני ההורים, אף אם אינה מתחלקת ביניהם למעשה בשווה, ויש לזנוח את התפיסה המגדרית על פיה גידולם של ילדים מוטל על נשים וכלכלתם מוטלת על גברים", כלומר – יש לקשור בין מסקנות ועדת שניט לועדת שיפמן בעת יישומן בחוק וזאת לאחר מחיקת הגישה המגדרית בעניין אחריות שונה של כל אחד מההורים.

בעניין זה מרחיבה הועדה וכותבת:

"אמנם יש הטוענים שהצעתנו תשמש תמריץ מלאכותי לגברים להרחיב את ימי הטיפול בילד כדי לצמצם את חבותם במזונות. אך נראה לנו שכאן יחול הכלל ש"מתוך שלא לשמה יבוא לשמה", ואם באמת ובתמים מבקש האב להקדיש זמן רב יותר לילד, והדבר הוא לטובת הילד, אין אלא לברך על כך. כמובן יש לתת את הדעת לחשש של מאבק שלא בתום לב. זה חשש שלא קל להתגבר עליו מראש ואף ועדת שניט נתנה עליו את דעתה. מצדנו אנו קבענו רף גבוה של ימי הורות שרק אם ההורה עומד בו יבא הדבר בחשבון לעניין חלוקת התמיכה בילד".

כלומר – החשש שהובע לא פעם כאילו שאבות ינצלו את המלצות הועדה בצורה שלילית כדי להתחמק מתשלום מזונות איננו רלוונטי וזניח לעומת הצורך דווקא בנטילת האחריות של האב וחיזוק את הקשר שלו עם ילדיו, האפשרות לניצול לרעה הובאה גם היא בחשבון ההמלצות.

נעיר כי אותו חשש אינו תלוי מגדר וחל לגבי אימהות באותה מידה.

המלצות הועדה כוללות עוד נושאים רבים אחרים ביניהם פירוט ההסתייגויות וחילוקי הדעות שבין חלק מחברי הועדה, רקע מן הדין והדת, רקע מדיני אומות העולם, פירוט דיוני הועדה, עקרונות להצעת החוק בעקבות המסקנות, מנגנוני יישום החוק/ההמלצות ודברי הסבר, אך עיקרי הדברים מפורטים מעלה.

חסרונה הבולט של מסקנות הועדה הייתה אי קביעת סכום הבסיס – כמה עולה ילד לחודש.

הלכת המזונות החדשה – פסה"ד בבע"מ 919/15 ובבע"מ 1709/15

ביום 19.07.2017 פורסם פסק הדין של בית המשפט העליון (בהרכב מורחב של שבעה שופטים אות ועדות ליחס המיוחד שניתן לנושא) בשני ערעורים שהוגשו ואוחדו ונקבעה הלכה חדשה לגבי ילדים מעל גיל שש – **תשלומי מזונות ילדים מעל גיל שש יחושבו לפי יחס חלוקת זמני השהות ויחס השכר של כל אחד מההורים.**

לפני פסה"ד בתיק 919/15, כאשר בני זוג היו מתגרשים, האב היה משלם לאם דמי מזונות עבור הילדים, ללא קשר לשאלה מהם הסדרי המשמורת והשהיה. במצב שבו ניתנה משמורת מלאה (כולל 100% זמני שהיה) לאם והאם איננה עובדת ואין לה כל הכנסה אחרת, ברור והגיוני כי יישא האב בתשלום המזונות, היות שהאם משלמת את הוצאות הילדים השוהים עמה.

כאשר ההורים חלקו את המשמורת באופן שווה או דומה לכך, האב היה עדיין מחויב במלוא סכום המזונות, כאילו מדובר במשמורת מלאה. מצב זה התקיים גם במקרים בהם האם הייתה משתכרת שכר דומה לאב (ואף שכר גבוה ממנו) וזוהי כמובן תוצאה לא מתקבלת על הדעת.

מלבד הפגיעה הקשה בעקרון השוויון, אבות גרושים רבים נקלעו לקשיים כלכליים וקרוסו בשל חיובי המזונות (ראו, למשל, במאמרה של עוה"ד יעל גיל: "[זמן לסיים את הפליית הגברים בנושא מזונות ילדים](#)").

כתוצאה מפס"ד זה שואלים רבים מה בדבר תיקי מזונות שנסגרו בהחלטה חלוטה לפני יולי 2017, כלומר, האם עתה בשם ההלכה החדשה, יכולים אבות שהתגרשו לפני הלכת 919/15, לבקש את הפחתת המזונות שנקבעו להם בזמנו. כאשר יצר את ההלכה החדשה, בית המשפט העליון לא השיב על שאלה זו והיא טרם הוכרעה על ידו ונרחיב על כך בהמשך. כמו-כן, לאחר שניתן פסה"ד 919/15, היה חשש מהצפת המערכת בתביעות להפחתת מזונות, במטרה לפתוח הסכמים ופסקי דין בתיקים סגורים.

מאז ניתן פסק הדין, נוצרו חילוקי דעות בסוגיה זו בין שופטי בתי המשפט לענייני משפחה. חלקם סבורים כי די בהלכה החדשה כדי להצדיק את הפחתת המזונות או שפסק הדין עצמו מהווה "שינוי נסיבות מהותי" המצדיק פתיחת תיק המזונות (למשל [פס"ד בתמ"ש 16-03-4542 של כב' השופט עובד אליאס](#)) ואחרים סבורים כי יש צורך בהוכחת שינוי נסיבות מהותי מסוג ספציפי אחר כפי שהיה נהוג עד כה.

יש לשים לב לכך ששופטי ביהמ"ש למשפחה כבר לא רק שעושים דין לעצמם אלא אפילו לא מתייחסים להלכה שנוצרה בביהמ"ש העליון. בעניין זה מומלץ לקרוא את מאמרו של ד"ר יואב מזא"ה "[מהפכת מזונות הילדים: בעקבות פסיקת בית המשפט העליון בבע"מ 919/15](#)". הפסיקה, בתקופה שמיד לאחר פרסום הלכת 919/15, קבעה כי עקרונות אלה יש ליישם גם כשאין מדובר בהסדר של משמורת משותפת ואף אם זמני השהות אינם שווים, ברם כל מקרה לגופו (לדוגמא: [עמ"ש \(ת"א\) 33549-04-16](#)) ונראה היה כאילו "סוף-סוף מתחיל להיות פה סדר" אבל; נקודה נוספת ראויה לציון ובחינה הם פסקי-דין שסותרים את הלכת 919/15 שהופיעו לאחר שפורסמה, וצמצמו את תחולתו ויישומו כולל עד כדי הוצאת כל תוכן ממשי ממנו כפי שנדון להלן. בעניין זה כדאי גם לקרוא את מאמרה של עוה"ד מתת פלסנר "[האם תם עידן השוויון בפסיקת מזונות קטינים?](#)". ולעניין הלכת המזונות החדשה נוסף עוד:

טובת הילד = שוויון בנטל

נימוק נוסף שהציג ביהמ"ש העליון לשינוי המצב הנהוג, הוא טובת הילד. למעשה, זה צריך היה להיות הנימוק העיקרי! בשונה ממשמורת מלאה, בה לילדים בית עיקרי אצל האם והם פוגשים את האב לפרקים, הרי שבמשמורת משותפת, שוהים הילדים מחצית מהזמן אצל האם ומחצית מהזמן אצל האב. משכך, מחויב כל אחד מן ההורים ליצור לילדים בית "שלם" אשר יספק את מלוא צרכיהם. לשם כך, זקוקים שני הצדדים למשאבים המתאימים וככל שהוטלה על האב בלבד חובת המזונות, זו דללה באופן משמעותי את יכולתו לספק לילדיו את מלוא צרכיהם.

טובת הילד דורשת אפוא את חלוקת הנטל בדמי המזונות בין שני ההורים, באופן התואם את יכולתם הכלכלית, כך שלשניהם תיוותר די הכנסה לספק את כל צרכי הילדים כאשר הם שוהים עמם.

הלכת המזונות החדשה ככלי ריק מתוכן

כיום, לאחר פרסום פסה"ד [בבע"מ 7670/18](#) (בינואר 2021), שוב יש צורך להוכיח שינוי נסיבות מהותי, דהיינו; דברים מהותיים שהשתנו במהלך הזמן מאז הפסיקה או ההסכם ולא ניתן היה לצפותם בעת מתן פסק הדין. בנוסף, הפחתת המזונות תהיה רק לנושא הנקודתי בו היה שינוי מהותי ולא חישוב מחדש של כל סכום המזונות בהתאם לבע"מ 919/15.

כלומר, במילים פשוטות – ורקנו את פסה"ד בבע"מ 919/15 מתוכן בכל הנוגע לפסיקות שקדמו לו.

הלכת המזונות החדשה כסוג חדש של אפליה מגדרית

[הלכת 919/15](#) יחד עם היותה פורצת דרך מבחינת חידושיה, עדיין השאירה על כנה את האפליה המגדרית המובנית בכל נושא המזונות. בעיקר אמורים הדברים:

- ★ בכך שלא נעשה שום שינוי בקשר למזונות ילדים עד גיל שש ורק אבות מחויבים בהם מכוח הדין העברי (כביכול).
- ★ בכך שהתנתה את חלוקת הנטל בפסיקת משמורת משותפת מה ששופטים ועו"סים ממש כמעט ולא מאפשרים.

העול המגדרי במזונות הילדים

אחד היסודות המוצקים בבעיית מזונות ילדים נובע מתחום העול המגדרי הכללי נגדו נלחמים האבות הגרושים במאבקם. בישראל חובת מזונות, לגבי ילד יהודי, נקבעת על פי הדין הדתי¹², כאשר עד גיל שש "צרכים הכרחיים" (שגם להם יש מנעד פרשנויות מאד רחב) מוטלים רק על האב.

עד לפסיקת [בע"מ 919/15](#) (ראה פרק: "הלכת המזונות החדשה – פסה"ד בבע"מ 919/15 ובע"מ 1709/15" בעמוד 58 נ"ל), הנטל על האב לבדו היה אמור להיות עד גיל חמש-עשרה בלבד¹³, בעוד שבפועל הוא נמשך עד אחרי השרות הצבאי ויש הצעות חוק ישנות (שלמזלנו לא עברו עד כה) להאריך את התקופה אף יותר.

העול הוא בעיקר כלפי אבות אשר לאחר הגירושין ממלאים את חלקם באחריות ההורית המשותפת ויש להם זמני שהות רחבים עם הילדים. אבות שלא מממשים את הורותם בהחלט ראוי והגיוני שישלמו יותר מזונות מאבות שכן מממשים את הורותם. אפשר, בקלות, לקיים מעקב בדיקה לחובה זו.

מאחר וכיום מרבית הילדים חולקים את זמנם בין בתי שני ההורים, קיים מצב מופרך בו במקרים רבים האב נושא פעמיים בנטל כלכלת ילדיו – פעם אחת הוא משלם לאם (ללא פיקוח על השימוש בכסף) סכום חודשי עבור מלוא כלכלת הילדים, ופעם שנייה – במקביל, הוא משלם את מלוא הוצאות הילדים כשהם שוהים איתו בביתו.

אבות רבים, בגלל סכומי המזונות הגבוהים (ראה פרק נפרד בנושא בהמשך) שעליהם לשלם, אינם מסוגלים לדאוג לכלכלת ילדיהם כאשר הם שוהים עימם, שלא לומר להתקיים בכבוד. לא פעם אבות נאלצים לחזור לבית ההורים, או לשכור דירה מרוחקת וקטנה. המשמעות היא פגיעה בילד שאין לו תנאים של בית כאשר הוא שוהה עם אביו, ונאלץ לראות את אביו נאבק על קיומו, כשבו-זמנית הוא חי ברווחה יחסית אצל אימו.

חוסר שוויון מהותי זה בין המגדרים אינו עולה בקנה אחד עם המציאות של העולם המודרני (וגם מנקודת המבט של הפמיניזם), שלא לומר – עם ההגינות הבסיסית.

¹² כאמור מעלה; זהו לא הדין הדתי אלא פרשנות חלקית, מגמתית ולא מחייבת בה משתמשים כנגד גברים.

¹³ הורחב בהמשך עד גיל 18 גם בדין הדתי ואף עד לסיום השרות הצבאי (בחלקו) אך יש ספק רב אם בכלל הייתה לרבנות את הסמכות לפסוק פסקי הלכה בתוקף של חוק. ע"פ הנחיית היועמ"ש מספר 21.633 פסקי ההלכה של הרבנות אין להם תוקף משפטי מחייב.

וודאי הוא שאינו תואם את האמנות הבינלאומיות שחתמה מדינת ישראל מול גורמים בינלאומיים והאו"ם (נזכיר במיוחד את האמנה לזכויות הילד והאמנות הבינלאומיות לזכויות אדם לזכויות אדם) וחוקים (ביניהם חוקי-יסוד כמו "כבוד האדם וחירותו") שבספר החוקים של מדינת ישראל.

ביום 15/02/2005, נתנה כבוד השופטת חנה בן עמי, מבית המשפט המחוזי בירושלים, תוך שהנה מצידה ניתוח מרתק, פסק דין שוויוני במזונות ילדים, בע"מ 000590/04.

נקודות נוספות להתייחסות

זכאות למזונות ע"פ גיל

חובת המזונות מתבססת כיום גם על מספר הנחות-יסוד הקשורות לגיל הילדים:

- ★ עד גיל שש – מתוקף הדין העברי (שגם בו יש מחלוקת האם ישנה חובה על האב, או רק מדין צדקה),
- ★ מגיל 6-15 – מתוקף תקנות תש"ד של הרבנות הראשית,
- ★ מגיל 15-18 – מתוקף החלטה של הרבנות הראשית משנת תשמ"ו.

הערות

- ★ יש לבדוק האם לרבנות הראשית הייתה בכלל את הסמכות לתקן הן את תקנות תש"ד.
- ★ יש לבדוק האם לרבנות הראשית הייתה בכלל את הסמכות לתקן הן את תקנות תשמ"ו.
- ★ לגבי החיוב מגיל 6 עד גיל 15 – יש לבדוק האם החיוב הוא מכוח תקנה או מדין צדקה. ההבדל הוא שאם החיוב הוא מדין תקנה, ישנו חיוב מוגבר על האב, ואם החיוב הינו מדין צדקה, הרי שהחיוב הוא רק אם האב אמיד ומסוגל.
- ★ יש בכלל ספק רב אם לרבנות יש את הסמכות לפסוק פסקי הלכה במעמד של חוק. ע"פ הנחיית היועמ"ש מספר 21.633, פסקי ההלכה של הרבנות אין להם תוקף משפטי מחייב!

לפי הפסיקות כיום, הן של ביהמ"ש והן של ביה"ד הרבני, על האב מוטלת חובה מוחלטת (אבסולוטית) לספק את כל צורכי הילדים עד גיל שש. מגיל זה יש אי-אחידות מוחלטת בפסיקה – בעוד בתי המשפט הולכים לפי בע"מ 919/15 לפיו החובה מעל גיל זה הינה מדין צדקה וחלה על שני ההורים, הרי שבתי הדין הרבניים רואים עצמם פטורים מהלכה זו של בית המשפט העליון, וממשיכים לחייב רק את האב במזונות ילדיו, ללא התחשבות בהכנסות האם. במשך שנים רבות, הייתה קיימת מחלוקת פוסקים בסוגיה האם חובת האב לשאת בדמי המזונות היא, אבסולוטית¹⁴, עד גיל שש, או עד גיל חמש-עשרה (או שמונה-עשרה). בעניין חיובו המוחלט של האב לזון את ילדיו עד גיל שש, נאמר בספרם של הרב ועורך הדין אבישי גריידי ועורך הדין נסים שלם, "מזונות ילדים הלכה ומעשה" כדלקמן:

¹⁴ חובה אבסולוטית – אין לאב אפשרות לקבל פטור מתשלום דמי המזונות (למעט חריג אחד).

"חובת האב לזון את ילדיו, לא כתובה בתורה במפורש, כמצוות עשה."
"מזונות ילדים כחובה משפטית על האב, מופיעה כתקנה שהותקנה באושא. וכך נכתב בגמרא במסכת כתובות: "באושא התקינו, שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו שהם קטנים".

בעניין זה כאמור בספרם של גריידי ושלם, נכתב אף בגמרא ועל בסיס הגמרא פסק הרמב"ם בהלכות אישות ובשולחן ערוך. ועוד נאמר בספרם של גריידי ושלם כי:

"התקנה הרבנות הראשית בשנת תש"ד תקנה, אשר לפיה חייב האב במזונות ילדיו עד גיל 15, על פי הסמכות הכללית, העומדת לבית הדין במצבים מיוחדים הדורשים תיקון, על פי האמור בשולחן ערוך, חושן משפט בסימן ב'. התקנה יצרה חיוב משפטי אבסולוטי על האב למזונות ילדיו הקטנים, מגיל גדילה ועד גיל 15, ולמעשה השוותה את תוקף החיוב ואת הוצאתו לפועל כלפי ילדים מגיל 6 ועד גיל 15 – לקטני קטנים עד גיל 6".

היום קיים חיוב של האב לשאת במזונות ילדיו עד גיל 18 במלואם ובין גיל 18 לגיל 21 – באופן חלקי (50%-30%).

בתי הדין הרבניים

אחת הטענות העיקריות לנפקות הפסיקות בנושא המזונות בשיטה שקדמה להלכת 919/15 היא ש"התפיסה המקובלת", שלפיה בדין הדתי ("הדין האישי" ליהודים המיוצג בעיקרו של דבר ע"י בתי הדין הרבניים ותקנות הרבנות), חיוב המזונות חל רק על האב ואינו תלוי במצבו הכלכלי, אינה משקפת את הדין הדתי בצורה אותנטית ושלמה.

בדין הדתי אין לחייב את האב במזונות ילדים שאינם מותירים בידי משאבים מספיקים למחיתו. יתר על כן; החיוב במזונות חל, לפי חלק מהפוסקים, גם על האם אפילו בנוגע לילדים שהם מתחת לגיל שש (ובוודאי שהדברים נכונים לגבי ילדים מעל גיל שש).

בעניין זה נציין את פסה"ד בתיק 1140557/4 בביה"ד הרבני באר שבע בו מסבירים כב' הדיינים הרב אליהו אריאל אדרי, הרב אבידן משה שפנייר והרב אברהם צבי גאופטמן, שהדין הדתי קובע, ותמיד קבע, שיש להתחשב בהוצאות של האב כשהילדים שוהים עמו, ללא קשר לגיל הילד! וכן את דבריו של כב' הרב בן מנחם, מביה"ד האזורי ת"א בכנס לשכת עוה"ד באילת בדצמבר 2018 שם ציין כי לא עלה על דעתם של הדיינים שאב צריך להעביר מזונות לאם גם עבור פרק הזמן שהילדים אצלו. עוד ציין כב' הרב בן מנחם כי "גם במשמורת מלאה יש לבחון את הכנסות שני ההורים. קדם ואמר זאת הרב שפירא על גילאים 0-6 קל וחומר על גיל 6-15".

מכאן שלא זו בלבד שאין לחייב את האב ביותר מיכולתו הכלכלית, אלא שהדין הדתי מאפשר לחייב במזונות גם את האם.

בנוסף לכך יש גם לקחת בחשבון שע"פ הדין הדתי יהודי, בהליכי הגירושין, אין חלוקת רכוש 50-50% (כמקובל בפסיקות בימ"ש למשפחה) אלא כל הרכוש המשותף נשאר בידי האב (בעיקר כדי שיהיה לו מהיכן לממן את המזונות בהם הוא מחויב). בפועל, בתי הדין הרבניים מיישמים חלוקת רכוש של 50-50% בשל כפייה מצד החוק וכך נוצר אבסורד שהאב/הגבר לוקה כפליים.

הערה

כאן גם המקום להזכיר את העובדה שכל ההסתמכות-כביכול על הדין האישי (הדתי) איננה אלא הונאה – כוונת המצטטים מהדין האישי היא אך ורק לאותם סעיפים שפועלים לטובת האישה (ונגד הגבר) ולא לשימוש הוגן ושלם בכל מה שנאמר בהלכה בנושא גירושין.

כל הדיון עד כה לא התייחס כלל לנעשה בבתי הדין הרבניים. בעיקרון, מתוך המגמה "לחסל" את בתי הדין הרבניים ולקחת מהם את סמכויותיהם, נשללה מהם האפשרות לדון במרבית נושאי הגירושין פרט לאקט הדתי. רק בני זוג שמסכימים ביניהם, מראש, להישפט בבית ה"ד הרבניים יכולים לקבל מהם החלטות גם באותם טעמים שבעיקרון נשללו.

כחלק מרצונם לשמר את מעמדם וסמכויותיהם וכדי ליצור אווירת "כדאי לכם להגיע אלינו למשפט גירושין", מנסים מדי פעם הדיינים לחדש הלכות ופסקי דין. כך למשל, הקדימה הנהלת בתי הדין הרבניים והודיעה על פסיקת מזונות שוויונית כחודש לפני שהתפרסמה הלכת 919/15.

אך הם נתונים במלכודת – השמרנות הנובעת משמירה על פרשנויות מיושנות וחלקיות של הלכות הדת גם מסיגה אותם אחורה לא פחות מהחדשנות שהם מנסים לפתות את הקהל וכך למעשה הם עצמם יוצרים אבסורד בין שתי הגישות.

בפועל, ההתנהלות הכוללת שלהם בנושא המזונות אינה שונה בהרבה מהתנהלות בתי המשפט למשפחה.

כחלק מהמאמץ הכללי למנוע מרוץ סמכויות בין בתי המשפט למשפחה לבתי הדין הרבניים חייבים למצוא פתרון משפטי שיחייב את שתי הערכאות הללו לשפוט בדיוק ע"פ אותם הכללים.

הסכמי מזונות

קיימת הלכה פסוקה, לפיה הסכם בין הורים הנוגע למזונות הילדים, לא מחייב את הילדים. הנימוק לכך הוא, שהורים אשר מתגרשים, מעייניהם אינם נתונים דווקא לטובת ילדיהם, אלא לפתרון מהיר של הסכסוך ביניהם והם עלולים שלא להקפיד ולעמוד על האינטרסים של ילדיהם.

על-מנת לדאוג לילדים, נקבעו הלכות, על פיהן, גם לאחר חתימה, אישור ומתן תוקף של פסק דין להסכם גירושין כולל בין בני זוג, כל עוד לא נדונו מזונות הילדים במפורש בבית המשפט, הילדים רשאים, להגיש תביעה עצמאית חדשה למזונותיהם.

תביעה כזו, אינה נחשבת לתביעה להגדלת מזונות, שם צריך להוכיח "שינוי נסיבות מהותי", אלא היא תביעה חדשה, אשר תוצאותיה עלולות להיות הגדלת המזונות.

אם לדוגמה, במסגרת הסכם גירושין, מתחייב האב לתת את כל הדירה לאשתו וילידיה ובמסגרת האיזונים שערכו בני הזוג ביניהם, נקבע בהסכם כי האב ישלם סכום מזונות נמוך, בית המשפט לא יתחשב בויתור הרכושי אשר עשה האב ואם תוגש תביעה עצמאית ע"י הילדים, לאחר אישור ההסכם, רוב הסיכויים שביהמ"ש יגדיל את דמי המזונות.

בפועל, כל גבר צריך לדעת, שההסכם עליו חתם ככל שזה נוגע למזונות ילדים, כל עוד עניין מזונות הילדים לא נדון במפורש בפני ביהמ"ש לענייני משפחה או בפני ביה"ד הרבני, עלול להיות שווה כקליפת .

הדברים עולים אף מע"א 404/70 [ומבע"מ 7916/03](#) שם נאמר כי בית המשפט אינו כבול להסכם שנחתם בין ההורים והוא יבחן את צורכי הילדים במנותק מן ההסכם, על פי התביעה העצמאית העומדת בפניו.

בעניין זה אנחנו מפנים למאמרה של עוה"ד יעל גיל – [מזונות ילדים - הודאות והיציבות בהסכמי גירושין - פס"ד חדש](#).

שיעור גובה המזונות הראוי

כבוד הרב אוריאל אליהו, דיין בבית הדין הרבני נתניה, פרסם באוקטובר 2020 מאמר "[שיעור גובה המזונות הראוי](#)" הקורא להפחית בסדרי גודל משמעותיים את גובה דמי המזונות המוטלים כיום על הגבר בעת גירושין.

במאמרו, המבוסס על מחקר מדעי אמפירי ומעמיק ונסמך על מקורות מהימנים ומקובלים (לוחות גידול ילדים עדכניים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: "למ"ס"), רשות המיסים, מחלקת המחקר של בנק ישראל בשיתוף ביה"ס לכלכלה ומדיניות ציבורית של האוניברסיטה העברית, פורום קהלת לכלכלה משפט וחברה, פרופ' וויליאם קומנור יו"ר הוועדה הכלכלית הפדראלית של ארה"ב, דו"ח ועדת שיפמן, דו"ח ועדת חריס, ועמותת פעמונים), טוען הרב אליהו כי הערכת עלות גידול ילדים והוצאותיהם כמקובל היום בערכאות השיפוט השונות (כל אחת לשיטתה), איננה נשענת על שום מחקר מדעי, על אף היותה מקובלת כ"הלכה פסוקה" ואיננה מבוססת על עובדות מתמטיות-כלכליות אובייקטיביות, ולכן הערכת ערכאות השיפוט לגבי גובה דמי המזונות גבוהה באופן מהותי מהעלות האמיתית.

הרב מסביר בנייר העמדה שמזה כ- 20 שנה מתבססים הדיינים והשופטים על פס"ד של כב' השופטת שטופמן אשר קבעה בשנת 2002 כי צרכיו ההכרחיים של קטין, שאינם דורשים ראיות מפורטות ומהווים "ידיעה כללית ושיפוטית" לחודש, עומדים (אז) על סך של 1,150 ₪ (ללא הוצאות מדור ומחציות). כיום הסכומים המקובלים בפס"ד עומדים על 1,500 עד 2,500 ₪ לחודש בממוצע בבתי המשפט למשפחה ו- 1,200 עד 1,500 ₪ בבתי הדין הרבניים.

הרב אליהו כבר העלה במספר פסקי דין את השאלה – האם מישהו מהדיינים או השופטים עשה בדיקה מפורטת מהם צורכי הקטינים ומהי עלותם האמיתית? האם נבדק הדבר בעזרת גופים מקצועיים?

בנוסף מציין הרב שגם כאשר פנה במסגרת מחקרו ללמ"ס, הובהר לו כי מעולם לא ערכו עבודת מחקר מעמיקה ולא נתבקשו לעשות כן.

כאשר פנה לדיינים בבתי הדין האזוריים ובביה"ד הגדול, לא מצא אחד שיידע לומר על סמך מה נקבעו הסכומים הנ"ל, ופטרו אותו בטענה כי "כך מקובל" ...

"כך מקובל" איננה יכולה להיות טענה משפטית !

ויותר מכך – **שופטים ודיינים אינם כלכלנים ואין להם את הכישורים הנדרשים לפסוק את גובה המזונות !**

הדיין/השופט מחויב לדון דין אמת ולפיכך אין לו לסמוך על השערות לא מבוססות, אע"פ שהתקבלו בפסיקות קודמות ובפרקטיקה של ביהמ"ש ובתי הדין הרבניים כל עוד אין סימוכין בהלכה ו/או בחוק לפסיקה כזו.

הגיע הזמן לתת לאנשי המקצוע בתחומי הכלכלה והסטטיסטיקה לומר את דברם, ולתת לפסיקה המשפטית כלי מדידה מדעיים/אובייקטיביים בכדי להגיע לפסיקה הנכונה, הוגנת וכזו שלא תגרום לירידת ערכו של בית המשפט בעיני העם.

הדיין מציין במאמר עוד עובדה מעוררת דאגה – עיבוד הנתונים שבקש מהלמ"ס ארך כשנה וחצי, כאשר במהלך הזמן נוצר קשר גם בין משרד המשפטים ללמ"ס, ומונתה נציגה ממשרד המשפטים שהביאה את העמדה של משרד המשפטים.

לאחר שנבנו הלוחות הסופיים, התעוררה דרישה במחלקה לייעוץ וחקיקה של משרד המשפטים שלא לפרסם את התוצאות, בטענה שהתוצאות רגישות, ובמילים אחרות, לא מתאימות "לקונספציה" השלטת כיום בבתי המשפט.

דרישת זו של משרד המשפטים בלמה את דרישתו לפרסם את התוצאות באופן רשמי, ומצד שני, הובהר על ידי הלמ"ס כי הלוחות אשר מפורסמים כך לראשונה, מעודכנים לשנת 2020, וניתן להשתמש בהם לצורכי פסיקת דמי המזונות.

נייר העמדה של הרב אוריאל אליהו מדגיש את העובדה שכאשר האב משתכר בשכר הנחשב כבינוני או נמוך, לא ניתן לחייב אותו לזון מעבר לרמת החיים שלו-עצמו, בחינת לוחות הלמ"ס, מוכיחה כי הסכומים אותם נוהגים אנשים להוציא עבור צורכי ילדיהם נמוכים באופן דרמטי מהסכום הנהוג בפסיקה ובנוסף, ואולי חשוב יותר, הנתונים מראים שכאשר יש יותר מילד אחד במשפחה, העלות הממוצעת לילד נמוכה עוד יותר.

נדגיש כאן כי גם חישוביו של הרב אליהו, כמו חישוביהם של שבעת הגורמים שהוזכרו מעלה, עליהם הסתמך הרב אליהו במחקרו הגיעו למסקנה שעלות המזונות (בסיס) לילד צריכה להיות קצת פחות מ-700 ₪ לחודש (בעוד הפסיקה המקובלת גבוהה פי 2-4 מסכום זה).

המודלים השונים בהם השתמשו כל אותם גורמים הביאו לתוצאות מספריות קצת שונות זו מזו אך אין זה משנה כלל – כולם נעים סביב אותו מספר של קצת פחות מ-700 ₪ לחודש.

הערה

עוד עובדה שמחזקת נקודה זו היא גובה המזונות המשולם ע"י המל"ל במקרים בהם נאלצת האם לגבות מזונות דרכם – המל"ל משלם סכומים נמוכים מחצי מהסכומים המקובלים בפסיקות בבתי המשפט לענייני משפחה.

ערכאות השיפוט מביאות לכך שאבות גרושים רבים לא יכולים להלין את ילדם בביתם עקב מצבם הכספי הקשה, מצב שמתרחש בהנחית ותחת חסות המדינה.

נייר העמדה של הרב אוריאל עוסק גם בחיובי המדור, ומגלה שלא נבדק באמת כמה הקטינים מוסיפים לעלויות המדור של האם בהיותם מתגוררים אצלה, וכן; לא נלקחה בחשבון העובדה, שבכל מקרה, האם הייתה צריכה לשכור דירה לעצמה לאחר הגירושין גם אם הקטינים לא היו חיים אצלה כלל.

נקבע כלל שרירותי של חיוב 30% משכר הדירה עבור הקטין הראשון, 40% עבור השניים הראשונים ו-50% עבור שלושה, למרות שנתוני הלמ"ס (ושאר הגופים שעליהם הסתמך) מראים כי **עלות מדור הקטינים נמוכה בהרבה ממספרים אלו.**

הרב אליהו אוריאל בחן את כל המודלים ששימשו את מקורותיו (כאמור מעלה: הלמ"ס, רשות המיסים, בנק ישראל בשיתוף האוניברסיטה העברית, פורום קהלת, פרופסור קומונור ועמותת פעמונים) ומצא ביניהם מספר הבדלים שהביאו לתוצאות מספריות מעט שונות זו מזו, אך, מבחינתנו, **הבשורה העיקרית בניתוח זה היא שעלות המזונות הכוללת (בסיס, לא כולל מחציות ומדור) לילד לחודש צריך להיות (נכון ליום כתיבת המחקר) כ-700 ₪ בלבד (פחות ממחצית הסכומים הנפסקים כיום בביהמ"ש למשפחה).**

נזכיר כי בסכום זה צריכים ההורים לשאת במשותף, לפי יחס הכנסות, ולא רק האב/הגבר בלבד.

הערה

פרופ' בועז צבאן, ראש קבוצת המחקר מתמטיקה, כלכלה וילדים וחבר בסגל המחלקה למתמטיקה באוניברסיטת בר-אילן, בחן לעומק את מאמרו/מחקרו של הרב הדיין אוריאל אליהו ואף כתב לגביו ד"ח מדעי, אשר מעניק משנה-תוקף לממצאי המאמר/מחקר.

ההגינות מחייבת לציין שמאמרו/מחקרו של הרב הדיין אוריאל אליהו נתקל בתגובות קיצוניות לחיוב ולשלילה וכי לא התקבל בברכה (בלשון המעטה) בקרב קהילת הרבנות הראשית (עד כדי יציאה מפורשת ונוקשה נגד) כפי שמשתמע מפסה"ד של הרב הראשי לישראל הרב דוד ברוך לאו – נשיא ביה"ד הרבני הגבוה, הרב אליעזר איגרא והרב מיכאל עמוס בתיק פד"ר 1241751/2.

גביית מזונות דרך המל"ל

חוק המזונות (הבטחת תשלום), תשל"ב-1972 נועד לסייע לאישה (הזוכה) ולילדיה, שבידיהם פס"ד למזונות, אשר אינם מקבלים את התשלום מהחייב בהם.

לדמי מזונות משולמים ע"י המל"ל זכאים אישה או ילד, תושבי ישראל, שבידיהם פס"ד למזונות מן החייב במזונות, ובלבד שהחייב היה תושב ישראל ביום מתן פסה"ד (או שהיה תושב ישראל לפחות 24 חודשים מתוך 48 החודשים שקדמו למתן פסק הדין). המל"ל משלם לזוכה תשלום חודשי, וגובה מן החייב את הסכום שחויב בו בפס"ד למזונות¹⁵. יצוין, כי להכנסות האישה מעבודה ולהכנסותיה שלא מעבודה, השפעה על גובה הסכום שנקבע בתקנות הביטוח הלאומי.

כדי שאישה תהא זכאית לקבל דמי מזונות מהמל"ל עליה לעמוד במבחן ההכנסות – יש תקרות ברוחות לפיהן יקבע גובה הקצבה בהתאם להכנסתה של האישה. הקריטריונים הם בין היתר – גילה של האישה, מספר הילדים שיש לה, האם נישאה מחדש אם לא ועוד.

ועוד דבר שחייבים להדגיש – המל"ל איננו משלם לזכאית את מלוא הסכום כפי שנפסק בביהמ"ש/ש/בביה"ד אלא סכום שנקבע (ראה: "חישוב סכום דמי מזונות") (מראש) נמוך בהרבה מהסכומים המקובלים בפסיקה (ורק (ואם) אחרי שהמל"ל משלים את תהליך הגביה מהאב, הוא משלים לזכאית את מלוא הסכום.

לפירוט מלא ראה דף "חישוב סכום דמי מזונות" באתר המל"ל.

תשלומים אחרים ע"י המל"ל

ואם כבר נגענו בתשלומים המתקבלים ע"י המל"ל (לנשים בלבד !!!) הרי שכדאי להזכיר כי אימהות מקבלות גם:

★ דמי לידה (בתוספת קצבה מיוחדת לשמירת הריון) ומענק אשפוז.

★ קצבת ילדים.

★ מענק לימודים.

★ וכן – במקרה והילד זכאי לקצבה כלשהי (סיעוד, נכות וכיו"ב), היא משולמת לידי האם.

ברור שבגישה שוויונית, תשלומים אלו צריכים להתחלק בין ההורים באותו יחס בו מתחלקים המזונות, שהרי שניהם נושאים בעלויות גידול הילדים !

¹⁵ יש לשים לב במיוחד לעניין זה – ביהמ"ש פוסקים לרוב סכום גבוה בהרבה מהסכום הקצוב ע"י המל"ל לזכאים. המל"ל גובה מהחייב ע"פ פסה"ד בעוד הוא משלם לזכאים ע"פ תקנות המל"ל. לאן בדיוק הולך ההפרש ???

בפועל בתי המשפט מוסיפים קצבאות אלה למזונות שהאם מקבלת ולא מנכים אותן מהתשלום שמשלם האב.

האספקט המגדרי – הפרשי שכר

לעיתים קרובות עולה הטיעון (בעיקר מצד ארגוני הנשים) כאילו והעברת הכספים המסיבית בחסות "מזונות ילדים" מגברים לנשים באה כדי לפצות על הפרשי השכר במקומות העבודה (ע"פ התעמולה – כ-32%. ראה פרק "מיתוס פערי השכר" בעמוד 70)

שני טיעונים מרכזיים נגד עניין זה:

★ גם אילו היה הטיעון של הפרשי שכר בגובה של כ-32% בין גברים לנשים נכון, מגוחך יהיה להשתמש בו להצדקת "מזונות ילדים" גבוהים – האם סביר בעיני מישהו שאת הפרשי השכר בין גברים לנשים צריכים לממן רק הגברים הגרושים? ומה עם הרווקים? והאלמנים? הם לא אזרחים שווים זכויות וחובות?

★ הטיעון כאילו ויש הפרשי שכר של כ-32% בין גברים לנשים מבוסס על ניתוח מוטעה של הנתונים כמו השוואה על בסיס שאינו זהה (שעות עבודה, למשל או בחירת מקצועות דלי-משכורת).

לצורך נייר העמדה הזה נביא את [הדו"ח שפרסמה הדס פוקס במכון טאוב](#) המוכיח שרוב פערי השכר נובעים מגורמים מוסברים וידועים, בדומה לממצאים של מחקרים אחרים שנעשו בעולם.

האמידה במחקר כללה את מלוא הנתונים שהובאו בחשבון במחקר (ניסיון, היקף משרה, משלח יד, לאום וציוני בגרות ופסיכומטרי) והותירה פער שכר בלתי-מוסבר של 6% בלבד (שהוא כמעט בגדר הטעות הסטטיסטית המקובלת!), ובהחלט ייתכן שלו היו עומדים לרשות החוקרת נתונים נוספים (למשל מקצוע ברמת פירוט גבוהה יותר או דרגה ניהולית) הפער היה קטן אף יותר.

לבור את המוץ מהתבן

עניין המזונות מוצג לעיתים קרובות בצורה מבלבלת – למעשה תחת הכותרת "מזונות" נכללים שלושה דברים שונים במהותם:

★ "מזונות" – (להלן יקראו "בסיס" כדי למנוע בלבול עם המונח הכללי מזונות) שהם צרכי הבסיסיים/ההכרחיים של הילד הכוללים: מזון, ביגוד, הנעלה, ביטוח בריאות חובה והוצאות רפואיות רגילות וכיו"ב. הוצאות שבלעדיהן לא אפשרי לחיות.

★ "מחציות" – (לפעמים גם "הוצאות חריגות") הוצאות אקראיות/לא צפויות וחורגות ממסגרת הבסיס כמו – הוצאות החינוך, הבריאות והתרבות של הקטינים שמשנתנה מעת לעת ואינה קבועה, חוגים שונים, טיולים, שעורי עזר, צרכים רפואיים חריגים (שאינם מכוסים בביטוח הבריאות), טיפולי שיניים שאינם מכוסים בביטוח, טיפולי פסיכולוגים וכיו"ב.

★ "מדור" – השתתפות בחלקו היחסי של הילד בעלות המגורים, כולל שכר הדירה והוצאות נלוות כמו חשמל, מים, ארנונה וכיו"ב.

אך הנ"ל אינם מהווים את כל הסיווגים האפשריים וכן, על כך גם צריך להוסיף הבהרה חשובה:

המינוחים השונים בנושא המזונות, כפי שתראו בפרק זה, משמשים בערבוביה ובצורה מאד לא מדויקת, ולא פעם תורמים בצורה קשה לבלבול וחוסר האונים שהם מנת חלקם של המתגרשים ותורמים למתח הנפשי וללהבות המאבק שפגיעתם רעה בעיקר בילדים. לפני שמתחילים את הדיון בנושא מזונות חייבים להגדיר בצורה מדויקת את כל המינוחים כדי למנוע בלבול ביניהם ושימוש שגוי.

הדוגמה הבולטת ביותר היא המונח "מזונות" עצמו אשר, כפי שכבר הראינו, מתחלק ל-3 נושאים שונים.

ועוד יותר מכך – באמרנו "מזונות" הכוונה, ברוב המקרים, לסכומי הכסף שצריכים לעבור מיד ליד בין ההורים כדי לממן את צרכי הילדים. אבל, בפועל, לסכומי הכסף הללו צריך לקבוע שם אחר, שונה ונפרד (אנחנו מציעים: "**דמי איזון מזונות**") בדומה למונח איזון משאבים המשמש רבות בתיקי גירושין) אשר יצביע במדויק על פירוש המונח.

דמי איזון מזונות נובע מהעובדה שאם אנחנו יוצאים מתוך ההנחה הבסיסית שטובת הילד תהיה אחריות הורית משותפת (ממסקנות ועדת שניט וכן מהמאמר¹⁶ "[111 מומחים בינלאומיים מארצות שונות מסכימים כי תימוקות ופעוטות זקוקים לטיפול לילי של שני ההורים אחרי פרידה או גירושין](#)") ועוד מאמרים רבים), **ממנה נובעים הסדרי שהיה שוויוניים**, כלומר – מעצם מהות העניין, **כל אחד מההורים כבר נושא בעלויות הילדים בזמן שהם שוהים אצלו**, בסדר גודל של כ-50%, ונשאר רק לאזן ביניהם (ע"פ יחסי ההכנסות בין ההורים) לקביעת הסכומים שיעברו מיד ליד שהן רק דמי איזון מזונות ולא "מזונות" כפי שלרוב מכנים אותם.

בסיס

מספר שיטות מתמטיות שונות הוצגו בין המסמכים השונים לחישוב סכום המזונות הבסיסי – אותו סכום שהוא המינימום ההכרחי לצרכי הילד וכולל את ההוצאות על מזון, ביגוד, חינוכו ובריאותו, כאשר לכל שיטה היתרונות והחסרונות שלה (פירוטן תוכלו למצוא במסמכו של פרופ' בועז צבאן "[חישוב הוצאות ילדים בתא המשפחתי: הלכה ומעשה](#)").

לדעתנו השיטה הנכונה ביותר תהיה לשלב בין הצעת מכון קהלת (במסמך "[קביעת דמי מזונות וחלוקתם בין ההורים](#)") של ד"ר יואב מזא"ה, אריאל קרלינסקי ומיכאל שראל, לבין הצעתו של פרופ' בועז צבאן המתפרסת בין המסמכים "[חישוב הוצאות ילדים בתא המשפחתי: הלכה ומעשה](#)" ו"[תשלומי מזונות תוך שימור יחס הכנסות ההורים – סתירות בפרקטיקה המשפטית ופתרונות מעשיים](#)".

בכל מקרה יש להקים צוות (אנו ממליצים שיהיה בראשותו של [פרופ' בועז צבאן](#)) של מתמטיקאים, כלכלנים, רואי חשבון ואקטואריים אשר יבחן את כל השיטות הנ"ל ויבחר את זו הקרובה ביותר למציאות. הנוסחה מבית יוצר כזה תתורגם לאלגוריתם ואח"כ לתוכנה (אפליקציה) שתשמש (ע"י רשם ביהמ"ש שהוא פקיד לצורך חישוב מזונות, בדומה לרשמי הוצ"פ) לחישובים הנדרשים לקביעת סכומי המזונות לסוגיהם השונים. יש לזכור שנוסחה זו מביאה פתרון רק לאומדן צרכי הילד ולא מתייחסת לחלוקת הנטל הכלכלי בין ההורים, אך ברור גם שהסכומים שיתקבלו מנוסחה זו צריכים להתחלק בין ההורים ע"פ מודל איזון המזונות המוצע כאן במסמך זה.

מחציות/הוצאות חריגות

מלבד הוצאות האחזקה השוטפות (**בסיס**) של הקטינים, יש להם גם הוצאות חינוך, בריאות ותרבות שמשתנות מעת לעת. בהתאם לכך (כמו במזונות בסיס), יש לאזן אף רכיבים אלו בין ההורים, ככל שיחולו, בהתאם למודל איזון המזונות המוצע להלן במסמך זה.

מזור

בגלל מורכבות הנושא (בעלות/שימוש בדירת המגורים של הזוג לפני הגירושין, מעבר להורים, שכירת או קניית דירה וכיו"ב) וריבוי האפשרויות שכל אחת מהן עלולה להתדרדר למלחמה חדשה (למשל – שכירת דירת פאר), ועל בסיס ההנחה שטובת הילדים דורשת מההורים לדאוג למקום מגורים נאות לילדים שישהו שם בזמנים כפי שנקבע בהסכם (או פסה"ד), אנחנו מאמינים כי הדבר הנכון ביותר לעשות בנושא זה הוא להורידו לחלוטין מהפרק ולהוציאו ממערכת המשוואות הפיננסיות שמלוות את תהליך הפרידה.

¹⁶ שאף התקבל ופורסם ע"י הסתדרות הפסיכולוגים בישראל ...

הרי ברור וידוע שמטרתנו הסופית היא טובת הילדים – מה שמוביל את ההורים לחפש פתרון דיור מיטבי לילדים, כל אחד כפי יכולותיו, ולכן אין מקום לשום סוג של "איזון" פיננסי בעניין זה כפי שאנחנו עושים בענייני המזונות (בסיס) והמחציות.

יחד עם זאת, ייתכן ויש מקום לשקול איזון הוצאות אחזקת המדור של כל אחד מהצדדים.

יש לזכור – על מנת למנוע מאבקי גירושין מרים ומיותרים, ככל שאומדני המזונות ישקפו באובייקטיביות את השיעור האמיתי/המציאותי של עלות גידול הילדים ואת שיעור ההשתתפות של כל אחד מההורים, כך יפחת התמריץ למאבקי גירושין.

תזכורת

100 תנית
בסיס היטים הציונות הדתית

רפורמה בדיני המשפחה

קביעת רף מזונות לפי יחס ההכנסות ולפי חלוקת זמני השהות בין ההורים

סוגיית קביעת המזונות בין בני זוג הינה סוגיה יהודית וחברתית מהמעלה הראשונה שדורשת טיפול מעמיק ומיידי. במשך שנים בשל סיבות רבות, לעיתים מוצדקות יותר ולעיתים לא מוצדקות, נותרו הורים רבים קרועים בין המשך קיום חיים בכבוד לבין חובת תשלום מזונות ילדיהם לפי פסיקת בתי הדין הרבני או בתי המשפט לענייני משפחה.

מעט לעת מתפרסמים פסקי דין בנושא מהם עולה בבירור כי על אף הנחיצות בסטנדרט אחיד ובהלכה פסוקה וברורה, אין דין ואין דיין. כל שופט או דיין ראשי לפסוק איזה סכום שהוא רואה לנכון לתשלום מזונות ללא שום הגיון מסדר.

מה גם שעל פי החוק החל חיוב תשלום המזונות הינו החיוב ברמה הגבוהה ביותר וקודם לגבייה לפני כל חוב אחר, ואפשר לגבות אותו משכר ההורה גם אם אין לו במה לחיות.

כמובן שיש הגיון רב בעליונות החוב, שכן אדם נדרש בבסיס האחריות שלו כהורה לדאוג לילדיו, אולם המחלוקת כאן היא לא על עצם חוק החוב אלא על מי חל החוב ועל גובהו. מדוע חלוקת המזונות אינה שיוויונית ומביאה את ההורה הנושא בנטל המזונות למצב שאין לו ממה לחיות בכבוד בעצמו.

הציונות הדתית
בצאלל סחורייץ

100% % **ממשלת ימין** **ציונות דתית**

איור 12 – מתוך עלון הבחירות של הציונות הדתית (1 מתוך 2)

נסיד
100
תבנית
הצינות
הדתית
דיני משפחה

התנהלות המדינה, בתי המשפט ובתי הדין בסוגיה מביאה במצטבר לעשרות אלפי הורים הקורסים תחת עול המזונות. ילדים רעבים כפשוטו, כאשר נמצאים במשמורת האב, אפליה חמורה על רקע מגדרי בו האב מופלה לרעה אל מול האם, מאבקים יקרים, נמשכים ומכוערים הפוגעים בילדים ובהמשך גידולם במשפחה מפוצלת אך תומכת ובזבוז שעות שיפוט רבות בשל חוסר בהירות וקביעה ברורה של מזונות הילדים.

מה נעשה בכנסת הקרובה כדי לדאוג לתיקון עול המזונות הלא שיווני?

נביא שורת תיקוני חקיקה ברוח החלטת מועצת הרבנות הראשית בנושא. ובהתאם לעקרונות שנקבעו בפסיקת ביהמ"ש העליון:

- ✓ נקבע בחקיקה כי ברירת המחדל בגירושים היא משמורת משותפת וחלוקת זמני שהות שווה – נקודת המוצא היא ששני ההורים אחראים לגידול הילדים בצורה שווה. למעט אם בית המשפט ימצא סיבות המצדיקות לעניין לפסוק אחרת בהתאם להמלצות ועדת שניט.
- ✓ נפעל לביטול "הדלתיים הסגורות" בפרסום פסקי דין כברירת מחדל בבתי המשפט – שקיפות בהליכים בבתי המשפט ובתי הדין על מנת לחשוף לביקורת את פסיקות בתי המשפט חאת תוך שמירת חסיון הצדדים.
- ✓ נבטל את סעיף 8(ב) לחוק הגנת השכר התשי"ח-1958. – בכך תבוטל האפשרות לעקל את כל המשכורת של הורה לטובת גביית תשלום מזונות ילדים – כל אדם זכאי למינימום משכורת שתשאר לו כדי להמשיך ולחיות את חייו.
- ✓ נקבע בחקיקה דמי מחייה מינימאליים להורה על פי מצבו האישי והתעסוקתי שיהיו מוגנים מפסיקת דמי מזונות.
- ✓ נקבע בחקיקה מנגנון חישוב אחיד לדמי מזונות, בהתאם להכנסות ההורים, גיל הילדים ומספרם, ולחלוקתם בין ההורים בהתאם לחקיקה ולהערכות עלות גידול ילדים ע"י גופי מקצוע כלכליים ממשלתיים וחופי ממשלתיים.
- ✓ נקבע בחקיקה מנגנון תפעולי יעיל ומהיר שיאפשר הגשת בקשות לקביעה מחודשת של גובה המזונות לבני זוג שיחפצו בהתאמת גובה המזונות לדמי המזונות המעודכנים.
- ✓ נקדם הכשרה מקצועית לשופטים ודיינים לטיפול בניכור הורי.

הצינות הדתית
בצלאל טונוורץ

100%
ממשלת ימין
צינות דתית

איור 13 – מתוך עלון הבחירות של הצינות הדתית (2 מתוך 2)

המלצותינו

כאמור מעלה – הקמת וועדה המורכבת אך ורק ממתמטיקאים, כלכלנים, רו"ח וכיו"ב שתשב ותשקול את כל השיקולים המפורטים מעלה ותוציא מודל מתמטי שיקבע באופן מדעי, מדויק ועקבי, את גובה המזונות.

מיתוס פערי השכר

ואם כבר בענייני כספים עסקינן, נזכיר גם עוד 'אגדה אורבנית' המשמשת בסיס לטענות ארגוני הנשים על חוסר שוויון **בביכול** – פערי השכר.

אנו שומעים לעתים קרובות בתקשורת על פערי שכר, או פערי השתכרות, בין גברים לנשים. הטענה המרכזית היא שנשים משתכרות כ-70% משכרם של גברים, על אותה משרה. זו כמובן שגיאה לכל הפחות, כפי שיתבאר להלן. הנתונים והמחקרים בתחום מצביעים על כ-2-3% הפרש בין משכורתו של גבר לזו של אישה באותו תפקיד ובאותן שעות. ללא התחשבות בפרמטרים נוספים כגון: זמינות לתפקיד, היקף משרה, סיכון, חופשות מחלה וכיו"ב.

לא נפרק כאן את כל הטענות של המיתוס, כי יש הרבה ראיות ודוגמאות לשקריותו, אך פטור בלא כלום, אי אפשר; במאמר-מחקר שפרסמה ריקי ממן במקור ראשון ב-12 למרץ 2021, היא נתנה הסבר סביר והגיוני ואף נתמך עובדות לכך שבפועל, בהשוואה הוגנת תוך קיזוז גורמים מטי-עובדות, הפרש השכר בין גבר לאישה עבור אותה משרה ובהיקף שעות זהה, הוא לכל היותר 2-3%. תקציר הכתבה:

פערי השכר בין נשים לגברים אינם בהכרח אפליה

לפי מחקרים, ההבדלים נובעים משעות עבודה מעטות יותר ומבחירה במקצועות מכניסים פחות

ריקי ממן
יום האשה שצוין השבוע העלה שוב את סוגיית פערי השכר בין המגדרים. המספרים ברורים לכאורה: השכר הממוצע לגבר מגיע ליותר מ-12 אלף שקלים בחודש, בעוד שכרן הממוצע של נשים הוא 8,654 שקלים – פער של 31.6 אחוזים. ההסבר הרווח גרס שזו אפי' ליה לטובת הגברים. אך כשבודק נים לעומק את הגורמים לפער, כפי שעשתה הדיס פוקס ממכון טאוב במחקרה, המסקנות שונות. כאשר לא בודקים את השכר החודשי אלא את השכר לפי שעה, הפער מצטמצם למחצית: 16 אחוזים. נשים עובדות במי שרות חלקיות יותר מגברים, ושעות העבודה שלהן פחותות

באופן ניכר.
בשנת 2018, 68 אחוזים מהנשים בישראל עבדו במשרה מלאה, בהשוואה ל-87 אחוזים מהגברים. משרה חלקית עם פחות שעות עבודה מתגמלת פחות, כלי קשר למין העובד. מרבית לנופי בכך שישראל ניצבת במקום השלישי בין מדינות OECD בפערי השכר בין המגדרים, אבל לנתון הזה יש להזמיר את הפער בישראל בין שעות העבודה של גברים ונשים במשרה מלאה, שהוא הגבוה ב-OECD.

גם כשבוחנים את שאר רית הפער מגלים סדרת בחי' רות שמשפיעות עליו. הגורם השני בחשיבותו הוא ההבדלים בבחירת משלח יד: נשים בוחרות מקצועות מכניסים פחות, ושיעור

הנשים העובדות במקצועות הטי' כנולוגיים נמוך שיעור ניכר. שיעור הסטודנטיות במקצועות הטכנולוגיים כאקדמיה נמוך ועומד על כ-30 אחוזים בלבד. כשמשקללים את כל אלה פערי השכר מצטמצמים לאחוזים ספרים. את אלה אפשר לשייך ליכולת מיקוח שונה בין גברים לנשים, או למדדים אחרים שטרם נבדקו אבל לא בהכרח מצביעים על אפליה.

הטענה הרווחת והפשטי' נית שמשעות פערי השכר היא שבתחום העסקים מעריכים אישה ככשביעים אחוזים מגבר, לכל היותר, רחוקה מהמצוי'אות. עיקר הפער בשכר הסופי נובע מבחירות חיים שונות, ומהערי' תן של נשים לעבוד פחות שעות ובתחומים מתגמלים פחות.

במחקר שבתן את פערי השכר בין המינים באירופה נמצא פער של 12 אחוזים בצד רפת, 15 אחוזים בגרמניה וכמ עט 30 אחוזים בבריטניה. אבל כשמשווים משרות באותה רמה, הפער מצטמצם מאוד: בצרפת ל-4 אחוזים, בגרמניה ל-3.6 אחוזים ובבריטניה ל-9.3 אחוזים. וכשבדקים משרות באותו היקף ובאותה הגדרת תפקיד – הפער מצטמצם בכל המדינות לפחות משלושה אחוזים.

הריון בפערי השכר מבוסס על הנחה סמויה שלפיה שכר גבוה מעיד על מעמד וחשיבות. אך אם גברים מזוויחים יותר אבל עובדים במשרות תובעניות יותר ועם פחות זמן לעצמם ולמשפ' חתם, אולי יצא שרכם בהפסדים (יומן)

איור 14 – תקציר הכתבה של ריקי ממן בעניין פערי שכר

מאמר זה רק השלים את הידוע כבר מזמן – תלונות על בביכול קיפוח בשכר אינו אלא ביסוי לניסיון של ארגוני הנשים לגייס כספים ותקציבים לצרכי-בביכול קידום הנושא. ראינו זאת עוד לפני המחקר של ריקי ממן כאשר התפרסם הסיפור של שכר העובדים בחברת Google בשנת 2019 (פורסם גם ב-TheMarker) – "כשגוגל ערכה לאחורונה מחקר כדי לבדוק אם היא משלמת פחות לנשים ולבני מיעוטים אתניים, היא גילתה לתדהמתה כי דווקא גברים לבנים הם שמשלמים בה פחות מנשים. גוגל עורכת את המחקר הזה – שהוביל אותה להעלות שכר לאלפי גברים – בכל שנה, אולם הממצאים האחרונים מגיעים על רקע לחץ גובר שהופעל על גוגל ועל חברות טכנולוגיה נוספות לטפל באי שוויון".

איור 15 – גוגל ערכה מחקר לבדיקת הטענות בדבר קיפוח נשים בשכר

אגב, זה לא רק Google, גם חברות ישראליות גדולות חויבו בחוק לדווח על הפרשי שכר בין נשים לגברים וראה זה פלא – בדו"חות שהגישו נתגלתה אמת דומה לסיפור של גוגל...

עוד הפרכות וטיעונים למיתוס פערי השכר:

★ מאמר של גיא נבו בבלוג – [פער השכר – אגדה פמיניסטית](#) 2019.

★ בלוג בנושאי כלכלה וחברה – הדס פוקס – [ממה נובעים פערי השכר בין גברים לנשים?](#) 2017.

★ מחקר שוודי שמתאר שאפליה בשכר היא דווקא נחלתם של גברים בחברות שנשלטות ע"י נשים – [מאמר ומחקר](#). 2021.

★ [סרטון קצר](#) של פרופ' ג'ורדן פיטרסון על הנושא.

מחקר של מרכז טאוב – [חלוקת עבודה: פערי שכר בין נשים לגברים בישראל](#) 2017.

המלצותינו

להתחיל להבין שהאגדות האורבניות שמפיצות ארגוני הנשים לא נועדו כלל לשיפור מצבן של נשים אלא למילוי קופתן של הארגונים !!!

אכיפת פס"ד להסדרי שהייה

פתח דבר

מלחמת "חרבות ברזל" (כמו מגיפת הקורונה) הציפה בעיה מוכרת היטב לכל הורה גרוש (ואפילו בעצמות גבוהה), של ביטול הסדרי שהייה עם הילדים בטענות שונות ומשונות ובניגוד להחלטות ביהמ"ש ו/או הסכמי הגירושין. בעיה זו היא מנת חלקם לא רק של ההורים המגויסים למילואים, אלא גם של הורים גרושים שנפגעים מכך שההורה השני לא מקיים את החלטות בית המשפט ו/או הסכמי הגירושין בנושא הסדרי שהייה ועושה דין לעצמו בטענות שונות ומשונות כמו: מגורי ההורה השני "לא בטוחים מספיק...", "זה לא היום שלו..." וכיו"ב.

המשטרה שהייתה אמורה לטפל בנושא (אכיפת הסדרי שהייה, כמו כל החלטה/פס"ד חוקית אחרת) אינה נוקפת אצבע בנושא ולא עושה דבר לתיקונו.

הבעיה

יש, באופן כללי, בעיה גדולה מאוד בכל הנושא של אכיפת הסדרי שהייה (שהם "**הוראה חוקית**" על-פי הגדרת החוק) על-ידי משטרת ישראל.

בניגוד לדברים שנאמרו ע"י נציגי המשטרה בוועדה המיוחדת לזכויות הילד (שנערכה ביום רביעי, 28 בפברואר 2024, י"ט באדר תשפ"ד, בשעה 09:30), המצב בשטח מציג תמונה שונה לחלוטין, משטרת ישראל **איננה פועלת, על פי רוב, בכל הנושא של אכיפת הסדרי שהייה בין הורים גרושים !**

תופעה זו שכיחה במיוחד כאשר ההורה "**המשמורן**" הוא זה שמפר את החלטות השיפוטיות בנושא (וברוב המקרים זו האישה).

הסיבות לכך נעוצות בעומס של עבודה וקושי גדול להתמודד עם הסיטואציה כאשר ישנה מעורבות רגשית של השוטרים (שוטר לא מוכן ויכול להוציא ילדים בכוח מהבית), חוסר בהוראות מתאימות במשטרה ותיעדוף נמוך.

בנוסף, השוטרים מסירים לא פעם אחריות ומפנים את ההורה שנפגע לבית המשפט על מנת לקבל שם את הסעדים הנדרשים.

ולראייה – כמעט ולא מוגשים כתבי אישום בנושא הנ"ל וכמעט כל התלונות נסגרות לאחר ימים בודדים בלי שההורה המפר מוזמן אפילו לברור או חקירה.

בעיה נוספת באכיפה היא בתי המשפט אשר עמוסים בבקשות וזמן שיפוטי יקר מאוד מתבזבז על בקשות של אכיפת הסדרי שהייה וכך – בקשה תידון בזמן מינימום של 20 יום כאשר זמן הורה-ילד, חשוב מאין כמותו, מתבזבז שלא בצדק.

דבר נוסף שצריך לזכור הוא ש**בתי המשפט אינם רשות אכיפה אלא רשות שופטת**. אי אפשר לצפות שבת-המשפט יוציאו את זמנם היקר לריק לנוכח צד אחד אשר פועל בנקמנות מתוך מקום של רצון לניתוק ההורה השני מהילדים, גם אם זה מנגד לפסיקה עצמה.

תופעה נבזית זו מקבלת תהודה חזקה מאד (ובואבת במיוחד) כאשר ההורה הנפגע הוא חייל/ת שיוצא/ת מאזור הקרבות, לעיתים רחוקות, לחופשה קצרה בבית וההורה השני לא מאפשר לו להיפגש עם הילדים (מה שייתכן גם, למרבה הצער, הפעם האחרונה שהם יתראו !!!).

יש, לדעתנו, בנמצא פתרון זמין, נכון והגיוני וחשוב מאוד על-מנת לעשות שינוי בעניין האכיפה.

הפתרון המוצע

הורים רבים שהופכים להיות קורבנות של ההפרה, כבר אינם פונים למשטרה כלל **מתוך מקום של חוסר אמון** שקיים מול המערכת ומתוך תחושת אכזבה מוכרת על כך שקולם לא ישמע ובעייתם לא תטופל.

מה שבאמת חשוב לאותם קורבנות, יותר מכול, זה לראות את הילדים.

הפן הפלילי פחות רלוונטי כי ממילא אין כמעט ענישה בנושא הנ"ל.

המצב כיום – ההוצאה לפועל כפתרון מידי

על-פי סעיף 62 **לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967**, יש לרשם ההוצאה לפועל (להלן: "**הוצע"פ**") סמכות לפעול לאכיפת פסק-דין של הסדרי שהייה אך רק לאחר שיש החלטה שיפוטית המקנה לו את היכולת לאכוף את הנושא.

פרק ו': ביצוע בעין

מסירת קטין [תיקון: תשל"ח, תשנ"ה, תשס"ט, תשע"א-2]

62 (א) הורה פסק הדין למסור קטין, או לאפשר מגע, התראות או קשר בין הורה לבין ילדו הקטין שאינו נמצא בהחזקתו, או לעשות כל דבר אחר בקשר לקטין, ונקבע בהחלטה שהביצוע ייעשה באמצעות ההוצאה לפועל, ינקוט מנהל לשכת ההוצאה לפועל בכל הצעדים הנדרשים לביצוע פסק הדין, והוא יסתייע לשם כך בעובד סוציאלי שמונה לפי חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים), תשט"ו-1955.

(ב) קבע מנהל לשכת ההוצאה לפועל שפסק הדין אינו ניתן לביצוע אלא על כורחו של הקטין והיה הקטין, לדעתו של מנהל לשכת ההוצאה לפועל, מסוגל להבין בדבר, או שהיו קשיים אחרים בביצוע פסק הדין, רשאי רשם ההוצאה לפועל לפנות לבית המשפט שנתן את פסק הדין בבקשת הוראות.

שכלול הפתרון

כדי להפוך את הפתרון המוצע למעשי ואפקטיבי יותר יש לבצע את הצעדים הבאים:

1. **תיקון סעיף קטן (א) –** כך שרשם הוצל"פ יוכל לפעול לאכיפת פס"ד בנושא הסדרי שהייה גם ללא החלטה של בימ"ש – לאחר המילים "**בקשר לקטין**", ימחקו המילים "**ונקבע בהחלטה שהביצוע ייעשה באמצעות ההוצאה לפועל**, והמשפט ימשיך במילים: "**ינקוט מנהל לשכת ההוצאה לפועל ...**".

62 (א) הורה פסק הדין למסור קטין, או לאפשר מגע, התראות או קשר בין הורה לבין ילדו הקטין שאינו נמצא בהחזקתו, או לעשות כל דבר אחר בקשר לקטין, ונקבע בהחלטה שהביצוע ייעשה באמצעות ההוצאה לפועל, ינקוט מנהל לשכת ההוצאה לפועל בכל הצעדים הנדרשים לביצוע פסק הדין, והוא יסתייע לשם כך בעובד סוציאלי שמונה לפי חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים), תשט"ו-1955.

2. לרשם, במקרים חריגים על-פי סעיף קטן 62 (ב), יש את האפשרות לפנות לביהמ"ש על-מנת לקבל הוראות מיוחדות.
3. הגבלת זמן משמעותית (24 שעות לכל היותר) לפעול להסדרת העניין.
4. בסעיף קטן (ב) – להחליף את המילה "**רשאי**" במילה "**חייב**".

יתרונות

יש יתרונות גדולים בכך שסמכות האכיפה תהיה ההוצאה לפועל:

- ★ מהירות הטיפול בנושא תהיה גבוהה יותר.
- ★ לא יבוצבז זמן שיפוטי יקר.
- ★ משטרת ישראל תתפנה לטפל בנושאים חשובים יותר ...

אי שוויון לגברים – לא רק בחוק

במדינת ישראל יש חוק שונה לנשים וחוק שונה לגברים – אפליה כנגד גברים מאוד ברורה.

נביא להלן מספר דוגמאות:

קצבת שארים

[חוק הביטוח הלאומי \[נוסח משולב\], תשנ"ה-1995, פרק י"א: ביטוח אזרחים ותיקים וביטוח שאירים, סימן א': הוראות כלליות, הגדרות, בסעיף 238](#) יוצר אפליה בולטת בין אלמן לאלמנה ומגביל את המקרים בהם אלמן יוכל לקבל קצבת שארים ("כל עוד יש עמו ילד או הכנסתו אינה עולה על הסכום המתקבל לפי פרט 1 של לוח ט'").

הצעתנו

לבטל את ההבדל בין אלמן לאלמנה ע"י חקיקת תיקון לחוק.

יתום ויתומה

חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995, קובע [בפרק מענק ליתום שהגיע למצוות \(סעיף 254\)](#) ב: "נפטר מבוטח ומשתלמת מכוחו קצבת שאירים, ישלם המוסד לילדו בהגיעו לגיל 13, ולילדתו – בהגיעה לגיל 12, מענק בשיעור שני שלישים מהשכר הממוצע כפי שהיה ב-1 בינואר" – אפליה (או הבדל) מפורשים בגיל קבלת המענק.

הצעתנו

לבטל את ההבדל בין יתום ליתומה ע"י חקיקת תיקון לחוק.

שירות הביטחון

על-פי [חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951 סעיף 6.ד' שירות בכוחות הביטחון](#) – "לכל אישה..זכות שווה לזכותו של האיש למלא כל תפקיד" אך לא חובה, כפי שמחויבים גברים. הפערים הם: הן בחיוב לגיוס, הן באורך השירות והן בהיקף חיוב המילואים שלאחר מכן.

הצעתנו

לבטל את ההבדל בין גבר לאישה ע"י חקיקת תיקון לחוק הן בחיוב לגיוס והן באורך השירות (חובה) וכן; בחיוב מילואים.

מיסוי

★ אישה זוכה לחצי נקודת זיכוי יותר מאיש, לפי פרק [זיכוי לאשה \(תיקון מס' 108\) תשנ"ו-1996 הוראת ס' 36א'](#) [לפקודת מס הכנסה](#); שווי הנקודה 219 ש"ח לחודש ו- 2,628 ש"ח לשנה.

★ אישה בלבד זכאית לנקודות זיכוי עבור כל אחד מילדיה על-פי הקריטריונים הקבועים [בהוראת סעיף 66 לפקודת מס הכנסה](#):

- האישה תהא זכאית ל-1/2 נקודת זיכוי לפי סעיף 36א' (ראה נ"ל) [ובנוסף](#);
- כנגד המס החל על הכנסתה מיגיעה אישית לנקודות זיכוי בעד ילדיה ע"פ [הוראות סעיף 66 \(ג\) \(4\)](#) – נקודת זיכוי בעד כל אחד מילדיה בשנת לידתו ובשנת בגרותו; נקודת זיכוי אחת בעד כל אחד מילדיה החל בשנת המס שלאחר שנת לידתו ועד לשנת המס שקדמה לשנת בגרותו.

הצעתנו

לבטל את ההבדל בין גבר לאישה בנקודות זיכוי ע"י חקיקת תיקון לחוק.

נהלי משטרת ישראל (תלונות אלמ"ב)

[נוהל משטרת ישראל, אגף חקירות ומודיעין \(אח"מ\) מספר 300.13.226 מתאריך פרסום: 1 לפברואר 2014](#) (מספר נוהל ישן 30.300.226), נוסח חלקי שהותר לפרסום (?) בנושא – [הטיפול המשטירי בעבירות אלמ"ב](#), מדבר בלשון נקבה כלפי הנפגע, כלומר מניח שמדובר בנפגעת ממין נקבה, ומדבר בלשון זכר כלפי התוקף, כלומר מניח שמדובר בתוקף ממין זכר. בנוסף, סעיף י' בנהל קובע, שבקשת מתלוננת לבטל התלונה לא תהווה שיקול יחיד בסגירת התיק.

הצעתנו

אין זה הנוהל היחיד של משטרת ישראל נגדו יש לנו טענות קשות; יש רשימה של כ-10 כאלו (!!!). אלא שמשטרת ישראל מעלימה מעיני הציבור חלקים מהנהלים, במיוחד אלו החוטאים לשוויון ואכיפה שוויונית (ודוגמא מצוינת היא הוראה 300.13.226 הנ"ל שבה לא הותרו לפרסום כל אותם קטעים שהם למעשה חלק [מחוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991](#), ואינם אלא אחד משיאי אפליית גברים לרעה), ולכן קשה להתמודד איתם. אותם קטעים חסרים בהוראה 300.13.226 הנ"ל הם בדיוק הקטעים בהם השתמשנו להוכחת טענתנו שלא רק מדובר באפליה מגדרית אלא בפגיעה בביטחון המדינה (!!!).

בדיקה גנטית לאימות אבהות

[חוק מידע גנטי, תשס"א-2000](#) קובע בפרק [צו לעריכת בדיקה בנסיבות של חשש לממזרות לפי דין תורה \(תיקון מס' 3\) תשס"ח-2008 \(תיקון מס' 6\) תשע"ו-2016, בסעיף 28.ה.א.\(4\)](#) שבדיקת רקמות אשר תפגע בכשרות הקטין (כלומר – תוכיח ממזרות) תעשה אך ורק "לשם מניעת סכנה לחיי אדם או נכות חמורה בלתי הפיכה לאדם". המשמעות היא שאחריות הזנתם וגידולם של קטינים רבים שבאו לעולם כתוצאה מבגידה של האישה, נופלת על אבות רבים בעל כורחם, ללא יכולת לברר את העובדות וקטינים אלו גדלים למעשה באווירה של דחייה הורית מצד אחד ההורים.

הצעתנו

לתקן את החוק כך שבמקרים בהם קיים חשש לאבהות, תינתן לאם האופציה לאשר בדיקת רקמות או לשפות את הנטען להיות האב בסכומים שיקבעו למזונות הילד.

הדרה ואפליית בחוק

[סעיף 1 בחוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951](#) מגדיר כי "חוק זה מטרתו לקבוע עקרונות להבטחת שוויון מלא בין האישה לבין האיש, ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל".

סעיף 1א(א) קובע ש"דין אחד יהיה לאשה ולאיש לכל פעולה משפטית". לעומתם, סעיף 1ב(2) מתיר אפליה מתקנת לטובת נשים.

מוכרת המציאות בה מתקיימים במרחב הציבורי וע"י גופים ציבוריים (ויצ"ו, נעמ"ת ועוד) אירועים, קורסים, כנסים ופעילויות לנשים בלבד.

חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951 סעיף 6 קובע כי "לכל אישה ואיש זכות שווה לקיום בכבוד אנושי, ובכלל זה לשוויון בתחומי העבודה, החינוך, ההשכלה, הבריאות, הדיור, איכות הסביבה והרווחה החברתית".

עפ"י סעיף זה, שטוען שגם לאיש זכות שווה, לא נראה כי יש בסיס חוקי לקיומם של אירועים אלו.

ובכלל; חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951 מהווה דוגמא קלאסית לחוק שכולו אפליה לטובת נשים בעודו מכסה כוונות אלו במילים מסובנות כמו "אפליה מתקנת".

הצעתנו

לשכתב מחדש את כל חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951 כך שיהיה שוויוני לחלוטין.

סיוע בשכר דירה מביטוח לאומי

סעיף 3.1.2 בהוראה מספר 08/04 מיום 29.01.2012 – [השתתפות בתשלום שכר דירה של משרד השיכון](#), דן בנושא "סיוע למשפחות חד הוריות המתקיימות מקצבת מזונות מהמוסד לביטוח לאומי" – כמובן שגברים אינם זכאים למזונות ועל כן מודרים מזכאות זו. יש לאפליה זו עוד תתי-סעיפים רבים לדוגמה: מיצוי כושר השתכרות ולכן זכאות בסיוע בשכר דירה למקבלת מזונות, גם אם המזונות הם הכנסתה היחידה ואינה פועלת לפרנסת עצמה כלל.

הצעתנו

לשכתב מחדש את סעיף 3.1.2 בהוראה מספר 08/04 מיום 29.01.2012 כך שיהיה שוויוני לחלוטין.

הגנה מפני אלימות

[חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951](#) סעיף 6.ב קובע כי "לכל אישה זכות להגנה מפני אלימות, הטרדה מינית, ניצול מיני וסחר בגופה".

בולט מאוד העדרם של גברים בלשון הסעיף האמור, זאת כאשר ידועים מחקרים רבים המצביעים על סימטריה בהיקף השימוש באלימות בתא המשפחתי בין גברים לנשים וכן על סטטיסטיקת הרציחות והאלימות, שאין חולק שגברים סובלים ממנה פי כמה מאשר נשים.

הצעתנו

לשכתב מחדש את סעיף 6.ב. כך שיהיה שוויוני לחלוטין – "לכל אדם זכות להגנה מפני אלימות, הטרדה מינית, ניצול מיני וסחר בגופו".

סיוע למשפחות שבראשן הורה עצמאי (חד הורי)

[חוק סיוע למשפחות שבראשן הורה עצמאי, תשנ"ב-1992](#) קובע סיוע במקרים המשויכים לנשים באופן מובהק ומפורש:

- ★ סעיף 1(2)ב קובע זכאות לעגונה, מצב משפחתי שמבחינה משפטית מתקיים גם בגברים, אך הם אינם נכללים בחוק.
- ★ סעיף 1(2)ג קובע זכאות לאישה ששהתה במקלט לנשים מוכות. מציאות זו אינה קיימת (מבחינת החוק) לגברים, מאחר ואין בנמצא מקלטים לגברים, על-אף המחקרים המצביעים על סימטריה באלימות בתא המשפחתי בין גברים לנשים ועל-אף הצורך במקלטים אלו עבור גברים וילדיהם במקרים בהם הם נמלטים מאלימות בת זוגם כלפיהם וכלפי ילדיהם ובהתאם – גם זכאותם לסיוע.

הצעתנו

לשכתב מחדש את חוק סיוע למשפחות שבראשן הורה עצמאי, תשנ"ב-1992 כך שיהיה שוויוני לחלוטין.

גברים נפגעי אלימות

משרד העבודה והרווחה מפעיל כחלק ממערך הטיפול באלמ"ב מקלטים לנשים מוכות, דירות-מעבר לנשים נפגעות אלימות וילדיהן, מקלטי חירום לנערות – שמם של מוסדות אלה מעיד שאינם מיועדים לגברים וילדיהם וזאת חרף העובדה הידועה מחקרית, כי ישנה סימטריה באלימות בתא המשפחתי.

הצעתנו

לשכתב מחדש את הוראות משרד העבודה והרווחה כך שיהיה טיפול זהה לנשים ולגברים נפגעי אלמ"ב.

אפוטרופסות על הילדים

חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962 קובע (בסעיף 25) כי בהעדר הסכמה בין ההורים, רשאי ביהמ"ש לקבוע בנוגע לקטין "כפי שייראה לו לטובת הקטין, ובלבד שילדים עד גיל 6 יהיו אצל אימם אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת". ילדים עד גיל 6 (וכן על-פי ההלכה) הנם 'רכוש' האם ולאחר שהתקבע הקשר בין האם לילדים, כבר לא יעשה שום שינוי בזמני השהות של הילדים עם ההורים, על מנת לשמור על יציבות חייהם, והורותו של האב תסתכם בביקורים, במקרה הטוב.

הצעתנו

ראו פרק "ביטול חזקת הגיל הרך" בעמוד 10 נ"ל.

תשלום מזונות ילדים

החוק לתיקון דיני משפחה (מזונות) קובע בסעיף 3 תשלום מזונות בהתאם לדין האישי, במקביל סעיף 3א לחוק קובע שבהעדר דין אישי, ז"א על האם חלה חובת מזונות ילדים במידה שווה וללא תלות בידי מי מוחזק הקטין, קרי ללא תלות בשמורת והיקפה.

הדין האישי אשר נכפה כיום בבתי משפט למשפחה ובתי דין רבניים, מפלה באופן ברור גברים ובניגוד ללשון החוק.

הצעתנו

ראו פרק "דמי מזונות" בעמוד 51 נ"ל.

הקצאת מים (כמות מוכרת)

כללי המים (קביעת כמות מוכרת), תשע"ו-2016, מפלים אבות גרושים בהקצאת מים בהתאם לכמות הנפשות המתגוררת בדירה.

סעיף 12 ("צרכן ביתי שאינו מתגורר במען הרשום") מפלה אבות גרושים בכך שנדרשת הסכמת הגרושה לחלוקת ההקצאה ו/או בכך שאינם זכאים להקצאת מים לילדיהם המתגוררים איתם בחלק מימי השבוע.

הצעתנו

לתקן בחקיקה ולהוסיף בסעיף 12 שהקצאת מים נוספת, עבור ילדי גרושים, תחושב ע"פ הסדרי השהייה שנקבעו בהסכם או בהחלטת בימ"ש/בי"ד רבני.

עבירת אונס

סעיף 345 (א) בחוק העונשין, (תיקון מס' 30) תש"ן-1990, קובע בנוגע לעבירת אינוס כי: "בועל" – המחדיר איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האישה; – אין התייחסות בחוק לאינוס גבר ע"י כפייתו להחדרת איבר מינו לגוף אחר (Made to Penetrate), בכל דרך שהיא, שאינה בהסכמתו המלאה או החדרת איבר או חפץ לגופו בניגוד לרצונו.

אמנם 'מעשה סדום' כולל הרבה מקרים קרובים, גם כאשר מבוצעים כלפי גברים, אך המעשה עצמו של אינוס נותר עוון פלילי כלפי נשים בלבד.

הנושא של אונס גברים קיבל משנה תוקף דווקא עכשיו; אחרי אסון 7 באוקטובר, שם ראינו מקרי אונס גברים רבים.

הצעתנו

להחליף את האמור בסעיף 345 (א) הנ"ל לנוסח הבא; "בועל" – המחזיר איבר מאיברי הגוף או חפץ לגופו של גבר או של אישה בניגוד לרצונם";

מאסרי חוב מזונות

חוק ההוצאה לפועל, תשכ"ז-1967 סעיף 74 קובע כי רשם ההוצאה לפועל רשאי לצוות על מאסר של חייב בתיק מזונות לתקופה שלא תעלה על 21 יום, זאת גם ללא חקירת יכולת או ללא מתן תצהיר מצד החייב על יכולתו. מאסר חייבים הינה פרקטיקה שקיימת רק בתחום המזונות.

על-פי הדין העברי (כפי הפסיקה המקובלת כיום בביה"ד הרבניים) קובע שחבות מזונות הקטינים חלה על האב בלבד (או בעיקר), חיבור בין שני כללים אלו, יוצר אפליה בין גברים לנשים.

הצעתנו

מאחר וסוף-סוף מתחיל להסתמן שינוי בפסיקה ונשים מחויבות במזונות:

1. להחיל את פסיקות המזונות גם על נשים ואז;
2. או להחיל עליהן מאסרים בעקבות חובות כמו על גברים או לבטל מאסרי גברים.

החוק למניעת העסקת עברייני מין

חוזר מנכ"ל משרד החינוך המבוסס על [החוק למניעת העסקת עברייני מין במוסדות מסוימים, תשס"א-2001](#), מפלה גברים בנוגע להעסקתם כעובדי הוראה, לאור הדרישה להצגת אישור ממשטרת ישראל "מעסיק לא יקבל בגיר לעבודה במוסד בטרם קיבל אישור ממשטרת ישראל כי אין מגיעה להעסקתו לפי חוק זה" לפי [החוק למניעת העסקת עברייני מין במוסדות מסוימים, תשס"א-2001](#) (בהתאם להוראות הדין, חל על מועמדים גברים בלבד – "בגיר").

סעיף 13 לחוק למניעת העסקת עברייני מין מצוין כי הצורך באישור משטרתי לא יחול על נשים, אלא "במועד שיקבע השר לביטחון הפנים באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת", כלומר – אף פעם !!! (אפילו לבן גביר אין אומץ ללכת נגד ארגוני הנשים...).

הצעתנו

לשכתב מחדש חוק זה ללא כל התייחסות מגדרית כך שאותו הדין יחול על עברייניות מין כמו על עברייני מין.

חיוב במזונות קטינים

[חוק לתיקון דיני המשפחה \(מזונות\), תשי"ט-1959](#) סעיף 3(א), קובע שעל אדם חל הדין האישי והוראות חוק זה לא יחולו על מזונות אלו. החוק ממשיך ואומר בסעיף 3(ב) כי אדם שאינו חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן-זוגו לפי הוראות הדין האישי החל עליו, או שלא חל עליו דין אישי, חייב במזונותיהם, והוראות חוק זה יחולו על מזונות אלה.

משמעות סעיף זה שהיות וגברים מחויבים עפ"י הדין האישי ונשים פטורות על פיו, נשים יחויבו במזונות קטינים מכוח חוק זה. ואכן חוק זה קובע בסעיף 3א' שאביו ואמו של קטין חייבים במזונותיו ו-ב' בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא.

החוק קובע שוויון (יחסי) בין ההורים בחיוב מזונות הקטינים.

האפליה בחיוב מזונות הקטינים לרעת גברים מתחילה במערכת המשפט. הפסיקות בערכאות השונות אינן מתחשבות בהכנסות האב או בהכנסות האם (על פי רוב) **והמזונות מושטים על האב בלבד** (ובסכומים גבוהים ולא סבירים) כדרך קבע. יתר על כן, בהלכה השיפוטית נכנסה נוסחה לחישוב המזונות, אשר בניגוד לאמור בחוק מתחשבת בידי מי מוחזק הקטין.

גם ההתייחסות להיקף המזונות שבסעיף 6 לחוק, שקובע כי "**היקף המזונות, מידתם ודרכי סיפוקם ייקבעו, ... – לפי מחסורו של הזכאי ויכולתו של החייב**" – אינה באה לידי ביטוי בפסיקה ולכן **גברים רבים נאלצים לחיות במחסור חריף ובתת-תנאים בעודם מנסים לגדל את ילדיהם**, מה גם שכשאינן ידם משגת לשלם את הסכומים הגבוהים המושטים עליהם, הם נשלחים למאסר עפ"י חוק ההוצאה לפועל סעיף 74.

הצעתנו

לחייב את שופטי ביהמ"ש למשפחה ודייני בתיה"ד הרבניים לפסוק לפי סעיף 3א' כפי שתוקן בשנת תשמ"א ע"י חה"כ עקיבא נוף – תיקון תשמ"א, סעיף 3א' בא להבהיר שהוראות החוק ככתוב בסעיף 3 אומרות: "**בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא**". דהיינו – בין אם המשמורת היא בידי האם, בידי האב, או משותפת לשניהם "**יחולו המזונות על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא**".

לגבי היקף המזונות – מאחר ועדיין קיימים:

- ★ שופטים/דיינים אשר אוחזים בחקיקה הישנה,
- ★ שופטים/דיינים אשר מתבססים (או מתדיינים על) השלכות בע"מ 919/15 על גובה המזונות,
- ★ שופטים/דיינים אשר נסמכים על חיבורו של הדיין אוריאל אליהו "**שיעור גובה המזונות הראוי**" (אשר גם עליו יש השגות, ראה, למשל, **מכתבו של פרופ' צבאן לח"כ גדעון סער**) לקביעת גובה המזונות,
- ★ מסקנות וועדת שיפמן.

והמחלוקות ביניהם אינן זניחות, אנו מציעים להקים וועדה חדשה אשר תחקור ותיתן בידי משרד המשפטים נוסחא/ מחשבון מדויק/ת לחישוב דמי המזונות.

זכאות לדמי ביטוח לאומי (לילדים)

חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995 קובע בסעיף 69(א) כי "קצבת ילדים תשולם לאם", בכל מקרה, גם אם שני ההורים חיים בשיתוף מוחלט וגם אם בנפרד או בגירושין.

כמו כן, זכאויות שונות נוספות הקשורות בילדים כגון: מענק לימודים, קצבת נכות, ועוד, מגיעות לאם בלבד.

הצעתנו

לשכתב את סעיף 69(א) כך שהסכום יחולק בין שני ההורים בהתאמה לחלוקת נטל המזונות.

תשלום לחברת החשמל

על-פי [תקנות משק החשמל \(תשלום מופחת לזכאים שונים\), תשע"א-2011](#), סעיפים 7 (5) ו- (6), ניתנת הנחה של 50% בחשבון החשמל לזכאי מזונות, מה שברוב המקרים אומר – לנשים.

הצעתנו

לשכתב את תקנות משק החשמל (תשלום מופחת לזכאים שונים), תשע"א-2011, סעיפים 7 (5) ו- (6), כך שההנחה של 50% תתחלק בין בני הזוג הגרושים ע"פ אותו מפתח לפיו חולקו המזונות ביניהם.

ענישה מופחתת לנשים – הריגה

[חוק העונשין, תשל"ז-1977 סעיף 303\(א\)](#) המתת תינוק, קובע כי: "אישה שגרמה במזיד, במעשה או במחדל, למות ולדה שלא מלאו לו שנים-עשר חדשים, ובשעת המעשה או המחדל הייתה במצב של ערעור שיקול הדעת, משום שעדיין לא החלימה לגמרי מתוצאות הלידה או משום תוצאות ההנקה לאחר הלידה, הרי על אף היות העבירה לפי הנסיבות בגדר רצח או הריגה, דינה – מאסר חמש שנים."

זאת לעומת הריגה, או כפי שמנוסח כעת, "המתה בקלות דעת", בה יחויבו גברים עפ"י חוק העונשין סעיף 301ג ובו כתוב: "הגורם למותו של אדם בקלות דעת, דינו – מאסר שתיים עשרה שנים."

הצעתנו

האפליה כאן בוטה במיוחד משום שאם כבר יודע המחוקק על התופעה של רצח תינוקות בידי אימהותיהם (בגלל, לטענתו, [ערעור שיקול הדעת](#)) הרי שהיה צריך באופן אוטומטי להעביר את התינוק, מרגע לידתו ועד שמלאו לו 12 חודשים, לידי האב (שאינו סובל מערעור שיקול הדעת) וכך גם צריך להיות התיקון.

ענישה מופחתת לנשים – מסייע לאחר מעשה

[חוק העונשין, תשל"ז-1977, סעיפים 260\(א\) ו-261](#), מסייע לאחר מעשה, קובע כי: "היודע שפלוני עבר עבירה ומקבל אותו או עוזר לו בכוונה שיימלט מעונש, הריהו מסייע לאחר מעשה, זולת אם היה בן זוגו, הורהו, בנו או בתו של העבריין; ואולם אישה שבנוכחותו ובמרותו של בעלה קיבלה עובר עבירה שבעלה השתתף בה או עזרה לו, כדי שיימלט מעונש – אינה בגדר מסייעת."

הצעתנו

החוק מפחית מאחריותה של אישה, בתואנה שהיא תחת מרותו של בעלה.

צריך לשכתב את החוק כך שיטיל גם על אישה את דין מסייע לאחר מעשה גם במקרה שמדובר בבעלה או לדרוש מארגוני הנשים לחתום על תצהיר ש"נשים דעתן קלה" ...

ענישה מופחתת לנשים – הפסקת הריון

[חוק העונשין, תשל"ז-1977, סעיף 313](#), איסור הפסקת הריון, פוטר אישה מאחריות הפלת עובר ומחייב את הרופא או האדם האחר שעסק בהפלה: "מי שהפסיק ביודעין הריונה של אישה, בין בטיפול רפואי ובין בדרך אחרת, דינו – מאסר חמש שנים או קנס חמישים אלף לירות."

כדי לוודא שאין אחריות על האישה, מוסיף [סעיף 320 בחוק](#) וקובע: "אישה שבוצעה בה עבירה בניגוד לסימן זה לא תישא באחריות פלילית בקשר לעבירה זו."

הצעתנו

החוק מפחית מאחריותה של אישה, בתואנה שהיא תחת מרותו של בעלה. צריך לשכתב את החוק כך שיטיל גם על אישה את דין מסייע לאחר מעשה גם במקרה שמדובר בבעלה או לדרוש מארגוני הנשים לחתום על תצהיר ש"נשים דעתן קלה"...

אפליה בתקנת 'שעת הורות'

לפי הוראות התקשי"ר (תקנון שירות עובדי המדינה) הזכות ליום עבודה מקוצר להורה בשירות המדינה (מה שנקרא פעם 'שעת הנקה', עד שנודע כי גברים מעוניינים להיות עם ילדיהם הרכים), ניתנת כברירת מחדל לאימהות. אב גרוש יזכה בשעת הורות עם ילדיו, רק במקרה בו האם (הגרושה) תסכים להעביר לו את זכות זו. במקרים לא מעטים, עקב סכסוך הגירושים, אבות רבים מודרים מזכות זו.

הצעתנו

לשכתב את התקשי"ר כך שאבות גרושים יקבלו מחצית מזמן 'שעת הורות'.

אפליית עקר הבית

[חוק הביטוח הלאומי \[נוסח משולב\], תשנ"ה-1995, \(תיקון מס' 7\) תשנ"ו-1996 \(תיקון מס' 186\) תשע"ז-2016, סעיף 351 קובע כי: "מבוטחת... שהיא עקרת בית או אלמנה בת קצבה, כהגדרתן בסעיף 238, לא תשלם דמי ביטוח...". כאשר סעיף 238 בחוק קובע: "עקרת בית' – אישה נשואה, למעט עגונה, שבן זוגה מבוטח לפי פרק זה, שאינה עובדת ואינה עובדת עצמאית, ובכלל זה אישה כאמור שהיא חברת קיבוץ מתחדש" – גבר אינו כלול בהגדרה זו ולכן אינו זכאי לפטור זה.](#)

נוסף על כך, [חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד-1994, \(תיקון מס' 30\) תשס"ה-2005 \(תיקון מס' 55\) תשע"ה-2014, סעיף 14\(ז\), פוטר 'עקרת בית' מתשלום דמי ביטוח בריאות – "לא ישולמו דמי ביטוח בריאות בעד מבוטח שטרם מלאו לו 18 שנים, בעד עקרת בית...".](#)

הצעתנו

לשכתב את חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995 כך שעקרי בית, בין אם רווקים, נשואים או גרושים, יקבלו את אותו הפטור מתשלום דמי ביטוח בריאות.

אפליה בייצוג בגופים ציבוריים

[חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951 סעיף 6ג \('ייצוג הולם'\) קובע כי "בגוף ציבורי..., יינתן ביטוי הולם בנסיבות העניין, לייצוגן של נשים..., ובלבד שאם לצורך ביצוע הוראה זו נדרשת העדפת אישה, תינתן העדפה כאמור אם המועמדים בני שני המינים הם בעלי כישורים דומים" – אפליה בוטה ומפורשת בלשון החוק.](#)

האפליה תתקיים ב'גוף ציבורי' כלומר: (1) משרד ממשלתי, לרבות יחידותיו ויחידות הסמך שלו; (2) רשות מקומית; (3) חברה עירונית; (4) תאגיד או גוף ציבורי אחר שהוקם בחוק; (5) חברה ממשלתית.

הצעתנו

לשכתב את חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951 כך שתינתן העדפה לפי כישורים בלבד.

אפליה במכרזים

חוק חובת המכרזים, תשנ"ב-1992 סעיף 2ב (עידוד נשים בעסקים) קובע כי: "...פורסם מכרז לפי הוראות חוק זה, ולאחר שקלול התוצאות, קיבלו שתי הצעות או יותר תוצאה משוקללת זהה שהיא התוצאה הגבוהה ביותר, ואחת מן ההצעות היא של עסק בשליטת אישה, תיבחר ההצעה האמורה כזוכה במכרז". הגדרה: "'עסק בשליטת אישה' – עסק אשר אישה מחזיקה בשליטה בו, ואשר יש לה, לבד או יחד עם נשים אחרות, היכולת לכוון את פעילותו".

הצעתנו

לשכתב את חוק חובת המכרזים, תשנ"ב-1992 סעיף 2ב כך שתינתן העדפה לפי מדדים אובייקטיביים לצרכי המכרז בלבד (ולא העדפה מגדרית אוטומטית).

אפליה בספורט

תיקון ייצוג הולם (תיקון מס' 5) לחוק הספורט, תשמ"ח-1988 קובע בסעיף 9א(א) כי "בקרוב העובדים וההנהלה של אגודת ספורט, ארגון ספורט, התאחדות ואיגוד... יינתן ביטוי הולם בנסיבות העניין, לייצוגן של נשים בסוגי המשרות השונים, ובלבד שאם לצורך ביצוע הוראות סעיף זה נדרשת העדפת אישה תינתן העדפה כאמור אם המועמדים בין שני המינים הם בעלי כישורים דומים".

אפליה נוספת הוכנסה בחוק בסעיף 17א(ג): "במינוי לפי פסקאות (1), (2), (4) ו-(12) שבסעיף קטן (ב), תמונה לפחות אישה אחת לפי הוראות כל פסקה כאמור".

עוד אפליה יש בסעיף 17 תשע"א-2011 בהקמת "המועצה הציבורית לקידום ספורט הנשים בישראל".

בסעיף 10(ב) לחוק (תיקון מס' 7) תשע"א-2011, נכתב "בתקנונים כאמור ייקבעו הוראות בעניין מתן הזדמנות שווה לפעילות נשים בספורט" – מתן הזדמנות שווה לנשים הנו אפליה, מאחר ואינה לפי כישורים.

הצעתנו

לשכתב את חוק הספורט, תשמ"ח-1988 כך שיתבטלו כל האפליות המנויות מעלה.

אפליה בייצוג בתאגידים ובחברות עירוניות

(תיקון מס' 96) תשס"ה-2004 בסעיף 249 קובע כי א(א3): "בקרוב נציגי העירייה שאינם חברי המועצה, יינתן ביטוי הולם לייצוגם של בני שני המינים...". ובסעיף 249ב(ב) א(1): "בקרוב הדירקטורים יינתן ביטוי הולם לייצוגם של בני שני המינים...". – מתן ייצוג שאינו על פי רמה מקצועית, הנו אפליה בהגדרתה.

הצעתנו

לשכתב את החוק כך שיתבטלו כל האפליות המנויות מעלה.

אפליה בשירות הביטחון – חוק שיווי זכויות האישה

על-פי חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951 סעיף 16 "לכל אישה... זכות שווה לזכותו של האיש למלא כל תפקיד" אך לא חובה, כפי שמחויבים גברים. הפער הוא הן בחיוב לגיוס, הן באורך השירות והן בהיקף חיוב המילואים שלאחר מכן.

גם [חוק שירות בטחון \[נוסח משולב\], תשמ"ו-1986 סעיף 16א](#) מפלה בשוויון – "(א) לכל יוצא צבא אישה זכות שווה לזכותו של יוצא צבא גבר, למלא תפקיד כלשהו בשירות הצבאי." – כאמור לעיל, זכות, אך לא חובה.

הצעתנו

לשכתב את החוקים הנ"ל כך שיתבטלו כל האפליות המנויות מעלה.

אפליה בשירות הביטחון – חוק שירות הביטחון 1 – פטורים משירות

על פי [חוק שירות בטחון \[נוסח משולב\], תשמ"ו-1986 סעיף 39](#) (פטור משירות על פי דין) פוטר נשים במצבים שונים:

★ "אם לילד ואשה הרה יהיו פטורות מחובת שירות בטחון משהודיעו על כך;"

★ "אישה נשואה פטורה מחובת שירות סדיר;"

★ "יוצא-צבא, אישה, שהוכיחה באופן שנקבע בתקנות לרשות שנקבעה על פיהן, כי טעמים שבמצפון או טעמים שבהווי משפחתי דתי מונעים אותה מלשרת בשירות בטחון, פטורה מחובת אותו שירות;"

לעומתן – גברים חייבים, בין אם הם נשואים ובין אם הם אבות לילדים.

הצעתנו

לשכתב את חוק שירות בטחון [נוסח משולב], תשמ"ו-1986 כך שיתבטלו כל האפליות המנויות מעלה.

אפליה בשירות הביטחון – חוק שירות הביטחון 2 – הגנה על מעמד

[חוק שירות בטחון \[נוסח משולב\], תשמ"ו-1986 סעיף 26ב'](#) קובע, כי יש איסור לפגוע במעמדה של אישה בצבא – "לא יפגע מעמדה ושילובה של יוצא צבא אישה בשירות ביטחון בשל שירותם של בוגרי ישיבות ומוסדות חינוך חרדיים בשירות ביטחון לפי פרק זה." – האם מעמדם של בוגרי הישיבות או גברים לא נפגע במצבים שונים? האם יש צורך להפריד ולגונן רק על מעמד הנשים? ומה עם אתיופים ומגזרים אחרים שמשרתים בצבא?

הצעתנו

לשכתב את חוק שירות בטחון [נוסח משולב], תשמ"ו-1986 כך שיתבטלו כל האפליות המנויות מעלה.

אפליה בשירות הביטחון – חוק שירות הביטחון 3 – זמן השירות

[חוק שירות בטחון \[נוסח משולב\], תשמ"ו-1986](#) מפלה בזמני השירות בין איש לאישה:

★ אפליה בחובת התייצבות לשירות, [סעיף 13\(1\)](#) – "גבר, שנמצא כשר לשירות והוא באחד הגילים שמשמונה עשרה עד עשרים ותשע, או שהוא רופא או רופא שיניים והוא באחד הגילים שמשלושים עד שלושים ושמונה... אישה, שנמצאה כשרה לשירות והיא באחד הגילים משמונה עשרה עד עשרים ושש, או שהיא רופאה או רופאת שיניים והיא באחד הגילים שמעשרים ושבע עד שלושים ושמונה."

★ אפליה במשך השירות [סעיף 16](#) (זמן השירות לאשה) – "אישה, שנקראה להתייצב לשירות סדיר... חייבת בשירות סדיר של עשרים וארבעה חודשים [במקרה הרגיל], או של שנים עשר חדשים" בין גילים 35 ל-38, במקרה שהיא רופאה."

הצעתנו

לשכתב את חוק שירות בטחון [נוסח משולב], תשמ"ו-1986 כך שיתבטלו כל האפליות הנ"ל.

הערות

הדוגמאות לאפליית גברים שהבאנו נ"ל הן דוגמאות ספורדיות ויש עוד רבות מלוא הטנא כמו:

- ★ יציאה מאוחרת של גברים לפנסיה עם זכות לקצבת זקנה (בגיל 67 לעומת 63) בעוד שתרמו לקופת הביטוח הלאומי הרבה יותר כסף ובמשך זמן ארוך יותר.
  - ★ אלימות נפשית הנקוטה כמעט אך ורק בידי נשים וכלל לא מובאת בחשבון.
- ועוד ..

התאבדויות גברים בגירושין

התאבדות היא תקוותם של אלה שאינם מאמינים עוד וגבורתם העילאית של המנוצחים (גי דה מופאסאן)

רקע

תארו לעצמכם שמחר בבוקר מתפרסמת במדיה הציבורית הידיעה כאילו ומחצית מטייסי אל-על ביצעו התאבדות בגלל שהחברה שללה מהם זכויות אדם בסיסיות ... האדמה הייתה הועדת ... כל העיתונים היו מקדישים לכך דונמים של כתבות וניתוחים ... ערוצי הטלוויזיה היו משדרים פרשנויות במשך שעות ארוכות ... חברת אל-על הייתה מצמצמת את שירותיה למתכונת יום כיפור ... אך כשמספר דומה של גברים גרושים (או פרודים או בהליכי גירושין) עושים זאת, כל שנה, אין פוצה פה ומצפצף ... **שתיקת הכבשים!**

דוגמא אופיינית הייתה התאבדותו של איש כוחות הביטחון וההצלה; הפרמדיק ודובר מד"א מרחב נגב, מילואימניק פעיל של יחידת ההצלה המובחרת 669 (!) **חנן דדון הי"ד**, בחודש מאי 2016. מתוך אחת הכתבות שהתפרסמו בנושא:

... "הוא טיפל בשלושת ילדיו, בישל, רחץ, האכיל, לימד וטייל" ... **"אבל תהליך גירושים סוער הוביל אותו לייאוש. ההחלטה על ההתאבדות לא התקבלה ברגע אחד. אחרי מותו התברר כי שבועיים קודם לכן ניסח צוואה מפורטת שבה הבהיר כי כוונתו לשים קץ לחייו".**

"שלום לכולם", כתב במכתב שנמצא בכיסו. "היום הבנתי כי אין ערך לחיים. החיים שלי לא שווים כלום. לא משנה מה אני שווה, הגירושין יביאו אותי לפת לחם... איך אשאר עם חובות ואשלם מזונות של 14 אלף שקל בחודש? איך אעבוד בשתי עבודות ולא אוכל להסתכל על הילדים שלי בעיניים? אני אמור להתחיל בדרך חדשה בחיים ולהתחיל ב-15 לחודש תהליך הכשרה לעוזר רופא. מה הטעם בלעבוד ולעשות משהו עם עצמי אם בסופו של דבר לא יהיה לי לחם ומרגרינה ואגור אצל אבא שלי? 12 שנות נישואין מסתכמות בזה שהחוק המעוות שלנו במדינה נותן לנשים כוח מוגזם. מוגזם מדי.... איפה הצדק? מבקש שמכתב זה יעבור לחבר כנסת כלשהו שירים את הכפפה. הגברים אינם זבל במדינה וצריך להיות צדק".

בעל תפקיד בכיר בכוחות הביטחון וההצלה התאבד לפני כמה חודשים לאחר שיחת גישור שבה נאמר לו כי יאלץ ככל הנראה לשלם יותר מסך כל משכורתו בדמי מזונות עבור אשתו לשעבר ושלושת ילדיו, ובהשתתפות בהוצאות שונות של האישה. כך נודע לערוץ 7.

המנוח הרוויח בין 9,000 ל-11,000 ש"ח לחודש. "הסכומים שהיה נאלץ לשלם היו מביאים אותו לפת לחם", אמרה לערוץ 7 אישה המקורבת למנוח. בנוסף, הוברר לו כי בהעדר הסכמה מאשתו, לא יקבל משמורת משותפת על הילדים.

אל כל זה התווספה סערת נפש עזה סביב נסיבות הפרידה מהאישה, שהייתה "אהבת חייו" כדברי המקורבת, והמחשבה על כך שילדיו יגדלו לצד גבר זר.

על-פי דו"ח "אובדנות בישראל" (משרד הבריאות מרץ 2016) ומסמכים רשמיים/ממשלתיים נוספים, בשלושת העשורים האחרונים סך-כל המתאבדים כל שנה עומד על כ-400 נפשות במוצע לשנה (ועולה, פחות או יותר, בקצב הגידול של האוכלוסייה). על-פי אותו דו"ח, גברים מהווים במוצע כ-80% מסך כל ההתאבדויות וכן – שיעור ההתאבדות בקרב גברים גרושים גדול במוצע פי 7.2 בהשוואה לנשואים ורווקים. מבלי להיכנס לחישובים מסובכים, ניתן בבירור לראות מהמספרים הנ"ל כי רוב המתאבדים הם גברים גרושים. ברור גם מהדו"חות השונים שמספר המתאבדים עולה על מספר ההרוגים מתאונות דרכים או, להבדיל, ממספר הנשים הנרצחות בשנה (כחלק מאלימות במשפחה), אך יש התעלמות בוטה מהנושא ואין אליו התייחסות ותקציבים דומים (או בכלל).

אם נבחן לעומק את המידע הכלול בדו"ח הנ"ל, תוך לקיחה בחשבון שהדו"ח מגמתי ולא מבליט (כנראה בכוונת מכוון... הגדיל לעשות דו"ח "התאבדויות בישראל לפי מגזר – יהודים וערבים" של [מרכז המחקר והמידע של הכנסת](#), אשר התעלם לחלוטין מסיווג מצב משפחתי) את המסקנה הנ"ל ע"י הסתרת/השוואת מידע כמו למשל:

★ סיווג סיבת מוות שונה (תאונה, הרעלה וכו'),

★ אי סיווג גברים שנמצאים באמצע ההליכים (נכללים בדו"ח אך כנשואים),

★ ניתוח ע"פ חתכי גיל שמקשים על האבחנה וכיו"ב,

נגיע לשיעור אף יותר גבוה של חלקם של הגברים הגרושים בקרב המתאבדים בישראל.

זאת בדיוק עשינו; [עוה"ד יאיר תיבון](#) ואני, עוד בשנת 2009 עת הגענו למסקנה שחברינו המתאבדים אינם תופעה אקראית אלא תופעה משמעותית ומאיימת. לקחנו את דו"חות משרד הבריאות על אובדנות בישראל, מהשנים הקודמות, דו"חות שכללו פרטים רבים אשר אפשרו לנו ניתוח סטטיסטי כולל חיתוכים והצלבות בין הנתונים המופיעים בהם. **הניתוח הוביל למספר של 172 אבות גרושים המתאבדים (מתוך סה"כ 350 אז) בשנה!**

חיברנו דו"ח מפורט שכלל את נתוני מחקרים, שיטות ניתוח שנקטנו, תרגומי הדפים הרלוונטיים וכיו"ב, והגשנו אותו, באמצעות שליחתנו הגב' Marianne Azizi (דרך ארגון CCF), ליו"ר ועדת זכויות כלכליות, סוציאליות ותרבותיות של האו"ם, ד"ר ארתור לנק, בכנס השנתי שנערך בז'נבה באמצע נובמבר 2011. ד"ר לנק דרש במפגיע מהמשלחת הישראלית לקבל תגובה רשמית של ממשלת ישראל אותה הוא פרסם בהודעה לעיתונות בסיום הכנס – **ממשלת**

ישראל הודתה כי 150 גברים בגירושין מתאבדים בשנה.

News & Media [Unofficial Excerpts relevant to Israel's men's rights]

COMMITTEE ON ECONOMIC, SOCIAL AND CULTURAL RIGHTS CONSIDERS REPORT OF ISRAEL

17 November 2011

The Committee on Economic, Social and Cultural Rights has considered the third periodic report of Israel on that country's implementation of the provisions of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

... Introducing the report, Arthur Lenk, Director, Department of International Law, Ministry of Foreign Affairs, said that, literally, in the midst of all of the change surrounding the "Arab Spring", the Israeli-Palestinian issue remained a constant, and was certainly relevant to Israel's implementation of the Covenant. Threats continued on a daily basis for Israelis. Despite the devastating attacks expressly directed towards Israeli citizens, Israel imposed significant restraints on its own actions to conform with principles of international human rights law. There were four new pieces of legislation relating to Covenant issues: on promotion of food and nutrition security, a Students' Rights Law, the amended Equal Employment Opportunities Law, and a law on women's rights in the work place. In June 2011 Israel's Supreme Court affirmed that access to water was a basic human right. The Government was acutely cognizant of the challenges faced by Israel's minority communities, and hoped to significantly reduce economic and social gaps between the Bedouin population in the Negev and Israeli society as a whole. A standing, inter-ministerial human rights monitoring committee had been established to coordinate action, promote and make recommendations on human rights issues.

QUESTIONS FROM THE EXPERTS

There was a high suicide rate among divorced men in Israel, amounting to half of all suicides. It was reportedly because family rights for divorced couples were very biased towards mothers and restricted access of men to children and the family home to a degree rarely seen in any other State. The situation for divorced fathers was apparently hellish. Was it true that divorced fathers were not allowed to leave Israel until they had paid approximately 20 years of alimony? Was it true that 30,000 children could not leave Israel because of draconian court rulings? There was little possibility for such men to get redress, and appeal was extremely expensive. What steps was the State party taking to change that practice? Was the Israeli approach to family matters – divorce, custody - secular or sectarian?

Response from the Delegation (Israel)

The issue of divorce was emotional and complex, and was decided by courts such as the Family Matters Court that ruled on custody and property rights. Over 12,000 couples divorced annually in Israel, and most reached custody agreements without judicial intervention. Over the past decade, court decisions on contact between parents and children following divorce had changed; last year 738 rulings on mutual custody were passed down, and children were encouraged to spend more time with their non-custodial parent. Children under the age of six would live with their mother unless it was in the best interest of the child not to. Regarding visitation rights, if a woman had information there might be a problem receiving child maintenance for her children, she could ask a court to grant a delay on the father of her children leaving the country. Once the problem was solved the delay would be lifted. Men's organizations took part in important committee debates about the role of post-divorce fathers, including legal aspects of father's responsibilities. Regarding the claim that 2,000 divorced fathers committed suicide annually, the Ministry of Health's statistics were that there were 400 suicides last year, and 150 of those were divorced men.

Concluding Remarks

ARTHUR LENK, Director, Department of International Law, Ministry of Foreign

איור 16 – הודעת ד"ר לנק לעיתונות 17-11-2011

מבלי להיכנס לוויכוח עד כמה מדויק המספר של גברים גרושים המתאבדים בכל שנה, ברור לכל עין כי גם 150 (כמעט מחצית מסך כל המתאבדים בשנה) כהודאת משרד הבריאות בשם ממשלת ישראל (ראה איור 16 נ"ל, בסוף ההודעה, מודגש בכתום), הוא מספר משמעותי ומאיים.

אך ראה זה פלא, בעקבות הלחץ הנ"ל שהפעיל האו"ם, יצאה [החלטה 1091 של ממשלת ישראל](#) בעניין "תוכנית לאומית למניעת התאבדויות", או במסמך "[הפיילוט - תיעוד מהלך 2008-2012](#)". ... בהם אין תזכורת ולו במילה אחת של הסיבה לאוכלוסייה הכי משמעותית (כמעט חצי הכמות) מסך-כל המתאבדים במדינת ישראל !!!

מתוך 55 מיליוני השקלים שהוקצבו לתוכנית ...

מתוך ששה משרדי ממשלה המעורבים בפיתוח הנושא ...

מתוך שבע-עשרה גופים נוספים הפועלים במסגרת התוכנית ...

מתוך האוכלוסיות שהוגדרו לבחינה בפיילוט ...

מתוך האסטרטגיות למניעת אובדנות שהוגדרו לפיילוט ...

מתוך המלצות החלק הראשון של הפיילוט ומתוך התוכניות להמשך ...

ובעיקר – מתוך הנקודה העיקרית שמדובר בדיני נפשות, לא מוזכר אפילו ברמז שכמחצית מהמתאבדים בישראל הם גברים בגירושין (או שהמערכת המטפלת בגירושין גורמת למחצית מההתאבדויות בישראל) ואין מאמץ אפילו מזערי להתייחס לבעיה הייחודית לגברים בגירושין.

התעלמות מוחלטת מהתאבדויות גברים בגירושין על אף היקפה הקיצוני !!!

ואף יותר מכך – מנהיגות ופעילות תנועת המגדר מטילות ספק בעצם קיום התופעה ועושות כל שביכולתן להגחך את הטענה עצמה; רונית לב-ארי, לשעבר יועצת ראש הממשלה לזכויות האישה, אמרה בכנסת שהתאבדות גברים היא סוג של אלימות ומעידה רק על היותם של הגברים אלימים מטבעם ...

לזכרם הי"ד

איור 18 – התאבדות האב הגרוש רפאל בשארי הי"ד בתלייה מגשר מחלף אולגה ב-3 בדצמבר 2019

איור 17 – התאבדות האב הגרוש מוריס אוחנה הי"ד בתלייה מגשר דב הזז באילון ב-18 בינואר 2023

המלצותינו

הקמת וועדת בדיקה, בה ישתתפו גם נציגי ארגוני האבות הגרושים, אשר תברר בכל האמצעים האפשריים מה היא האמת בנושא זה, ובהתאם – יחוקקו החוקים הנדרשים לטיפול בבעיה.

הגבלת שכ"ט עו"ד למשפחה

רקע

תהליך הגירושין כרוך בהוצאות רבות אשר מביאות, לא פעם, עד לפשיטות רגל וחדלות פרעון, בעיקר לגברים. "התרומה" הכי משמעותית למצב זה היא שכר הטרחה הגבוה (מאד) שגובים עוה"ד, ללא שום פרופורציה למידת הסיבוך של התיק, משך הזמן שיידרש וגורמים רלוונטיים אחרים.

המלצתנו

בזמנו היה מצב דומה כאשר עו"ד לתחום הנדל"ן גבו סכומי עתק עבור שירותיהם. כדי לעצור גזל חמדני זה, הגביל המחוקק את שכר הטרחה שיכול לגבות עו"ד עבור שירותיו בתחום הנדל"ן ל-3% (למיטב זכרוני) מערך העסקה.

צריך לחוקק חוק דומה שיגביל את שכר הטרחה גם בתיקי משפחה.

דבר זה לא רק שישאיר את בעלי הדין במצב פיננסי יציב (כי עדיין הם חייבים לדאוג לילדים!) אלא גם "יוריד את המוטיבציה" של עוה"ד לסבך את התיק עם הליכים מיותרים שרק גורמים נזק.